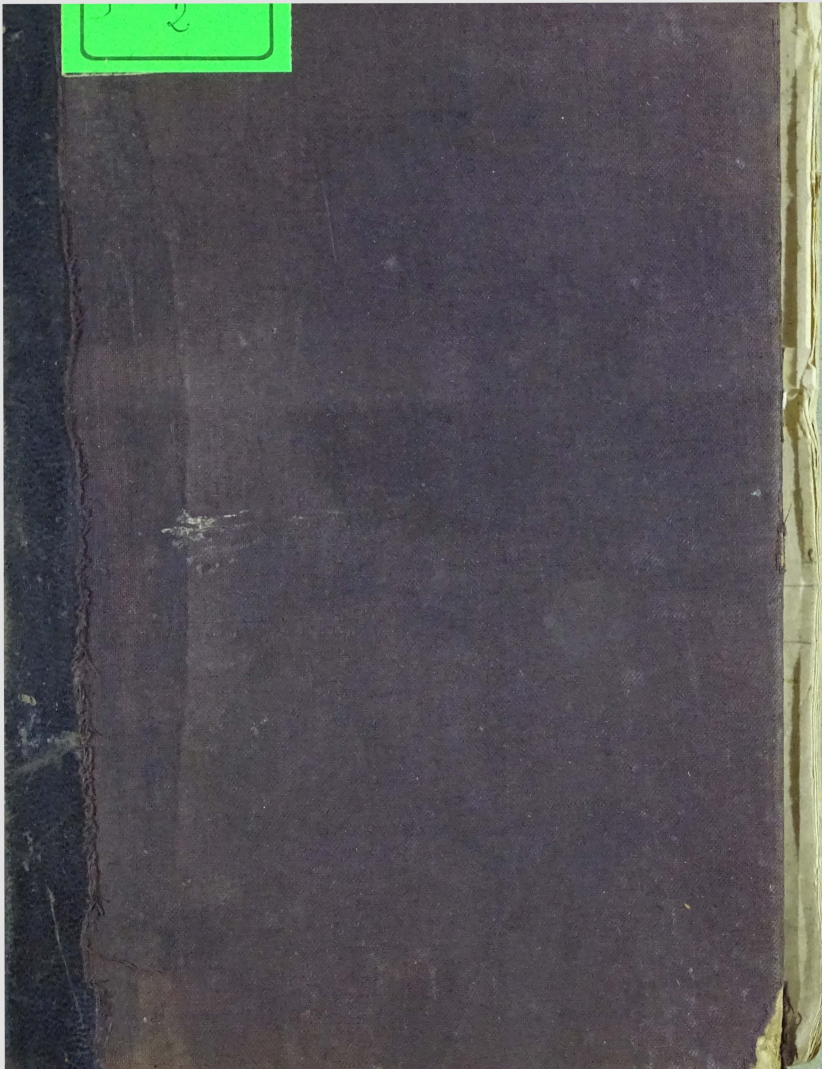

2

S. M. 1913

საავტოროვანი გამომცემლობა
„ მ მ მ რ ა თ ი “

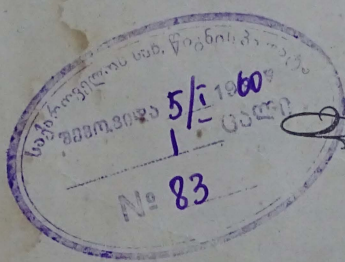
წიგნი
ქობულაძის
მეცნიერებათა

ჩემი წაწარვა

მ მ მ რ ა თ ი

გამომცემი ი. მანუჩიშვილის სახელით.

ქუთაისი
ი. ძილადის სტამბა.
1913

საქართველოს დღევანდელი სახე

ის იგლოვ იერემიას
თავზე რად იყრი საქართველოსა?
რათ სტირი იერუსალიმს
და სოლომონის ტაძარსა?

—
შინ იგულისხმებს გოდებას,
როცა შენ ერთი სტიროდე,
თუ იმავე დროს იღხენდეს
ათი ათასი იროდე?

—
„ძალა აღმართს ხნავს!“ ღვთის რისხვას
ხელი არ შეეფარება!...
ძნელია, როცა მოყვრულათ
მტერი კაცს შეეპარება.

უქმია მაშინ ტირილი
და—უნაყოფო გოდება!..
იხრწნება ფარისევლობით
თანასწორ ყველა წოდება:

—

თავადი აღარ თავადობს,
არც სადმე აზნაურია!
აღარც მღვდელია, არც ერი...
შველა ღვთის უმადურია!

—

იუდიანი იროდე
მღრწილათ რომაელია:
მგელია მისის ქვეყნისთვის...
სამშობლოს გამომხვრელია!

—

თუმც კაიაფა და ანა
მბრავლთ მღვდელ-მთავარია,
მაგრამ კი რომაელობა
მათშიაც ნახევარია.

—

ხალხიც შეყურებს თავადებს
და მათი მიმდევარია
რომი ხელს უწყობს ცალ-ცალკე,
აბრიყვებს და უხარია!

—

მოტყუებული ქვეყანა,
ივიწყებს ძველსა ღიდებას;
წამოაყვანებს იუდას
და ყიდის ქვეშაობას.

პონტოელი კი პილატე
ფიქრობს: დაუღვათ თვალიო!
ბანზე გამდგარი, ხელს იბანს,
ამბობს: „მე არ მაქვს ბრალიო!“

მს ყველა ერთაშორისი
ძალ-მომრეობის წესია:
იქ ვარდს და იას ვინ მოჰკრეფს,
სადაც ეკალი სთესია!

აი რას ხედავს და სტირის
წინასწარ იერემია!..
ცრემლი მკვდარს თუ ვერ აღადგენს,
მაგრამ ნუგეშის მცემია!..

იერემიას გოდებით
რომ ვინუგეშო მეც მინდა,
თუ სევდა გადამეყარა
და თვალზე ცრემლი მეწმინდა.

მაგრამ მე რა მჯის მიბაძვას?
სად წმინდა კვერთხი, სად ჩხირი?
სად ჩემი სტვირი, სად მისი
იერიქონის საყვირი?

ის მალალ ჰანგზე გოდებდა,
მე ბლიაძურათ გავყვირი,
თუმც კი ორივეს საგლოვის
მართია სარჩულ საპირი.

შემკრა-შემბოჭა შავ-ბედმა,
ტანჯვები გამიზვიადა
და მწუხარება შავ-კუპრი
ბულზე დამაწვა ტყვიად.

მეზარევე, ხარი აუშვი
ამირან გმირის კენესითა!
ხმა გრძნობას შეუთანახმე
ძველ ჩვეულება—წესითა.

და ნალველ-ქაფათ გამილღვე
მს მძიმე ტვირთი გულისა,
რომ ნიშნათ გაღმოვანთხიო,
მომავალ სიხარულისა!

„ვაი“ და „უი“ წარსულსა,
„უი“ და „ვაი“ აწმყოსა,
თუ მომავალმა იმედი
მალამოდ გულს არ აცხოსა!

—

რომ ეს მალამო არ მქონდეს,
რა გაუძლებდა ჩემს წყლოულსა?
და ჯოჯოხეთის სახნისით.
ზადაბრუნებულ გლახ-გულსა?

—

მაგრამ დიდება შემოქმედს!
სძლევეს ქვეყნის სავალალოსა:
თანასწორ ამოაცენებს
საწამლავ სამკურნალოსა.

—

მეც ცისარტყელათ მესახვის
იმედი მომავალისა,
წყნარი, შვიდ-ფერი, შვიდ-ძალი,
ტკბილათ ამხელი ძვალისა.

—

იქ ვხედავ მეთაურებსა
ძან გამოცვლილათ სუყველას,
როგორც ყოფილსა მყრალ ჭიათ
აბრეშუმისა ჰეპელას.

—

აღარ არიან მათ შორის
ჰიკოლიკ—ტეტიკელები,
რომ მოძმედ გასაცარცვათ
ააფოთარონ ხელები.

—

მათ ნაცვლათ სხვები ჩამბულან
მეთაურ-მოწინავეთა,
ზზა დაბნეული ხალხისთვის
მოსეთ და ისუნავეთა.

—

შრომობენ მოციქულებრივ,
თავე. არ მოაქვსთ დიდათა
და კერძოს საზოგადოსთვის,
აგებენ გზათ და ხიდათა!..

—

მს არის მსხვერპლი საერო!
მს არის აღთქმა და შველა!..
და ერიც „აღთქმულ-ქვწყანას“
შახლოვდებ? ნელ-ნელა.

—

მეყო მეც აწმყოს ყვედრება
იერემიას ენითა!.,
მცნებავ, ისევ წარსულში
ზადამიყვანე ფრენითა!..

—

რომ ძველი საგალობელი
საერო, მამა-პაპური
ბავიშვილო კიდევ დღეს
და ყველამ დაუგდოს ყური.

—

და დღემდე რაც მე უჩინრათ
ბულის ფიცარზე მეწერა
აწ მაინც აღარ დავფარო,
აი ეს ჩემი სიმღერა.

—

„ძვეკასიის ქედზე იყო
„ამირანი მიჯაჭვული,
„შვაფ-ყორანი ეხვეოდა,
„დაფლეთილი ქონდა გული.

—

„შვეყნათ ცეცხლის მოტანისთვის
„ბულს ცეცხლი არ ნელდებოდა.
„და რაღაცა მანქანებით
„ბული ისევ მთელდებოდა.

—

„ძონდა კირში მოთმინება,
„არც კვნესოდა, არც ოხვრიდა.
„უსამართლო ძლიერებას
„მონურათ თავს არ უხრიდა!.,

—

„ბოლოს მაინც გამარჯვება
„ღარჩა, ყველა გააოცა
„და ის ღვაწლიც მაგალითათ
„შვილიშვილთა მან გადმოსცა.

„ძავეკასიის მალალ-ქედზე
„მიჯაქვეული ამირანი
„პრის მთელი საქართველო
„და მტრები კი—ყვავ-ყორანი.

„მოვა დრო და თავს აიშვებს,
„იმ ჯაქვს გასწყვეტს გმირთა-გმირი!..
„სიხარულათ შეეცვლება,
„ამდენი ხნის გასაჭირი“!.

მს კი მაგრამ ვინ გმირია,
რომ აუშვებს მიჯაქვეულსა?
ან მალამოს ვინ უმზადებს?
ბაუკურნებს ვინდა წყლულსა?

თუ რომ დავით ღვთის-რჩეული-
მას ველარას მოეხმარა;
და თამარის მალამომაც
წყლული ველარ დაუწყნარა?

ამ ორ ძალზე უფრო დიდი
არის კიდევ სადმე ძალი,
რომ წარსულმა ვერ დაბადა
და წარმოშობს მომავალი?

—

არის!.. ის რაც შესაფერათ
თვით ბუნებამ განამტკიცა:
ძლიერება—ეროვნებათ
შენახორცა ცა და მიწა!..

—

მროვნებავ ღვთის ნიჭი ხარ,
არც საპოვნი, ვერც საყიდი
და მხოლოდ თვითარსებობა
არის შენი გზა და ხიდი!—

—

და თუ ეს გზა და ეს ხიდი
უშიშრათ არ გაუვლიც,
დახმარება ამირანის
თვით გმირსაც არ შეუძლია!—

—

მაგრამ ვხედავ „მომავალში“
ზამოსულა მუშათ ერი,
მართმანეთთან შეთანხმებით
ძლიერი და ბედნიერი.

—

გზა გაყავს და ხიდსაც ზეგებს,
სისხლითა და ოფლით რწყულსა;
და მამულის მოიმედე,
აღარ იმჩნევს წყლულათ წყლულსა.

—

ბამარჯობა ნამდვილ მუშებს!
შაშა, ვაშა მომავალსა!.
ის ასწორებს დღევანდლების
ბამრუდებულ გზა და კვალსა.

—

ბაასწორებს და გზას მისცემს
ტარიელს და ავთანდილსა,
ამირანის სისხლს—ცრემლებით
ძართველებათ გამოზდილსა.

—

ნეტავ იმ დროს და მის დამსწრეს,
ზეზეულ გრძნობს ცხონებასა:
არც ისურვებს ბატონობას
და არც ვისმეს მონებასა.

—

აღიარებს მხოლოდ ძმობას,
თანწილობას, სიყვარულსა
და საზღვარი არ ექნება
მის უმანკო სიხარულსა!

—

შორით ვხელავ იმ ნეტარ დროს,
ამ ცუდ—დროში დანაბადი
და ანდერძათ მხოლოდ რჩება
ჩემი გუდა და ნაბადი!

—

ღიახ... მხოლოდ ანდერძად და!
მაგრამ მაინც იმედია...
მომავალი სიხარულიც,
ნეტარება და ბედია!..

—

რა ვუყოთ, რომ ვერ მოვესწარ!
სიკვდილის წინ ხომ მაინც ვგრძნობ
მომავალ—ბედს? და ამ გრძნობას
სულთა მბრძოლი თან ჩავიდნობ:

—

არ მომკვდარა საქართველო!
აყვავდება ერთხელ კიდევ!
და გაისმის ძველებურათ
იმისი ხმა კილით—კიდევ.

გზა გაყავს და ხიდსაც ზგებს,
სისხლითა და ოფლით რწყულსა;
და მამულის მოიმედე,
აღარ იმჩნევს წყლულათ წყლულსა.

—

ბამარჯობა ნამდვილ მუშებს!
მაშა, ვაშა მომაველსა!.
ის ასწორებს დღევანდლების
ბამრუდებულ გზა და კეალსა.

—

ბაასწორებს და გზას მისცემს
ტარიელს და ავთანდილსა,
ამირანის სისხლს—ცრემლებით
ძართველებათ გამოზდილსა.

—

ნეტავ იმ დროს და მის დამსწრეს,
ზებზეულ გრძნობს ცხონებასა:
არც ისურვებს ბატონობას
და არც ვისმეს მონებასა.

—

აღიარებს მხოლოდ ძმობას,
თანწილობას, სიყვარულსა
და საზღვარი არ ექნება
მის უმანკო სიხარულსა!

—

შორით ვხელავ იმ ნეტარ დროს,
ამ ცუდ—დროში დანაბადი
და ანდერძათ მხოლოდ რჩება
ჩემი გულა და ნაბადი!

—

ღიახ... მხოლოდ ანდერძად ღა!
მაგრამ მაინც იმედია!...
მომავალი სიხარულიც,
ნეტარება და ბედია!..

—

რა ვუყოთ, რომ ვერ მოვესწარ!
სიკვდილის წინ ხომ მაინც ვგრძნობ
მომავალ—ბედს? და ამ გრძნობას
სულთა მბრძოლი თან ჩავიდნობ:

—

არ მომკვდარა საქართველო!
აყვავდება ერთხელ კიდე!
და გაისმის ძველებურათ
იმისი ხმა კიდით—კიდე.

გამზრდელი.

(ნამდვილი ამბავი)

I

თის მწვერვალზე, ცის მახლობლათ,
მერცხლის ბუდეთ რაღაც მოჩანს;
თვალთ ისარი, შენატყორცი,
მერ არჩევს მის სიგრძეს და განს.

—

ის ფაცხაა, ღვიმის პირათ
მიწნული და მიგრეხილი,
ღრო და ჟამის შესაფერათ—
ზამთარ თფილი, ზაფხულ გრილი.

—

როდესაც მთა-ბარს და ვაკეს
მმუქრება წარღვნა-ღელვას, —
შაცხაც ღრუბელს გარს იბურავს,
მკრძალემა ჰეჰა-ელვას.

—

მაგრამ როცა დაქათქათებს
თავზე იქვე მზე და მთვარე
და თვალის წინ ფიანდაზათ
მფინება არე-მარე,

მაშინ ფაცხა უბრალოებით
მომხიბლავათ ლამაზია
და იმასთან ყველა ტყუის,
რაც კი ციხე-დარბაზია.

ბზა მოუძღვის საცალფეხო,
მიხვეული, მოხვეული;
მასზე გამვლელს უნდა ქონდეს
მარჯვე თვალი, მტკიცე გული;

ანუ ყავდეს რაში ცხენი,
მთაში გაზდილ-გამოწვრთნილი;
ქლდიდან კლდეზე გადამფრენი,
უშიშარი და თან ფრთხილი.

ამ შორეულ ფაცხა-ღვიმეს
ვინ პატრონობს, ვისი არის
და საამო კარ-მიდამოს
ვინ შეტრფის და ვინ შეხარის?

მართი ვინმე ახალგაზდა
აფხაზია, ამ მთის შვილი,
რთულ-ცხოვრების უარ მყოფი,
მცირედითაც კმაყოფილი.

ძარგი თოფი, კარგი ხმალი,
კარგი ცხენი და ნაბადი!..
რას ინატრებს სხვას ამისკ მეთს
ძაცო, მისებრ დანაბადი?

მხოლოდ ერთს კი... და ის ერთიც
არის მარტო სიყვარული,
რითაც მხოლოდ ქვეყნიური
ნეტარება არის სრული.

ბედმა ესეც არ დააკლო,
ბანასხვავა, ვით რჩეული...
სიყვარულსა, მის მონაშუქს,
მოაშუქა სიყვარული:

მართი თვეა, რაც რომ ცოლათ
მიიყვანა, ვინც უყვარდა,
ვისაც გულში ცასქვეშეთი
შეუწონა, შეუფარდა...

ნაზი-ბროლა — სახელია,
სამეგრელოს ასულია,
მოწყვეტილი ცით ვარსკვლავი
მდგმს აღვად ასულია!..

—

მლ-ფერობით ვარდი არის,
სინაზით-კი — მორცხვი ია...
ტრფობისათვის ჯერ პირველათ
ბულის კარი გაუღია.

—

ცა და ქვეყნის შუამავლათ
მიაჩნია მას აფხაზი!..
ბულში გულს დებს, სულში სულს ცვლის
ხორცს ეწმახენის სურო-ვაზი!..

—

ნეტავი მათ!.. მათ სიყვარულს
ღა მათ უხმო აღსარებას!..
მართად გრძნობენ ამ ქვეყნადვე
სასუფეველის ნეტარებას...

—

მაგრამ ხანგრძლივ ეს სოფელი
ზაახარებს ვისმე განა?
თაფლში ურევს შწარე ნალველს
მტრქას მონი

II

ბნე - ა ისე, რომ აღარ ჩანს
თითი, თვალთან მიტანილი!..
ცა მრისხანებს, ელვა-ჭექამ
ნადირსაც-კი უფრთხო ძილი!..

—

ძარი ზუის გულ-საკლავათ,
წვიმა უშვებს კოკის პირათ;
ხან აქ, ხან იქ მთა-ღრეებში
ბავარდება მები ხშირათ.

—

თითქო მართლა თვით ჯოჯოხეთს
აუშვია ქვეყნათ ზარი!
აიტანა შიშის ქარმა
თანასწორად მთა და ბარი!

—

ამ დროს ხოლმე თვით ეშმაკიც
მძებს ძრწოლით თავ-შესაფარს,
მაგრამ, დახეთ, ვილაც მგზავრი
სტუმრათ მოდგა აფხაზის კარს!..

—

დაურეკა და ხმა მისცა;
„ბამომხედეთ!.. ვინ ხართ შინა?
სტუმარი ღვთის კარზე ვღვაფარ,
ცხენს და კაცსაც გვინდა ბინა“

—

ზაუკვირდა აფხაზს და თქვა:
„ამ თავსხმაში ეს ვინ არი?“
შეუკიდა ცეცხლს და უცბათ
ბამოალო ფაცხის კარი.

—

ბავიდა და შემოუძღვა
ფეხებამდე დასველებულს,
მიიყვანა ცეცხლის პირათ,
უდგამს სამ-ფუხ სკამს დაღალულს.

—

ხმას არ იღებს ჯერ სტუმარი,
ნაბდის თასმებს ნელა იხსნის;
თავ-პირი აქვს შებუღნული
ქაბალახით და იცინის!..

—

ჯერ ნაბადი მიაყუდა,
ბნელ კუთხისკენ მიდგა წყნარა
და ბაშლიყი რომ გადიძრო,
მოტრიალდა უკან ჩქარა.

—

— მასპინძელო! სიცილით თქვა,
წახდა ჩემი ხუმრობაო!..
ვერ მიცანი, თუ გეწყინა
მს უდროვო სტუმრობაო?

—

— საფარ! შენ ხარ?... ენაცვალოს
ძიძის შვილი მაგ შენს თავსო...
მს თვალები რაღას ნახვენ
შენს უკეთეს სანახავსო?

—

მოეხვია, გადაკოცნა,
როგორც ძმა და თვისი ტოლი
და მერე კი გააღვიძა
შიგნით მწოლი თვისი ცოლი.

—

შეეხვეწა: აბა, ჩქარა
მომზადე ვახშამიო:
შორი გზა აქვს გამოვლილი,
არ ექნება ნაჭამიო.

—

— არა, ბათუ, ვახშამს არ ვჭამ,
არ მცალია იმისთვისო!
მე სხვა მადა მაქვს აშლილი.
სხვა ნაირი გულის თქმისო...

—

უპასუხა და მოუყუცა:
„მინდა გითხრა ჩემი ქირი:
ღღემდის შტაკიცე პირიანსა,
ღღეს მიტყდება, ძმაო, პირი!“

—

— „აღმასხიტს ხომ კარგათ იცნობ,
თავმომწონე ინალიფას?
მის ცხენსა და მის იარაღს •
ვერ ვინ დადებს დიდებულ ფასს.“

—

— „ვაქეაცია თვალ-ტანადი,
ცხენოსანი უებარი!..
მეტოქეა ჩემი მხოლოთ
მრთად-ერთი, საშიშარი “

—

— „შორს გაისმის მისი ქება,
ჩვენშიც ხშირი სტუმარია;
ბიჭობით და სილამაზით,
ძალებიც კი გადარია.“

—

— „მრთი მხოლოთ ზია-ხანუმ
არათ აგდებს, არც უყურებს,
რადგან იცის, რომ სხვებსავეით
იმას ის ვერ იმსახურებს.“

—

— „ზია-ხანუმ, შენც კი იცი,
რომ შევენებით განთქმულია;
ბევრი კარგი ახალგაზდა
მისი ეშხით დაბმულია!..“

—

— „მთვარესავით ხელ-უხლები,
სხივებს ფენს და არვის ათბობს;
მომხიბლავი შორეულათ
თანასწორათ ყველას ატკობს.

—

— „ჰერ დღალავს, მიიბირებს,
ღაიმონებს, იგდებს ხელში,
მერე უნდა გამოცადოს:
აგდებს თვისს მსხვერპლს განსაცდელში.“

—

— მეც მომხიბლა ჯადოსანმა,
ღამამარცხა, დამიმონა!..
ღა თუ ქალი მაჯობებდა, —
არ ვფიქრობდი, არ შეგონა.

—

— „ღამაჩემა: „თუ გიყვარვარ
ღა ხარ ჩემი მოგვარეო,
ინალიფას ღურჯი ცხენე
ამ სამ დღეში მომგვარეო.“

—

— „ინალიფა თვისს ბედაურს
არ დაუთმობს ნებით გამჩენს
ღა თუ ვინმე ძალას იხმარს,
შეაკვდება, არ შეარჩენს!“

—

— „სხვა გზა არ მაქვს: მოპარვია
მხოლოდ ერთადერთი ღონე,
თუმც კი სხვა დროს არ იკადრებს
პმას კაცი, თავ-მომწონე.“

—

— „ბი, რისთვის მოვსულვარ აქ,
ჩემო კარგო მეგობარო!
მე მინდა, რომ აღმსახიტის
ლურჯი-ლათშა მოვიპარო.“

—

მოუსმინა ძიძის შვილმა,
შველა კარგათ გაიგონა,
მაგრამ საქმემ უკუღმართმა
შეაწუხა, დაალონა.

—

შთხრა: „ვწუხვარ, რომ ეგ საქმე
უკადრისი გიკისრია,
მაგრამ, რადგანც სიყვარულის
ტკბილი სენი შენც შეგყრია.“

— „ზზა აღარ გაქვს!.. უნდა გული
დაუდვა და ემსახურო,
რომ სატრფოს წინ შენ სირცხვილის
მღელი აღარ ზოიწურო “

—

მის იცნებას. მის გულის თქმას
უნდა მიყუე, დაემონო,
ზინდ სიცოცხლეს შენი ტკბილი *
მწარე სიკვდილს შეუწონო.“

—

— „მს შენც იცი, — არ ხარ ქვეყნის
შცადი და უმეცარი, —
სავეჟაკათ გამოსული,
შდრეკი და უშიშარი!“

—

— „მაგრამ მარტო უშაშრობა
ძლევისათვის არა კმარა,
თუ სიფრთხილეს გონივრული
ღროზე მას არ დაეხმარა.“

—

„მრთმანეთის მინამზკავსი,
შიში სხვაა, სიფრთხილეს სხვა,
ისე, როგორც სხვა და სხვაა
ღვთის წყალობა და ღვთის რისხვა.“

—

— „რომ მიდიხარ, სად მიდიხარ?
მართალია, გიქრის თვალი,
მაგრამ ჩვენში, როგორც უცხოს,
აგებნევა გზა და კვალი.“

—

— „შენ ეგ საქმე მე მომანდე,
მე ვიზამ შენს მაგივრობას:
ან მოგიყვან იმ ცხენს, ან თავს
შევწირავ შენს მეგობრობას!“

—

— „შენ აქ დარჩი, დაიძინე.
ბამოშუშდი ცუცხლის პირას!..
და თუ დამრჩა გამარჯვება,
მაშინ მოგთხოვ ფეხის ქირას.“

—

ბაეხუმრა, გამოეწყო
სამგზავროდ და გავლო კარი.
მიდის, ელვა გზას უნათებს
და დაზუის თავზე ქარი.

III

ირაყრაჟა, ქარი ჩადგა;
ბადიყარა, დადგა დარი;
ლურჯ ბედაურს მოაგელვებს
მეგობრისთვის მეგობარი.

—

მოიყვანა, დააბა და
შინ შევიდა წყნარათ, ფრთხილათ.
ბრძელ ნაბადში გამოხვეულს
სტუმარს სძინავს იქვე თფილათ.

1—

აუარა გვერდი, მიდის
იქ, სადაც ის ეგულება,
ვინც სიცოცხლეს ურჩევნია,
სულს სწირავს და თავს ევლება.

--

ზეულში ამბობს: ერთს დავხედავ
ტკბილათ მძინარ ნაზი-ბროლას,
თუ გაუძელ გულის ძგერას,
სულის ბრუნვას, ხორცის ყრუოლას...

—

სასოებით შედის ქვაპში
და რას ხედავს იქ საკვირველს!!
ნაზი-ბროლა ჩუმათ ტირის,
პირს ისოკავს, იკაწრავს ყელს!..

—

თმა-გაშლილი, ტინის კედელს
თავს ახლის და ხმას არ იღებს...
მინგრეულს და მონგრეულსა
ხედავს იქვე მის ქვეშაგებს!..

—

მიხვდა ქმარი, რაც მომხდარა,
ზარმა დაკრა, ელდა ეცა!..
და რომ კრინტიც არ დაუძრავს,
იქვე უხმოთ ჩაიკეცა.

—

ღიდ ხანს იჯდა რეტ-დასხმული,
უყურებდა ცოლის ტანჯვას;
ბოლოს ღონე მოიკრიფა
და მოეგო ისევ ჭკუას.

—

მივიდა და უთხრა მტირალს:
„ჩუ, ნუ ტირი გენაცვალე!
რაც გინახავს— სიზმარია,
დაივიწყე ისევ მალე!“

—

— „შოველ გვარბ მოსავალი
ძაცის თავზე უნებური,
ღვთის რისხვას და ტყვილათ ბედს
რას უჩივი, რათ ემდური?“

—

— „ზადაიგდე გულიდან ეგ
ცრუ ზღაპარი და სიზმარი!..
მე და შენი სიყვარული
წმინდა არის, ვით ლამპარი.“ •

—

მოეხვია და ცრემლები
ამოუშრო თვალში კოცნით,
დააწყნარა, დაამშვიდა
აღერსით და ბევრი ხვეწნით.

—

მაშინ მხოლოდ გამობრუნდა
სტუმრისაკენ და უთხრა ეს:
„აღუ, ძმაო, გაღვიძებას
არ აპირებ მგონია დღეს!

—

წამოვარდა ზეზე საფარ
შემკრთალი და დარცხვენილი
მაგრამ, როცა მშვიდ სახეზე
შეამჩნია მას ღიმილი.

—

ბაიფიქრა: „მზღლობა ღმერთს!
არაფერი შეუტყვია,
თვარა გულ-ძეგრდს გამიხვრეტდა
ხანჯლის წვერი და ან ტყვია!“

—

— „არ უთქვამს ქალს, რაც შევცოდე,
ჩანს, ნამუსი შეუნახავს.
ჩემ საქციელს, სამარცხვინოს,
ვინ გაიგებს, ვინ დამძრახავს?

—

მერე უთხრა თვისს ძიძიშვილს:
„ბატყობ, რომ ხარ კმაყოფილი,
შეასრულე განა ჩემი
ძნელი ნატვრა და სურვილი?“

—

— „შევასრულე: მოგიყვანე.
ღროა, აწ კი გაეშურე!
ნუ დამძრახავ, საკადრისათ
თუ რომ ვერას გემსახურე!

—

ხან ესა თქვეს, ხან ისა თქვეს,
ისაუბრეს ჯერ ერთ-ხანათ,
მერე წყალიც მოუტანა
მას ხელ-პირის დასაბანათ.

—

ბამოაწყო, არ დააკლო,
რაც წესია, სამსახური,
რომ სტუმარი არ გაუშვას
ბულნაკლი და უმადური.

—

შეუკაზმა ცხენი, შესევა,
თვითონ შეჯდა ნაქურდალზე
და ორივემ მძთრახები
ატკაცუნეს ერთხანს ძალზე.

—

ზაახურვეს მით ცხენები,
ბაღელვეს, ააჩქარეს
და ვიწრო გზით ის დაღმართი
სულ კუნტრუშით ჩაატარეს.

—

რომ ჩავიდენ შორი-ახლოს
მინდვრის პირათ, იქვე დაბლა,
მასპინძელმა შეაჩერა
ცხენი და ხმა აიმაღლა:

— „სათარ-ბეგო! პირშაყობა
შენი ვიცი, შემიტყვია!..
ღა დღეიდან ჩვენ ორს შუა
მოციქული არის ტყვია!“

-- „არა თქვა რა!.. არც მე გკითხავ:
არის ზოგი შეცოდება,
რომ სათქმელათ საძნელოა...
არც შენდობა უხერხდება!“

— „ახლა წადი! დამეკარგე!
ფრთხილათ! არსად შემეყარო,
რომ ცუდ გულზე უცაბედათ
შენი სისხლი არ დავღვარო!“

მს რომ უთხრა, შეკრთა სათარ,
ბაშრა, ფერი დაედვა მკვდრის,
ჩაუვარდა ენა პირში,
ბაქვაედა და აღარ იძვრის...

ძლივს წარმოსთქვა: „მართალი ხარ...
აღარა მაქვს მე სათქმელი!..
შემაცდინა თვით ეშმაკმა
და დამჩია ცოდვილს ხელი!..

—

— „შენი ტყვე ვარ!.. ჰა, ხომ ხეც
იარალი დამიყრია...
სასიკვდილოთ ჩემი ნებით
შენ წინ თავი დამიხრია...

—

— „ჩემ სიკოცხლეს სიკვდილი მომს, ^{სა}
მომკაღ... ტანჯულს რამ მიშველე,
მაზღვევინე, რაც შეგცოდე,
სინიდისი გამიმართლე!

—

— „არა! შენ ვერ შეგეხება
სასიკვდილოთ ჩემი ტყვია:
ღედი ჩემის გაზდილი ხარ,
მისი ძუძუ გიწოვია...

—

— „რაც ქვეყანას მიაჩნია
რჯულზე უფრო უმტკიცესათ,
რომ გატეხე, ის გეყოფა
სიკვდილამდე შენ საკვნესათ.“

—

— „წადი ჩემგან შენდობილი,
მაგრამ შორს კი... და მშვიდობით!.
ღღეღიდან ჩვენ წმინდის გულით
მართმანეთს ვერ მივენდობით!“

— „წადი, ნახე ის მოძღვარი,
ვინც შეილოვით გამოგზარდა
და უამბე შენი პირით,
რაც სირცხვილი დაგემართა“

ბადმოხტა და ლურჯი ლაფშა.
მისცა ხელში, ჩააბარა,
მოტრიალდა და აღმართი
ძლივს ბარბაცით აიარა.

IV

არც გვარით, არც ვაჟკაცობით,
არც სიმდიდრით, არც ქონებით,—
ჭაჯი-უსუბ ცნობილია
მხოლოდ ქკუით და გონებით.

ჭირში, ლხინში საზოგადოთ
უმისობა არ იქნება;
ხელის გულზე უწერია
თვით მაჰმადის წმინდა მცნება.

ზღვა და ხმელი მოვლილი აქვს,
მნახველია ცა და ქვეყნის;
ჯერ ისევ ჭანმაკია,
თუმც არ არის კი მცირე ხნის.

—

ხელ-ფეხს ერჩის, თვალსაც უჭრის,—
არ ტყუილი ქადილია;
სადაც კია გვარიშვილი,
შველა მისი გაზდილია.

—

საფარ-ბეგიც მან გაზარდა,
ისე, როგორც სხვები ყველა,
მაგრამ მარტო წრთენა რას იზამს,
თუ ბუნებამც არ უშველა?

—

აი, სწორეთ ამ უსუბთან
მიდის ეხლა საფარ-ბეგი,
მორღუობის გამტეხი და
ჩვეულების გადამდეგი.

—

მუბნება ყოველიფერს,
უნებურათ რაც შეემთხვა;
ცრემლები დის და ეჩრება
ბურთად ყელში მწარე სიტყვა.

—

შურს უგდებდა ჰაჯი-უსუბ,
სახე მოინალღლიანა;
სილიადე ამ მუხთლობის
თვალწინ გაისიგძეგანა.

—

მხვრით კითხა: „მერე? მერე?
რომ გაიგო, რა-თქვა ქმარმა?“
— „შაპატივა შეკოდება,
როგორც ძმამ და მეგობარმა!..“

—

— „მხოლოთ ეს კი დამავალა:
ნახე უენი გამზრდელიო
და შაგ უენი საქციელის
პასუხს მისგან მოველიო.“

—

— მე! მის, მესმის და პასუხიც
ჩემი მხოლოთ ეს არიო,
რომ ნამუსის გასაწმენდათ
ჩემი ხელით სისხლს დავღრიო!..“

—

შეაყენა ზედა ფეხზე
მან დაჰაჩა გატენილი;
მორჩილებით გულ-მკერდს უშვერს
საფარ მისი გამოზდილი.

—

მაგრამ უსუბ ეუბნება:
„შენ სიკვდილის რა ღირსი ხარ?!
სასიკვდილო მე ვარ მხოლოდ,
რომ კაცათ ვერ გამიზღახარ!“

წარმოსთქვა და საფეთქელში
მიიქედა ცხელი ტყვია!..
ჩაიკეცა სულთან-მბრძოლი,
წამლის კვამლში გაეხვია...

თ ა მ ა რ მ ი უ მ ი .

მველთაგან დაწყებული, ჯერ არ ყოფილა
დედა-მიწის ზურგზე მისთანა საისტორიო
ერი, რომელსაც სხვადასხვა გვარ უბედურების მი-
ზეზად ქალი არ დაესახელებიოს. მაგალითად: ბერ-
ძნებმა, ტროადის ლაშქრობით აშფოთებულებმა,
დიდებულ ილიონის დარღვევისა და, თან მოყო-
ლებულის ატრიდანთ ოჯახის ყოველ გვარ უბე-
დურების მიზეზად, ელენე შვენიერი გამოსახეს.

ერთ დროს ოდესმე ზვიადი, უკადრისი და, სხვათა ერთა მოძულე ებრაელები, რომელთაც თავისი ეროვნული ძლიერება სამსონ ძლიერში გამოხატეს, დასუსტებასა და დამარცხებას დალილას აბრალებდნენ. ეგვიპტის ბოლო-მოღებას და ბქე-მალალ ფარაონთა დამხობას კლეოპატრას მხურვალებას აწერენ. და სწავნიცა ამგვარადვე... რომ ყველა არ ჩამოვთვალოთ, საკმაო იქნება აღვიაროთ, რომ თვით მთელმა კაცობრიობამ, შეერთებულათ, სამოთხის დაკარგვის მიზეზათ პირველი დედა, ევა, დაასახელა. საკვირველია, ცასქვეშეთში ყოლიფერი იცვლება, დრო და ჟამი თავისს წეს-რიგს არ იშლის, საუკუნე საუკუნეს ენაცვალება, ახალ-ახლის მოთხონილებითა და პირობებით; ხალხი იცვლება, ძველები გადადიან და მათ შოადგილეთ ახლები შემოდიან ისტორიულ სარბიელზე. რჯული რჯულს ენაცვალება, ემხოზიან ძველი კერპები ქვეყნის თვალში და ქალების შესახები აზრი კი ერთხელვე დარჩენილის შეურყეველია. თანამედროვე ხალხიც ძველებზე უკეთესი შეხედულობის არ არის ქალებზე. მაჰმადმა, რომელმაც თავისს აქლემს ადამიანის ნახევარი სული მიანიჭა, ქალში მეოთხედიც არ იწამა. ნეტარი ავგუსტინე „ეშმაკის ჭურჭლათ“ აღიარებს დედაკაცს. დღესაც, ერთმა ფრიათ განათლებულმა ერმა, ფრანგებმა, ქალის შესახებ სასაცილო ანდაზა მიუძღვნეს თანამედროვეთ: „ეძიე ქალიო!“ (ვითომ რაც მოხდეს ქალს დაბრალებსო).

საკვირველია! ყველა ამაების შემდეგ რატომ არ ვეკრძალებით ქალებს და არ გაურბით მათ ვერაგობას; როგორც ჩვენის უბედურების, არა თუ მარტო საამქვეყნო, საიმქვეყნო მიზეზსაც კი? რა გვიშლის ხელს? რაიდა და... უბრალო სიმართლის აღლო, რომელთანაც უძლური არიან, როგორც ბრძნული გადმონაცემები ძველთაგან, ისე ახლების მახვილგონიერული შენიშვნები.

ღიან, ქალი სრულიადაც არ არის ისეთი, როგორათაც მამაკაცების კულაბზიკური თავ-მოყვარება გვისახავს. ნუ თუ „ხმა ერისა ხმა ღეთისა“ არ არის? — შეიძლება იკითხონ ზოგიერთებმა. — და ამ შემთხვევაში სწორეთ არა! განა ყოველგვარი „ხმა ერისა“ იმავე დროს „ხმა ღეთისა“ არის? რასაც საუკუნოების განმავლობაში, ქეშმარიტების ბრძმედში არ გაუელია, იმას არ ეთქმის „ხმა ღეთისა“. ეს არის წამიერი, აღელვებული და ერთმანეთის წამხედურობით გატაცებულ ბრბოს უსამართლო გულის-თქმა. და სწორეთ ამგვარმა „ხმამ ერისამ“ ჯვარს აცვა მაცხოვარი, დასწვა იორდანე ბრუნნო, გასწირა გალილეი და სხვანიცა ქეშმარიტების მქადაგებელნი. და „ხმათ ღეთისათ“ კი მხოლოთ ის „ხმა ერისა“ იწოდება, რომელმაც აღადგინა სიმართლე და როგორც უეჭველი ქეშმარიტება დასდვა სამარადისოთ. ქალების შესახებაც დარჩენილი მანწანწალა აზრი „ხმათ ღეთისათ“ მისათვლელი არ არის. მოვა დრო, ერთხელაც არის, კაცობრიობა

შეიგნებს ქეშმარიტებას და ქალს დასახავს ვეად, მაგრამ იმ პირველ ვეად კი არა, რომელმაც ვითომ ედემი დააკარგვინა! არა! იმ სხვა ვეად, რომელიც ქვეყნად გაუღებს მას სამოთხის კარებს. ნათქვამია, რომ „უნაკო კანონი არ იქნებაო“. ძველ ხალხებშიც, ვრია ერთი ტომის ხალხი, ივერიელები, ანუ ქართველები, რომ სულ სხვა თვალთ ზყურებდენ ქალებს. უფლებით გათანასწორებულ ამაზონელებს პატივისცემით ეპყრობოდენ და უკეთესს მათგანს გაცემბით იხსენებდენ, როგორც, მაგალითათ, საოცარ მედიას და გრძნეულ თირთაის, კოლხიდელ ქალებს. ეს იყო კერპთ თაყვანის მცემლობის დროს და შემდეგ, ქრისტიანობის დროს, დედაკაცი კიდევ უფრო ამაღლდა მამაკაცების თვალში საქართველოში. უამისობაც არ შეიძლებოდა, რადგანაც ამ პატარა საქრისტიანო სამეფოში, როგორც ღეთის-მშობლის საუფლისწულოში, პირველობა ყოლიფერში ქალებს ერგოთ: ერთი უბრალო მოგზაურ, უძღურ, კაბადოკიელ ქართველ ქალის, წმიდანინოს წინაშე, რომელსაც, გარდა მისივე თმებით ჯვარათ შეკონილ ვაზის მეტი არა ეჭირა რა ხელში, ემხოზიან თავიდან ფეხებამდი აღჭურვილი მეფე და დიდებულები. ქეთევან დედოფალი საოცარ მაგალითს უჩვენებს საქრისტიანოს რჯულისა და ეროვნობისათვის წმიდა მოწამეობისას. თამარ დედოფალი, რომლის მეფობის დროს სიკვდილით არავინ დასჯილა, უმტკიცებს მის შემდეგ გვირ-

გვინოსნებს, რომ ქვეყნის გაერთოვლება და ამაღლება შეიძლება მხოლოდ სიტკბოებით, ღმობიერებითა და სიყვარულით. აი ეს სამი ქალი, ეს „მთიებთა სამაია“ ნათლის სეცტათ წინ უძლოდა ჩვენ დედებს, ქართველ ქალებს და მათდა სადიდებლათ, უნდა გამოვტყდეთ, რომ არც იმათ უღალატნიათ ისტორიულ სიმართლისათვის და ღირსეული მიმდევარი ყოფილან იმ სამთა წინამორბედთა. მეისტორიენი, სიძველეთა მკლევარნი გაცვებით ეკითხებიან თავიანთ თავს: რა მიზეზი იყო და რითი აიხსნება, ზეციურ სასწაულით, თუ ქვეყნიურ გრძნეულობით, რომ ამ პატარა საქრისტიანო ქვეყანამ, მოიგერა მაზედ მოზღვავებული მტერი, ის ძლიერი მაჰმადიანთა ერი, რომელმაც გაუჭირველათ დაამხო დიდებული ბიზანტია და დაინაწილა სლავიანთა სამთავროები? ადვილი საპასუხობა: ეს სასწაული და გრძნეულება ქართველი ქალი იყო, ის ჭირშიაც და ღბინშიაც მკუღლეთობას უწევდა ქმარს და შვილებს გმირებათ უმზადებდა მომავალს. დღეს, როდესაც ქვეყანა დაქინდა და ყოლიფერმა იცვალა ელ-ფერი, დაქვეითება ყველაზე უფრო ქალებს დაეტყო და გარეშე თვალს, მათ შემხედვარეს, სიტყვა: „ისტორიული ქართველი ქალი“ ზღაპრული ოცნება, ან სამარადისოთ გადასული და გამქრალი სახელი ეგონება. მაგრამ შესცდება!.. ყოველი ისე არ არის, როგორც ჩვენ გვეგონია ხოლმე. მსოფლიო კანონიც საზოგადოა: ყოლიფერი, რაც არსებობს

და მოძრაობს, ილაღება... და დაღლილობას კი მოხდა ეჭირვება. ტყუილა კი არ უთქვამს მგოსან ბარათაშვილს: „მზე მიტომ ჩადის საღამ-საღამოობით, რომ ქ შეისვენოს და დიდ-დილობით უფრო მეტის ძლიერებით ამოელვარდეს ქვეყნის გასათბობ-გასანათლებლად“. აქაც ისეა: ჩვენ, ქართველებსაც, ქრისტიანობისა და ეროვნობის გულისათვის მტერთან ბრძოლაში საუკუნოების განმავლობაში დაქანცულებს, გეჭირვება შესვენება... დღევანდელი დროებითი ძილი და უმოქმედობა ძალ-ღონის ხელახალი შეკრებაა, რომ გამოღვიძების შემდეგ ძლიერ სახელმწიფოებთან ერთად სვლა შეგვეძლოს განათლებ წარმატების გზით. მაშინ მოსალოდნელია, რომ პირველ რაზმში ქართველი ქალებივე ჩადგებიან. მაგრამ ჯერ ჯერობით ეს მივანდოთ მომავალს და ჩვენ მიუბრუნდეთ ისევ წარსულს.

არაბთა ცივილიზაციამ პირველ ხანებშივე შემოაშუქა საქართველოში, მურვან ყრუს შემოსევის შემდეგ მე-VIII საუკუნეში. ამ ორ ხალხს შუა კავშირი ერთმანერობისა არ გაწყვეტილა, უკეთესი არაბთა მეცნიერნი და დიდებულნი უახლოვდებოდნენ მეფის ტახტს და მათი გავლენაც დაეტყო ქართველობას. რასაც ყურანი უწლიდა მუსულმანთა ქალებს, იმას სახარება არ უკრძალავდა ქრისტიან ქალებს და მიტომაც არაბთა გავლენით ისარგებლეს ქართველმა ქალებმაც იმ ხანებში. გამობრწყინდნენ ქართველი ქალები შიგადა შიგ და მე-

თერაპეტი საუკუნეში უმწვერვალესობამდი მიღწიეს, არა თუ მართო საშინაო საქმეში საგარეო-შიაც კი—საპოლიტიკო ასპარეზზე. ამისთანები იყვენ: ძმისწული დავით აღმაშენებლის თამარი მთელს მცირე აზიაში განთქმული და „გურჯთ-ვექილ-თამარათ წოდებული“, ბურდუხანუმი, გიორგი III მეუღლე და რუსუდან გორგისვე და თამარ მეფეს მამიდა და გამზდელი, ხოროხნის სულტნის ნაცოლარი ქვრივა, კარავ ჯაყელი, ხოშავ ცოველი—რატი სურამელის დედა ვახახი და სხვანი. და ამ მთიებთა გუნდში უბრწყინვალესათ გამოერია თამარი.

საარაკო და უჩვეულო მოვლინებამ 1184 წ. მიიზიდა საქართველოს ყოველ კუთხიდან თფილისისაკენ ხალხი. სამეფო ტახტზე აპყავდათ მეფე გიორგის III-ის ასული თამარი, მშვენიერებით განთქმული. მისის მშვენიერებით თვალმოკრილი დამსწრენი, მისმა სეფე სიტყვამ კიდევ უფრო გააოცა: „შიშველი მოველ და შიშვლადვე მეგულების განსვლათ ამიერ სოფლით—ამ სიტყვებით მიმართა ერს ტახტზე ასულმა—ყოველივე ქვეყნიური აქვე დარჩება, არა არის აქ ჩემი სასაკუთრო და სამეფო ჩემი კუთვნილება თქვენზე. მე ამამალა განგებამ მისთვის რომ თქვენდა საკეთილდღეოთ აღვამალლო სამეფო. და განა შეეძლებ მე ამას, უძლური დედაკაცი, თუ არა თქვენის დახმარებითა და თანამშრომლობით? პირველათ თქვენ მოგმართავთ მამაჩემის გაწრთვნილო, მხედართ მთავარნო და მეო-

მარნო. მომეცით შეძლება, რომ პირველ ყოვლისა გავიმაგრო სამეფოს საზღვრები, გარეშე მტრების მოსაგერებლათ. მერმე მივყობთ ხელს შინაგან გაწესრიგებას და თქვენ უნდა მიწინამძღვროთ, წმინდა მამებო, რადგანც თქვენ, როგორც სასულიერო წოდებას, გაწვესთ ორ გვარი მოვალეობა, ხორციელი და სულიერი; რისთვისაც მოგელისთ ორკეცი მადლობა: აქ—მეფისა და იქ ზეციური კურთხევა. ხოლო თქვენ, დიდებულნო და ერისთავნო, შემიწყვეთ ხელი, რომ მივსცეთ გზა და განი სწავლას, შრომას და ნიქს, რომელთა ქვა-კუთხედათ უნდა დაიდვას საერო სიყვარულიო“.

ამ პროგრამით დაიჭირა ხელში სამეფო და არ გაუვლია არც სამ წელიწადს, რომ მისმა არჩეულმა ერისთავებმა სპასალარ, სიქის მხარგძელის მეთაურობით არა თუ გაამაგრეს, კიდევაც გაადიდეს საქართველოს საზღვრები. ახალგაზდა დედოფლის სახელი და ღრდება მოეფინა მთელ მცირე—ზიას. და „შამხორს“ ძლევა მოსილობამ და ადერ ბეიჯანის ემირის დამარცხებამ თავზარი დასცა მაჰმადიანებს. დიდება ძლევამოსილ, ქრისტეს აღმსარებელი ქალის, ვედარ აიტანა იკონიის სულთანმა, ჯალალედინმა: შეყარა ყოველი მხრით მართლმორწმუნენი და მიადგა საქართველოს, აღარ ექვობდა, რომ 400 ათასის მიომრით დედამიწასთან გაასწორებდა საქრისტიანო საქართველოს—მაგრამ განგებამ სხვა-ნაირათ გარდასწყვიტა საქმე და სირცხვილეული

დამარცხებული, სულთანი უკუნეცა, რომ ტყვეობისათვის დაეხწია თავი.

მთელი ბანკი მისი აუარებელი ქონებით ღარჩა მძღველებს. ამას შემდეგ შეაჩერა მახელი, მობარკა სამეფოები და მიყო ხელი შინაგან საქმეებს:

ახლებდა და აგებდა ციხე-ქალაქებს, ურწყულ ადგილებში გაყავდა არხები, აშენებდა ტაძრებსა და უძღენიდა შესაწირავებს არა თუ მარტო თავის სამშობლოს ყოველ კუთხეში, გარეშეც კი, მაგალითათ: იერუსალიმში, ანტიოქიაში, ალექსანდრიაში, ფრაკიაში, მაკედონიაში, კონსტანტინოპოლში; ათონზე, კვიპრზე და სხვანი. დააარსა ტრაპიზონის იმპერია, სადაც გაახელმწიფა ბიზანტიის იმპერატორის ანდრონიკე—კონნის შვილი ალექსი და სიკვდილამდე ყოველგვარათ დიდებულ და უზრუნველ ჰყო საქართველო. მის მეფობის დროს თითქმის 28 წ. განმავლობაში, სამწუხარო მხოლოდ ერთხელ შეხვდა. ეს მოხდა 1190 წ. როცა აჯანყებულმა იმერთა ერისთავებმა ვარდან დადიანმა, ბოცო ჯაყელმა გუზანმა, ბედიანმა, დაღათო შარვაშიძემ, ბარამ ვარდანძემ და სხვებმა გამოიწვიეს კონსტანტინოპოლიდან, პირვანდელი ქმარი თამარის რუს-გიორგი და გამოაცხადეს საქართველოს მეფეთ გეგუთს. მაგრამ დიდი დრო და ბევრი ჯაფა არ დასჭირვებია, ძლევამოსილ დედოფალს აჯანყებულთა დასამორჩილებლათ. და ამ უსამობამ ისე ჩაიარა მის ცხოვრებაში, როგორც უსიამო რამ

სწრაფლწარმავალმა სიზმარმა. სულ 28 წ. განმავლობაში იმდენი საქმეები ჩაიდინა, ისე აამაღლა საქართველო რომ ყოლიფერი მის შესახებ, რომ უტყუარი ისტორიული საბუთები არ გვექიროს ხელში, ზღაპარი ან სიზმარი გვეგონებოდა. შთამომავლობამ აღარ იცოდა რაგვარი სამადლობელი უნდა შეეწირა ამ საარაკო ქალისთვის. და ისტორიამაც სხვა უკეთესი რამ ველარა მოიგნო-რა, „თამარ მეფე“ უწოდა—მამაკაცის სახელი მიანიჭა და მით გვერდში ამოუყენა მსოფლიო მამაკაც გმირ-მირონცხებულებს. ქართველთა ეკლესიამ წმიდათა თანა შერაცხა ეს მეფეთა შორის საკვირველება, და სადღესასწაულოთ დანიშნა პირველი მაისი, ანუ როგორც ძველათ უწოდებდენ ვარდისთვე.

ღღეს მის სახელს დღესასწაულობს, არა მართო დღევანდელი ქართველები ისინიც კი, რომელნიც ოდესმე ქართველებათ ყოფილან, მაგრამ შემდეგ კი დრო და ვითარების უკუღმარდობით გადარჯულებულან...

ღაპითის გვიგზინი.

ქართველ ებრაელთ ლეგენდა.

ღთვარე ღამე ამოდის, ვარსკვლავები ბნელ-ში ბრწყინავენ, მაგრამ როცა მზე ამოი-ელვარებს, მაშინ კი ყველა უჩინარია!... ღეთისაგან რჩეულ ურიებს არაოდეს არ კლებიათ წინასწარმეტყველთა გუნდი, მაგრამ მთავარ-მეტყველები ჩრდილავდენ და მათ აღარაფერ იხსენიებდა.—ასე იყო სამუელის დროსაც, როდესაც ერთი დაჩრდილულთაგენი გავიდა უდაბნოთ და განმარტოვებულათ სცხოვრებდა ქვაბში. ქვეყანას ერიდებოდა, აღარავის იკარებდა, არაფის ხედავდა.—მხოლოთ ათასში ერთხელ გულ-კეთილი სოფლელები მწყემსები ხელით მოსაკითხს უგზავნიდენ: დაუდგამდენ ქვაბის პირათ სავსე ჯამ-შურკლებს და მეორე დილას, და-ცლილა, უკანვე მიქონდათ. ხან და ხან იმ ჭურ-კლებთან ერთათ საჩუქარიც დაუხვდებოდათ ხოლმე: რაღაც უცნაურათ გამოკობიტებული ხე, წელქვეით გამობერილი, წელ-ზეით ჯოხის გვარი, ყელში

უსწორ-მასწორ ნახერხებით და შიგ გაყრალ-გაპო-
ყრილ ჩხირებით; შუაზე სიგძისათ თავიდან ბოლომ-
დე ერთი ძაფი ქონდა გადაქიმული და შვიდი სხვა
კი ისე ეწყო გულზე გაუბმელათ.

„აი, ახირებული კაცის უცნაური საჩუქარიო!“
— ამობდენ სიცილით მწყემსები— „რა უნდა იყოს?
და ან რა სახარია?!. სათამაშო არ არის!.. ქურ-
კლათ არ გამოდგება!— კომბლათ მჩატეა და ჯოხათ
მოკლეო“. იცინოდენ და გულ-გრილათ ამსხვრევ-
დენ ქვაზე— მხოლოთ ძაფებს კი ატმასნიდენ ერთ-
მანეთს... აგრებდენ, გამოყავდათ წვრილი ბაწარი
და საბელ-ბორკილებს უკეთებდენ თხებს.

შაისი მიწურულიყო, დღე და ღამე იყრებო-
და. ღამე დღის მშენიერებით და დღე ღამის სი-
კვლესით მიზიდული, ერთი მეორეს თვალს ვე-
ლარ აშორებდა და ერთ ხანს, თითქო გაქვავებულ-
სავით ერთმანეთს შე-უტრებდენ!..

სწორეთ ამ დროს გამოსულიყო ქვაბიდან
განდევილი, წიყურებდა ცა და ქვეყანას და ჩანგით
ხელში ადიდებდა შემოქმედს: ჩანგი კენესოდა!.
წყველა-კრულვის ხმა, შვება-ლხენის ღღერასთან
ერთათ, შეერთებულათ გამოისმოდა!.. სიმები მორ-
ჩილებით იმეორებდენ დ მკვრელის გულისთქმას:
ხან ეგვიპტურ ტყვეობას ქითინებდენ, ხან კითინა-
სა სცემდენ ზღვა-მეწამულში დანთქმულ ფარაონს,
ხან უდაბნოში უგზო-უკვლოთ ხეტიალს წუწუნებ-
დენ და ხან, აღოქმულ-ქვიყნის მოპოვებით გულ-

დამშვიდებულნი, ხმა-ტკბილათ აღიძვებდნენ ყოვლის
შემძლებელს!...

ძარი ჩამდგარიყო, თითქო შეჩერებულ-მდინა-
რეს ხმა ვაეკმიდა და მოხიბლული არე მარე სულ-
განაბული ყურს უვდებდა!. დაიქანცა მოხუცი.
მიღვა განზე ქნარა და ერთხელ კიდე მიმოიხედა.
მის მახლობლათ იდგა გაქვავებული ერთი მშვენიე-
რი თვალ-ქრელი ახალ-გაზნა; ოქროს ფერი ხუკუ-
კი განიერ ბეჭებზე ტევრათ ღყრებოდა, სახე გაბრ-
წყინებოდა და მოღღვარე თვალგბათ მოწიწებით
შეყურებდა.

— „მინა ხარ შვილო?“ კითხა გაკვირვებულმა.

— მწყემსი! მიუგო ახალგაზნამ.

— აქ, ამ უდაბნოში, რას მოუყვანიხარ?

— თხები დავკარგე და საქებრათ დავდივარ.

— მარტო მწყესიდი?

— სხვებიც იყვნენ, მაგრამ ყველა თავ-თავისას
უვლიდა!.. მე კი ჩემსას თავი ველარ გავართვი!..
მეთაური თხა მოუსვენარია. გარბი-გამორბის და
ჯოგსაც გაიტაცებს ხოლმე.

— ზანა სხვა მწყემსების თხები კი უფრო მშვი-
დობიანი არიან?

— არა!. მაგრამ ბორკილი უყურიათ!.. სხვები
თქვანი საჩუქარის ძაფებსა გრეხენ ბაწრათ და ფილ-
მანდებს აკეთებენ.

— შენ?! არ მიგილია?. არ გრგებია საჩუქარი?

— როგორ არა, მაგრამ სხვებსავეით ვერ გავი-

მეტე, — უთხრა დარცხვენით — შინ რომ მიმქონდა, გზაში ზეცრათ თითი მოვლავი ძაფს და საცოდვავათ დაიკვნესა, თითქოს ო'ლობას უჩივისო!.. შემებრალა და გვერდით მეორე ძაფი გაუღი; ვსინჯე და იმანაც ხმა გამოიღო. შერდივე ავაბი და რვავე ერთათ ავაწკრალე!.. მოვინდომე მათი შეთანხმება, მაგრამ...

— მაგრამ?

— შერ დავიმორჩილე!... ვერ შევახმატკბილე ისე, როგორც შენ!..“ მოხუცმა თავი მალლა აიღო, შეხდა ცას და ხმის კანკალით წამოიძახა: „ოჰ, იგოვა!.. ეს ის შენი რჩეულია, რომელსაც დიდი ხანია მოველოდი“!.. მოკიდა ხელი ახალ-მოწაფეს და წაიყვანა გამოქვაბულში.

მურჩა უფალს საულ-მეფე და გაარისხა ღმერთი. მოველინა ჭირი ურასტანსა და აღელდა ერი. მაშინ გამოემცხადა მენბოხეთ წინასწარმეტყველი, როგორც შუამავალი და გადასცა ნება მომავლინებელისა: „დაუტევეთ საულ და აირჩიეთ სხვაო!“ — იყო კაცი ვინმე სატნო და ღვთის მოყვარე, იესე ბ. თლემელი, მისას მივიდა სამუელ და უთხრა: „კურთხეულ არს ამიერიდან სახელი შენი! - მოვალ რათა ვაკურთხო ძე შენი და ესცხო ზეთიო!“ გმოცებულმა მამამ წარმოუდგინა პირმშო, თვით საულზე არა ნაკლე თვალ-ტანადი და მისივე მხედართმთავარი, მაგრამ არ მიიღო წინასწარმეტყველმა. გამოგვარა მეორე — ძლიც დაიწუნა. შვილი შვილი

ერთი მეორეზე უკეთესი უჩვენა და არც ერთი არ გამოდგა სამეფოთ. ბოლოს მოხმეს ყველაზე უნცროსი, ჯერ კიდევ მწყემსი ღვათ. შეხედა სამუელმა და კითხა: ეგ რა გადაგიკიდებია მხარზე?

— შურდული! — მიუგო მორჩილათ მწყემსმა.

— ეგ არის შენი ფარხმალი?

— სხვას არა ვხმარობ!. მხოლოდ ამითი ვიგერებ ნადირს! ბევრჯელ მძვინვარე ლომიც კი გამოიბრუნებია... მომიკლავს კიდევ! — დაუმატა მშვიდით.

— ხელში რაღა გიჭირავს?

— მეუღაბნოეს საჩუქარი, ჩემგან ქნარათ გადაკეთებული. დაკრა კი თვით მეუღაბნოემ მასწავლა ამის მეტი ხელობა არა ვიცი რა!.. ეს არის ჩემი კირი და ლხინი, ჩემი მანუგეშებელი და სიმხნის მოძცემი; ამის ხმაზე ვაგროვებ აქეთ აქით გაფანტულ თხებს და დასასრულ ამით ვადიდებ უფალს.

„აქას ვეძებდა!“ — ეს არის!“ სთქვა წინასწარმეტყველმა. „იმ თავითვე ხელში დაგიჭერია ნიშანი მეფობისა: ეგ ჩანგი არის შენი სამეფო და სიმები სხვადასხვა ერი. შენ არ მივიგრებია სიმები ერთმანეთზე, რომ მით შუა ძაფი გაგედიდებია და გაგეხადა საბმელათ!.. მხოლოდ შეგვიკავშარებია ერთმანეთისათვის შ. უცვლელათ თავ-თავის საკუთარის ხმით და სიდიდით!. შეგინმატებილებია ერთ ჰანგათ და მოგინადირებია სამწყესო. მწყესე სამეფოცა შენი მაგგვარათ დაჯდე საყდარსა ზედა უკუნისამდეო!“ აიღო ქურქელი და სცხო ზეთი... გაიხსნა ცა, გად-

მოვიდა მალლით გვირგვინი და დაედგა თავზე და-
ვითს. სამუელმა ნიშნათ მადლობისა ხელები ააპყრო
ზეცისადმი. იესემ მუხლები მოიყარა და ეამბორა
კალთაზე წინასწარმეტყველს. გაკვირვებული ერი
თავდაღმა დაემხო! ახალცხებულმა ჩამოკრა სიმებს
და ააქერა საგალობელი: „ყოველი სული აქებ-
დით უფალსა! აქებდით ღმერთსა ყოველნი ერნი!“
და ყოველსა ენასა ზედაო!“ მისცა ზეცამ ბანი და
ფსალმუნი საგულისხმო გაისმა კლით-კიდე.

ფ უ ლ ი.

ფილო, ეშმაკის ნაქედო,
მადანო ჯოჯოხეთისო!
ბანვედი ჩემგან!.. კრულ იყავი!
არ მსურს გემონო გეთვისო.

—

ძვენიერება თაყვანს გცემს
და შენი მამებარია:
უშენოთ ჩვენი ცხოვრება,
მართლა, რომ, ნაღველ ძმარია,

—

მაგრამ მე მაინც არ ვეძებ
შენს თანამეგობრობასა!
ღარიბი ღარიბს ვადიდებ...
არ მოვშლი შენთან მტრობასა!...

ზიცი ვინცა ხარ და რა ძალაც,
ცხოვრებით გადაქცეული,
სწორი გზის ამრევ დამრევი,
ეშმაკის მახე, წყეული.

ჯიბიდან შეეპარები,
წმიდა გულს, გასახრწნელადა,
სწორ მხედველობას წაართმევ,
ნათელს უჩვენებ ბნელადა.

მაგრამ სანამდი? და რისთვის?
მანა ეს არის ცხოვრება?
რალათ ღირს მაშინ სინათლე,
თუ ისევ მალე გაქრება?

სამარადისო არც შენ ხარ,
მაქრები როგორც სიზმარი;
მოვა, შენს ადგილს დაიჭერს
მოთხოვნილუბა სხვა გვარი:

შრომა და პატიოსანი
ოფლის ღვრა სწორის-სწორისო,
თავის-უფლება, ერთობა
და ეშობა ერთა შორისო.

გაზაფხული.

ღეს მერცხალი შემოფრინდა,—
ჭიკჭიკითა გადმომძახა:
„გაზაფხული! გაზაფხული!“
ბულს იმედი დამესახა.

—

მივდექ სარკმელს, გადვიხედე,
არე-მარე მესხვაფერა!—
სასოებამ ფთა გაშალა,
ბულსა მკრა და ამიძგერა!

—

სუნი მეცა გაზაფხულის,
შცნაური ვიგრძენ ძალი...
შსთქვი, თუ გულსა რაღათ ვიტყვ?
ახლოს არის მომავალი!

—

მოვესწრები, რაც მინდოდა
ზამთრისაგან დაჩაგრულსა:
შნახამ ქორწილს ბუნებისას,
გავიგონებ მის მაყრულსა.

—

უკანასკნელი ნაბჳრა.

ანამ მესხა წვერ-ულვაში,
ბულიც მქონდა საგულესა,
ბედმა ხორცი ეკლით მჩხელიტა,
სულს ნაღველი გაულესა!

ღღეს, როდესაც გული გატყდა
და თმა იმყო ჭაღარიტა,
ნულა მოვა ბედი ტყვილათ
სიცილით და ნაღარიტა!...

მის გულს ვეღარ გაამთელებს
ია-ვარდის კონებიტა,
ვინც სჩუღლიათ ურწმუნოა
ბრძნობიტა და გონებიტა!

მის დანაშთენ სიცოცხლეში
არ ნატრობს მეტს აღარასა:
რომ სამშობლოს მტრას სსხლიტა
იღებავდეს ჭაღარასა!....

სასოწარკვეთილება.

ეი სამშობლოვ, სხვებისთვის დედავ,
ჩემთვის კი ავო დედი-ნაცვალო,
მეცი, დაიბან პილატებრ ხელსა
და იტყვი, რომ ხარ შენ დღეს უბრალო.

ჩემს ტანჯვაში და ჩემს განსაცდელში.
მაგრამ მსურს გითხრა მე საყვედური
მხოლოდ მისთვის, რომ უნდა გათავდეს
ჩემი შენდამო აწ სამსახური.

დღეს პირველათ და უკანასკნელათ
დაუფარავათ ვიტყენ შენზედ გულს
და აღარ ვმალავ იმ მძიმე ტვირთსა
დღემდის კი მხოლოდ ჩემთან დამარხელს!

სული და გული, ბუნების ნიჭი,
სიკაბუკე და წამი ყოველი
შენ შემოგწირე და რა მ-ვიღე
სამაგიერო მე სასყიდელი?

უსამართლობა, პტრობა და დევნა!
ცილის-წამება გულის საკლავი!
და საუკუნოდ განსასვენებლათ
მოსწრაფებული შავი საფლავი!

შავი საფლავი, სადამდის მტრობა
მელარ ჩაყვება ძალ-მიხედის მკვდარსა
და მცილებელითა შავნი საქმ ნი
შერს ვერ უცვლიან თეთრსა სუღარსა.

უკანასკნელ ჟანს ჰე ეს მაზნეცებს,
მსმრწამს და იკვდილს მიტომარ ვნაღლობ
და სინიდისს სიწმინდისათვის
მტერ-მოყვარესა ჩემს ბედსა ვმადლობ!

ღეე, მან დაგმოს ჩემი საფლავი
და მან დამქოლოს წყევისა ხმითა,
ვისაც ეზრომოს აქ ჩემზედ მცტათ,
სიტყვით ან საქმით, ან გულის თქმითა!

და მან გამციტხოს და შემარცხვინოს
უსამართლოთ და უცროვით მკვდარი,
ვისაც ჩემსავით აქვს სიყვარულით
სული წმინდა და გული მდიდარი!

მშვიდობით, ჩემო დედინ ცვალო,
ჩემთან პირ-შავო ჩემო ს:მშობლო!
შენდობილ იყო ჩემგან ამიერ,
და ღმერთმა მოგცეს კეთილი ბოლო!

ბამოფხიზლება.

ავკაჟებივარ შევ-ბედსა,
დავდივარ შეუბოვარი!
მერ შჳმაშანებს რიცხვით ცა,
ჰირზედა კირის მთოვარი!

არ ვულაღებ სინიღისს,
თავს შევინახავ წჳინდადა
და ჩემ სიცოცხლეს ვიგულებ
ჩემის სამშობლოს წინდადა!

მფლით მოვრეცხავ სამშობლოს,
იმ წჳინდა სისხლით ღებულსა,
რომ შევეყარო პირ-ნათლათ
იქ ჩვენს წინაპრებს ქებულსა!

და აქ კა შესანდობარსა
ჩავარაკრავებ კულითა
და შემოვძახებ თამაშათ
ბრძნობით აღვსიღის გულითა:

„ჩონგურო, ჩემო დიდებავ,
და ძლიერებავ კალამო,
ზოგჯერ ფინთიხო გულისა,
ზოგჯერ წყლულისა მალამო!

ნუ გამომიღევთ ძალ-ღონეს
საბრალოს მუშას მთესველსა,
მებრძოლსა გულ-გაუტეხელს,
ბნელში იმედით მკვესელსა!

(სცენიდან ნათქვამი) X

ქ, სადაც, ძმებო, უმეტესობას
შეკულმა ესმის პატიოსნება,
შურს ვინ დაუვდებს სიმართლის მღერას
და ვის რათ უნდა ტკბილი მგოსნება?

—

იქ, სადაც მხოლოდ პირადობისკენ
აქვთ მიქცეული თვალი და ყური,
რათ იამებათ, აბა შითხარით,
ლექსი ტკბილი და ტკბილი ჩანგური?

—

იქ, სადაც მოძმე თავისვე ძმასა
მტერთან აბეზღებს მართ-და-მართ,
ვინ ეყოლება საბრალო მღერალს
ბაჰირვების დროს შემწეთ და ფარად!

—

იქ, სადაც თურმე ქვეყნისთვის შრომა
მაიმუნობა ბევრსა გონია,
მართალი სიტყვა სცნიდან თქმული,
რა სასიამო გასაგონია!

ს ი მ ლ ე რ ა .

ღღობულმა სთქვა:— „პოეტები.
მარდის ჩიტათ მიწოდებენ;
სიყვარულის ტყეე ვგონივართ,
მიბრალებენ!... მიცოდებენ!

—

ბონიათ, თუ აგზნებულათ
ხხვადა ხვა ხმით მისთვის ვმღერი,
რომ მიყვარდეს ვარდის სუნი
და მომწონდეს მისი ფერი!

—

ვერ უგრძენია იმათ გულსა,
ვერც მიმხვდარა მათი ჭკუა,
რომ ვარდისკენ მიმიზიდავს
ცის ნამი და ჭია-ჭუა!“

სხვადასხვა გვარი სიყვარული.

ართველ ქალმა სიყვარული
ტრფილებით გამოხატა,
ქაცის გული რკნათ სახა,
თვისი მასზედ ანდამატა.
იმერელმა კი ამ გრძნობას
ანგარიშიც დაუმატა,—
სთქვა: „თუ კაცი თავგი არის,
ქალი უნდა იყოს კატა!

რომ კედ ქნევით და კრუტუნით
შეაცდინოს, დაიჭიროს,
ხან შეიპყრას, ხან გაუშვას,
ხან აცნოს, ხან ატიროს,
არც მოკლას და არც არჩინოს,
მის მჭვრეტელი გააკვიროს,
და მსხვერპლი რომ დაუჭლექდეს,
მერმე სხვებზედ ინადიროს!“

მეგრელმა სთქვა: „სიყვარული
უნდა იყოს დაფარული, —
ტურასავით ფაცხაში ძვრეს,
თუ დაუხედეს კარ-ხურული;
მაევაბელად თავს დამაწვეს,
მით დამიფრთხოს ტკბილი რული
და მთელ ღამეს მაცოდვილოს,
ჰმარმა ხვრინვით სთქვას მაყრული!“

—

ზურულმა სთქვა: „სიყვარული
რას მიქვია დაფარული,
ზაბედული უნდა იყოს,
პირდაპირი, ვით შურდული,
ზაუწყვეტის კავშირითა
ზადააბას ორი გული
შიგ ყვაილი ჩამისახოს
და მუღამ გაზაფხული.

—

ძაცი უნდა ლომი იყოს,
ღელალ ვეფხვად მე დამსახოს,
მე ჩიტვივით მეჭიკჭიკოს,
სხვებს ზარის ხმით შეუძახოს,
რომ მის შიშით ყველა ძრწოდეს,
ხელი ვერავინ ვერ შემახოს;
და იგი ღმერთმა შეარცხვინოს,
ვინც ამ გვარი ტრფობა სძრახოს!“

სხვა ზვარი ტრუმბა.

ალო, ნუ იცხებ ფერ-უმარულსა,
ნურც იხუქუქებ შენ კეკლუცად
თმას:

ვერ მომიმატებ მით სიყვარულსა,
ვერც გააღიდებ ამ ჩემს გულის-თქმას.

ღრო გადაგვლია! არ ხარ ყმაწვილი,
ზამოგიტყდები, ვერ დაგიფარავ,
ზაკლია კიდევ საძირის კბილი;
ნულარ ყმაწვილობ, წლებს ნუ იპარავ!

რა საქიროა, რომ კარგად იცი,
ნიეც მიყვარხარ გულ-აღღვებულს!
თუ შენ გიყვარვარ, რად გინდა ფიცი:
სცნობს საყვარელი საყვარლისა გულს!

საქვეყნოთ გეტყვი, რომ დაიჯერო:
შემსქვალული ვარ მე სიყვარულით!
მსურს, გული მხოლოდ შენთვის ვაძგერო
და გეტრფიალო სულით და გულით!

მისთვის მიყვარხარ, რომ შენ ხარ ქალი
ჭეშმარიტების გრძნობით აღვსილი;

რომ აასრულე მშობელის ვალი
და გამოხარდე მამულის შვილი!...

რომ ნანინაში შენს პატარა შვილს
არ უმღეროდი მრუდე მალღობას
და სიყრმიდანვე იმ უმანკო ჩვილს
რომ არ აჩვევდი მით საძაგლობას!

მტყოლი: „თუმც ხარ შენ ჩემი შვილი,
მაგრამ ეკუთვნი პირველ სამშობლოს!
შენ კი მიიღე ღირსი სიკვდილი
და დედა-შენმა, დეე, იობლოს!

შმეცრებისა და დამონებული
მართ, შვილო! არ გვაქვს ჩვენში ჩვენ ბინა,
და შენ აავეს მათ შურით გული,—
მს არის, შვილო, ჩემი ნანინა!“

წრთენიდი რა შენ შვილს აი ამ გვართ,
პატროსნების გზა მოუპოვენ
და სიყვარული მამულის მარად
დედის რაქსთანა თან შეაწოვენ!

მომეცი ხელი, გული მაქვს ცხელი,
რომ მოგეხვიო, მომეცი ნება!
შენ გენაცვალოს კეკლუც ყოველი;
მხერიც იყოს მათი შევენება!

და ორ-კეცის სიყვარულით
ზადიოდენ ბრძოლისა ველს!

—

რომ მათ ჰქონდეთ ერთი პირი,
ერთი ლხინი, ერთი ჭირი
და ერთად გამოეზარდოსთ
მამულისთვის შეილი გმირი!

—

მაგრამ, ვაი, რასა ვჰსური?
თითქო ვიყო უსუსური!...
რად ვერ ვგრძნობ, რომ ოცნებითაც
ვერ იხარებს უბედური!...

—

ჰჰ! გაჩუმდი, ჩანგო კრულო!..
სუ! ნულა სძგერ, გულო წყლულო!..
და, რაც მტანჯე, ის მაკმარე...
უშფოთველად გაქრი, სულო!...

ჩემს მებრძობას.

ნელში მიჰირავს შენი უსტარი,
ნუგეშად, სატრფოდ მონაწერია,
ბრძნულის აზრისა, გრძნობით დამტკბარი,
და მით ამ გულის ამაძგერია!.

--

მოგიწერია, ყველაზედ მეტო,
ჩემი წყლულების ტკბილო მალამო:
„ბრძნობით აღვსილო, ჩემო პოეტო,
შენსა სევდასა ნუ მიმალამო!“

—
შენ არ მოსტყუვდი ჩემის ღიმილით,
სჩანს, გეყურება ამ გულის ძვერა!...
და მეგობრულის თანგზრძნობით ტკბილით
ბსურს მომისმინო მე აღსარება.

რომ ჩემი მქნობი, ჩემი მღალავი,
ზლახ ჩემი ტვირთი გაიზიარო?
მაშ მოამზადე, თანგზრძნობო, თავი,
რომ შენცა ჩემთან ცრემლები ჰღვარო!..

—
წარსული, აწმყო და მომავალი
ჩემი არს ბრძოლა ჩემივე ბედის!
მით სისხლის ცრემლით მომერწყო კვალი
და სურვილიცა განქრა იშედის!

—
ძათ სიყვარულით აღმევესო გული,
რა რომ შევიძელ ავ-კარგის ცნობა,
მშრომობდი მათთვის თავ-განწირული,
მაგრამ ვერ ვჰპოვე მათში თანგზრძნობა!..

—
ჰაღოდი ხალხში შეუპოვარად
პირ ბაღიანი და მომღიმარი,

მაგრამ ჩუმაღ კი მიწურავს ღვარად
მხვრით წართავი ცრემლები მწარი!...

სულით და გულით ობოლი, მწირი
ჩემთ დღეთა ასე ვათენ-ვაღამებ,
რომ სისუსტისგან თავს მაინც არ ვხრი
და უგუნურს მტრებს მით არ ვახა-ვებ.

მაგრამ კაცი ვარ მეც-ხორც-შესხმული,
უბედურს წამებს მეც ხშირად ვმონებ,
და მაშინ, რომ კვლავ გამემხნეს გული,
სიმხნის მალამოდ მე შენ გიგონებ..

ზიგონებ და კვლავ ისევ ხალისით
ჩემს მწარე მიზანს ვემსახ-რები
და განწმენდილის მე სინიღისით
საჭკლავისაკენ მივეშურები...

რადგანც ვიხილავ მე განსვენებას
შგრძნობლათა იმ უმწარ-ტკბილით,
ბოლოს მოუღებ რა მოთმინებას
საუკუნოსა უფსკ-რულის ძილით!

სადაც სიცოცხლით გაჭირვებული
ზავხდები მე მყის მდიდარი მედარი,
რადგანც ჩემ ცრემლით დასოფლებული
იქ თან ჩამყვება შენი უსტარი!

უსტარი ტკბილი, ცოცხლის ნუგეში,
უსტარი ცივის მკვდრისა სიმდიდრე,
უსტარი მყოფი ამ ჩემს უბეში,
რომლითც გიგონებ, ცოცხალ ვარ ვიდრე!..

ჩივბა ახალგაზდა მწერლებს *)

აქიქინე აქი-ბაქია!
მართალს, ჭკვიანურს ნურას იმღერი
თორემ გამოჰხრავს შენს ჩანგს, ვით ქია,
ჭკუის მტარვალი ტეინ-მეისტერი.

„ჩივბა ახალგაზდა მწერლებს“.

*) მანსვენებელი ღავით მრისთავი, დრამების გადამკეთებელი, მეტად გულ-წრფელი და კეთილი კაცი იყო. ამას შემდეგი ამტკიცებს: როცა ის ოდესაში სტუდენტი იყო, და ჩვენ ერთმანეთს არ ვიცნობდით, თურმე მე იმას საშინლად ვეჯავრებოდი და ვსძულდი. მს მწერლობითაც აღნიშნა განსვენებულმა: დამიწერა ლანძღვა-კრულის ლექსი, სადაც გველიც კი მიწოდა და სხ.. მე, რასაკვირველია, ხმაც არ გამიციოა. ოდესიდან, რომ დაბრუნდა, მაშინ, კი ძალიან ვერი-

როგორ არ იცი? ჩვენში მართალი
ისე წამხდარა და სცვლია ფერი,
როგორც ურიის მყრალი ფართალი!
ამას გვიმტკიცებს ტვინ-მეისტერი!

მაგრამ სიცრუეს და ორ-პირობას
მარად თაყვანს სცემს ერი და ბერი,
და ვინც არა სცემს — სჩადის ვირობას!
ამას გვარწმუნებს ტვინ-მეისტერი!

შენ ხარ პოეტა, ცხოვრების სარკე,
სადაც იხატვის ყოველიფერი,
მაგრამ ნუ ხატავ ყველას, თავს არგე!
ნუ გადიმტერე ტვინ-მეისტერი!

დებოდი, რადგანაც ვიცოდი, რომ არ ვესიამოვნებოდი. მართელ მოულოდნელად შემოვიდა ჩემთან, ცოტა ფერ მიხდილი და დამეკითხა: — მიმიღებო?

— რატომ არა? დიდის სიამოვნებით — უთხარი მე — ყოველგვარი ნიჭი მიყვარს და პატვიის მკემელი ვარ!

— ჰი, მაგრამ მე რომ ცუდათ გიხსენიებდი?

— მე შენი საქმეა!.. ალბად ცუდათ მიცნობდი...

— საქმეც ის არის, რომ სულაც არ გიცნობდი!.. მხოლოდ განაგონებით მყავდი წარმოდგენილი.

„შარყუმს რა მოჰკლავს? თავისი ენა!“
მინ გეხვეწება შენ რომ იმღერი?
შველას მაგისტვის ჰსურს შენი წყენა
და მას გიწყრება ტვინ-მეისტერი!

შენ თუ ხალხს სძულხარ, შენ რაღად
გიყვარს?
წყალმაც წაიღოს მთლად ქვრივ-ოხერი!
შენ რა გატირებს? რად მოჰყვები ზა-ს?
ამას გიწყრება ტვინ-მეისტერი!

ტყვილად ნუსკდილობ დიდ-კაცის გმობას,
ბინდ მამულისა იყოს ის მტერი,
თორემ შეცდები, ვფიცავ შენს ძმობას,
და გაგიწყრება ტვინ მეისტერი!

— ახლა?

ახლა კი თვალ-ყურს ვადევნებ შენ ნაწერებს
და ვრწმუნდები, რომ ახირებული კაცი ხარ,
მაგრამ საკმობელი კი არა! ახლა მიტომ შემო-
ველ შენთან, რომ ბოდში მოვიხადო და სიყ-
ვარულით შევეხო იმ ხელს, რომელმაც ეს ლექსი
„რჩევა ახალ-გაზდა მწერლებს“ დასწერაო.

მითხრა და გამომიშვირა გაზეთი სადაც ეს
ლექსი იყო დაბეჭდილი, იმდღიდან მეგობრები
ვიყავით ერთმანეთის და ისიც, როგორც მეგო-
ბარი მირჩევედა ხოლმე იმერულად ნუ სწერო!...

სჯობს, ნუ დასცინებ ხელ-ჯოხიანებს,
ბინდა შიგ თავშიც უფრენდეს მწყერი,
თორემ იცოდე, რომ გაზიანებს
და ვაგიწყრება ტვინ-მეისტერი!...

ხალხში სამართალს ტყვილა ნუ ელი!
თუ გსურს არ მოჰკვდე ჩვენში მშვიერი,
ფარისეველობას მიჰყავი ხელი
და მოგიწონებს ტვინ-მეისტერი!

ხელ-ჯოხიანებს სიტყვა აუ ფული
წინ დაუყარე, როგორც ცხენს ქერი,
თუ გსურს მოიგო იმათი გული
და ასიამო ტვინ-მეისტერი!...

დიდ-კაცს რომ შეხვდე, წინ გაუვორდი,
ზურგიით ასწმინდე მის ფერხთა მტვერი,
შპკროსი სჩაგრე, ტოლს გაუსწორდი
და დავიმაღლებს ტვინ-მეისტერი!

ბანზე შევადე შენი კალამი,
რომ დაეყაროს ბლომად მას მტვერი,
თუ გსურს მიიღო ხალხის სალამი
და შეირიგო ტვინ-მეისტერი!

ააჰიჰინე აჰი ბაჰია!
მართალს, ჰკვიანურს ნურას იმღერი,

თორემ გამოჰხრავს შენს ჩანგს, ვით ჭია,
ჭკუის მტარვალი ტვინ-მეისტერი!

სიმღერა.

აგვიზამარდა, სუსხმა დაგვკრა,
ტკბილ ტაროსი შეგვეცვალა
და უწყალო ქარიშხალმაც
აორკეცა თვისი ძალა!...

შინც თვის ტომის ტყავისაგან
შეიკერა ქერქი თბილი,
მას სიცივე ვერას ავნებს
და ცხოვრებაც ელის ტკბილი.

მაგრამ რა ქნას, ვისაც ამ გზით
არ უკერავს სამოსელი,
სიცივე რომ მიადგება
და შიმშილი კუჭის მწველი!

სჯობს, მიჰბაძოს იმან მერცხალს:
სიცივეს თუ შეუშინდეს,
ბაეშუროს დასავლეთით,
ფრთა გაშალოს, გადაფრინდეს.

საზრდო მისცეს სულსა და გულს,
მით სურვილი დაიმწიფოს;
და როს ზამთრის შეუპოვრად
თვისი ღონე მოიკრიფოს,

მაშინ ისევ გადმოფრინდეს,
აქაკიკედეს, ვით მერცხალი,
რომ სხვებჟაც სთქვან: „გაზაფხული
ახლო არის მომავალი!“

ღე, დაზამთრდეს, სუსხმა დაგვეკრას,
ქარიშხალმაც გვებეროს ველით,
ზამთარი ვერ შეგვაშინებს,
თუ გაზაფხულს კი მოველით!

გაუბედავი სიყვარული.

თი წელი,
მწარედ მწველი
ბულს მიდაგავს ტრფიალება!
და უბრალოდ
სავალალოდ
ჩემს გულშივე იმალება!

მიძგერს გული,
აგზნებული,
მაგრამ გონი მიბამს ენას;
მისი სხივით
სანთელივით
ვსდნები და თანც ვმადლობ ზენას!.

—
თუ ისიც მცნობს
და ისიც გრძნობს,
ჩემებრ იწვის უზმოდ, ერთი..
მაშ, ოხ, ღმერთო,
რად წაგვეერთო
ჩვენ კავშირი შემაერთი?!

—
ვიცი, გზნობის
ნამდვილ გრძნობის
ნიშანია მღუმარება,
ცხადად ტკბილი
რამ ღიმილი,
ჩუმად ცრემლი, მღულარება.

—
მაგრამ მაინც
მეტრფის მე ვინც,
მსურს, რომ ერთხელ გამაგონოს:
„შენ ჩემი ხარ!
„ბუღს მიზიხარ!“
მითხრას ეშხით... დამალონოს!.

მართავ ვიცით,
ფიცით მტკიცით
ბრძნობა ჩვენი შეგვიტყვია!
თუმც კი ვხედავთ,
თქმას ვერ ვხედავთ,
ბულბუდ გვაწევს, როგორც ტყვია!..

ათი წელი
მეტად მწველი
ბულში გვაქვს ეს ნეტარება!..
ჰუგდებთ რა ყურს,
ორივეს გვსურს
და ვერ გვითქვამს აღსარება!..

სიყვარული.

სიყვარულო, ნიკო სრულო!
ვის ავდებ და ვისკენა ჰფრენ?
ბრმად დახვალ რა უგზო უკვლოდ,
ძველ ბანაკსა ეკლებით ჰფენ?

ბულსა შენგან დახაზულსა
შეღარ ჰკურნებს დრო და ჟამი:
თან იტაცებ სიხარულსა,
თან გდევს ოცნებისა წამი.

ან რად მოხვალ? რისთვის აღგეძრავ?
და თუ აღგეძრავ, რაღად გეტოვებ?
სიკბუკის ვარდსა გვიზრავ,
ბეაობლებ და გეამარტოვებ!

—
და გვაობლებ განა გვამით?..
ბვამი ჰპოვებს მალე თვის ტოლს!..
მაგრამ შენ კი გეტანჯავ ამით,
რომ სულს სტოვებ საწყლად, ობოლს!

—
და ობლობის სამკურნალო
მართი მხოლოდ საფლავია!
უშენოდ, სამოთხის ძალო,
ტრფობავ, სიცოცხლე ავია!

—
სიყვარულო! სიყვარულო!
წამ-ტკბილო და ხანგრძლივ მწარე!
დროა, ტანჯვა დამისრულო:
ბულბედ მიწა დაჰაყარე!

სიკბუკი.

სიკბუკევე, კეთილ-მტკბარო,
სასუფევლის საიდუმლო,

უკდავების წმინდა წყარო,
სად ხარ, ჩემთვის დაკარგულო?

ცეცხლის ოხვრით უენი მგონე
თავს ვამონებ ოცნებას ტკბილს
და, წარსულით თავ-მომწონე,
წამთა ვპარავ გულის ტკივილს!

მცდილობ, ის დრო, აწ გამქიალი,
დავიბრუნო, მით ვიხარო;
ქელავ აღვიგზნო გულში ალი,
ნეტარების ცრემლი ვღვარო.

მაგრამ, ვაი, ჩემსა ჩანგსა
დავიწყნია ტკბილი ჟღერა
და ჩვეულებრ მისსა ჰანგსა
ხარკად არ აქვს გულის ძგერა!

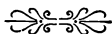
ტკბილისა წილ ხმასა მწარეს
ნაღვლით სავსე ნაღვლად ვისმენ,
ნაღველს ცრემლად ვღვრი მღუმარეს
და მას ხარბად სიმნი ისმენ!

ველარ გპოებ ვერც ოცნებით,
დროვო ერთ-გზის დაკარგულო!
მაშ სჯობს, იყო მოსვენებით,
ნაღვლით სავსე, წყლულო გულო!

და შენ კი, ერთგულო ჩანგო,
მსურს, რომ ისევ ხელი გახო, —
ბაუყრელო ამხანაგო, —
და გულ-მკვლელად შემოვსძახო:

„სიკბუკევე, კეთილ მტკბარო,
სასუფეველის საიდუმლო!
უკვდავების წმინდა წყარო,
სად ხარ, ჩემთვის დაკარგულო?!“

ენების გასამართლება. *)

ვეძღვნი ზ. მუხრან-პატონს.

მუხრანიდან ჯარი მოდის,
წყალივითა იწყო დენა:
მუხრან-პატონი სარღლად ჰყავს,
უნდა თავის გამოჩენა.

ენების გასამართლება.

*) ზ. მუხრან-პატონმა გამოსცა წიგნი სხვადა-
სხვა ერების გაერთიანებაზე. იმ წიგნაკში ის აზრი
იყო გატარებული რომ პატარა ერებს უფლება
არა აქვსთ თვითარსებობის და დიდ ერებში უნ-

ქართლ-ბატონს შემოსწყრომია,
შფიცნია მალლა ზენა,
რომ მოყვრობით არ დაზოგავს,
უნდა ამოჰგლიჯოს ენა!
მისი რისხვა და მუქარა
ქართველ-ბატონს მოეხსენა;
ბაჯაერდა და თან გაჰკვირდა:
„რა გვაქვს საჩხუბარი ჩვენა?
თავის გვარი როგორ დაჰგმო,
სჯული როგორ შეაჩვენა?
რა ფათერაკს შეხედომია!
რა ეშმაკი მოეჩვენა...
რომ სულ უმიზნოდ შეფოთავს
და აღარც ჩვენ მოკვასვენა?
შემიგროვეთ, რაც მყავს ჯარი,
მიეჯებო ცხენ-დაცხენა;

და გაითქვიფონო. ამან დიდი უსიამოვნობა გა
მოიწვია საზოგადოთ, მაგრამ ვინ რას იტყოდა?
ერთმა მხოლოდ ირაკლი ზრუხინსკიმ ჰკიოხა:
რამ დაგაწერია ამისთანა საუკუღმართო რამ? ან
რამ გაფიქრებიაო? —მე დიდიხანია მოფიქრებუ-
ლიც მქონდა და დაწერილიცო. მიუგო მუხრან-
ბატონმა — მაგრამ დაბეჭდით არ ვბეჭდავდი რად-
განც შენ გიცდიდიო და როცა შენც შენი ენა-
ობა აბანოზე გაცვალე, მაშინ კი დავბეჭდეო!..
ეს მე გადმომცა სიცილით შიორგომ და თანვე
დამეკითხა: შენ რაღას იტყვი პოეტო?

რომ გავჩუმდეთ, არ ივარგებს,
რადგანც უნდა ჩვენი წყენა!⁴
ასე ბრძანა ქართლ-ბატონმა
და ზედ ცხენი მიაჭენა!
მიეგება მომავალსა,
თავს უჩვენებს აწ დამხედურად.
შიაძახა: „მოლაღატევ!
ფუ, ვერ გხედავ ძმასა ძმურად:
ბული გესლით ავივსია,
ნათესავის დასამდურად!
მომმის სისხლში ბელს თუ ისვრი,
მაშ დაგხვდები მეც მეფურად,
სასიკვდილოდ გაგიმეტებ,
ნულა გიკვირს ჩემგან ნურად.
ერთს ანდაზას მოვაგონებ,
საგულისხმოდ იხვენ ყურად,

— რადღა კი საკმე გაბან-გარეცხაზე მივარდება,
ერთი აბანო საკმაო არ არის ირაკლისათვისაც,
მაგრამ თქვენს წიგნაკსაც კი ბევრი მოუნდება
მეთქი—მოვახსენე. მეორე წიგნაკი, თუმცა
მზათ ჰქონდა, მაგრამ აღარ გამოუცია და ცენ-
ზურასაც ნაბძანები ჰქონდა თვალ-ყური ედევნებია,
რომ არავის არა დაეწერა რა იმ გამოსულ წიგ-
ნაკზე. ეს ლექსი „ენების გასამართლება,“ ალე-
გორიულად დაწერილი შევაპარე ცენზურას. მა-
შინ დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია ამ ლექსმა,
მაგრამ დღეს კი აღარა აქვს მნიშვნელობა.

ძმის გაწირვა, მტრის მიდგომა
არ გეთვლება სამსახურად.
ტყუილა ნუ ვსწყვეტთ მაგდენ ჯარს,
ცუდად, სისხლის მოსაწყურად:
თუ გულს გერჩის, ჩვენ შევებათ
მრთმანეთსა. სჯობს, „კახურად“.
მუხრან ბატონს გაეცინა
ღა უთხრა: „ეგ რა სჩმახეო!
ჰაცი ვარ მე ქვეყნის ტოლი
ღა სუსტად ვით დამძრახეო?
რაც დღეს შენ ჰირი მოგადგეს,
ის შენს თავსვე დასძახეო.
რად მაგზავნიდი სხვა ქვეყნად,
რად შემიცვალე სახეო?
იქ მე მასწავლეს ხერხები
ღა ათასგვარი მახეო;
ვერ შემაშინებ მუქარით,
ზირჩევ, სხვა ვინმე ჰფახეო,
თორემ ვერ მომაშლევინებ,
რაც გულით განვიზრახეო.
სასაცილოა ეგ თქვენი
რალაც სიტყვები მკვახეო...
შმაჯობესია, რომ დამრჩე...
სხვა ენით დაიძახეო!“
ძართლ-ბატონს ფერი ეცვალა,
შეიქნა დაღონებული!
რა ექნა, ჯარი არ ჰყვანდა;

მან დაუჩაგრა მას გული,
რომ მომხრედ ვერვის ხედავდა,
შველასგან დავიწყებული!
დაჯდა საკინძი შეიხსნა,
მოსთქვამდა გამწარებული:
„მაი, გავკოტრდი, კრეზივით
მე ერთ დღეს გამდიდრებული!
და აწ სიცოცხლე რად მინდა,
დამმარხეთ გაშავ-დღებულო!“
ამ მოთქმასზედ მთლად შეიძრა
ძართლ-კახეთი, იმერეთი,
მოვიდენ და მოახსენეს:
„ბატონო, დაგვეცა რეტი;
მართალია, თქვენ მომხრედ დღეს
არ ვარგივართ ჩვენ არც ერთი,
მაგრამ შეიღებს გამოგიზღვით,
თუ ხელს მოგვიმართავს ღმერთი.
მანამდი კი მოითმინეთ,
ჭირს როგორმე გაუძელით:
თორემ ჩვენ ყველას ყელს დაგვეკრით
და თქვენც გამოიპკრით ხელით;
სჯობს, ჯერედ ცოტას დასჯერდით,
იმერლები იახელით!
მართალია, მათგან 'შველას
და კურნებას მთლად ნუ ელით,
მაგრამ არაობას ხომ სჯობს,
რომ დავრჩებით ცალ-უღელით?!.“

* * *

რთხელ ვნახე, მეტად ვერა,
ვინც მე გული ამიძგერა,
ვისიც სახე და სახელი
ბულის ფიცარს დამეწერა.

—

სევდავ, ხელი მით შეგახე.
რომ მეორედ ვერსად ვნახე
ცხადად!.. მაგრამ ოცნებით კი
თვალ-წინ მიდგა მისი სახე:

—

პირ-ეთერი, ტანად სარო,
სათაყვანო, სანეტარო,
ჰმუნვილისთვის სამკურნალო,
შკვდავების ვითა წყარო.

—

ბროლ-ფიქალზედ ვარდ ლაწვები.
ბულო რად არ დაიწვები?
ბროლ ბალახში, ბაგე-ლალი,
ბაგეთ ტკბილად დასაწვები.

—

შავ-ხუჭუჭ თმა, ნაწნავ ბევრი,
წამწამ-ხშირი, წარბებ-ტევრი...
ქერძოდ ყველა-სიყვარული,
მრთად — სიყვარულის წევრი.

ხალ-ნასობი, ყელი ბროლი,
სიამითა ამაყყოლი,
შეირკებლად სურვილისა
სამარეში თან-ჩამყოლი!

მოციმციმე, თვალ-მაყალა,
პარ-ნათელი, მხიარული,
შძლეველი რამე ძალა,
შოვლით სრული სიყვარული!

ამაყყოლი, ხმა-ნარნარი
მრთელ ვნახე, შეტად ვერა,
მაგრამ მაინც მოვრთე ქნარი
და მის ეშხედ ვიწყე მღერა!

ვით ბუღბული ტურფა ვარდსა
შორით უყევს, ბედზედ მწყრალი,
მეც ისე ჩემს გულის დარდსა
შორით ვუმღერ, ეშხით მთვრალი.

მიხდილ ფერით, გულის ძგერით,
აღშფოთებით ვიფრთხობ ძილსა,
და სურვილს ვკლავ, რა სიმღერით
მცნებასა ვმონებ ტკბილსა..

ძველი და ახალი წელი.

იიპუ! პიპუ! პუუუ!
ხელში მიჭირავს ქამანჩა;
მსურს, გავბერო სტვირის გულდა,
რომ ლექსებით ძველ ბატონსა
მივაყაროთ ქვა და გუნდა!..
რაც რომ იმან ჩვენ გვაკენესა,
კმარა!... მეტი აღარ უნდა!..
მტარვალობდა, მაგრამ ბოლოს
მასაც ფერი გაუხუნდა
და ახლისა მოსვლის წინად
უსირცხვილოდ წალაყუნდა!..
ზოგიერთი პირუტყვები
შეიკრიბენ გუნდა გუნდა
ბაჰყენენ, ცრემლით გააცილეს,
წინ უძლოდათ მელა-კულა.

თავს სტირიან: „რალა ვქნაო?
ჩვენს ბუმბერაზს ვშორდებითო;
იმის ხელში აღმა მსვლელი,
აწ თავ-დაღმა ვგორდებითო
და წმინდასა ანგარიშში
ვერვის გაუსწორდებითო!...“

ტირიან და ქვითინებენ,
ცრემლ-მორეულს ხუჭვენ თვალსა...
დახეთ!.. დახეთ თვალთ-მაქცებსა!
აჰაღლიან მომავალსა.
მაგრამ გულში სულ სხვას ჰგრძნობენ,
იწყევლიან გზა და კვალსა,
რომ შიშის ქრად ისახავენ
ახალ-ბატონს მომავალსა,
რომელიცა კარგად არჩევს,
თურმე, ვარდსა და ეკალსა!

ჩვეულებრივ თვალთ მაქცობით
მას ვერ აუხვევენ თვალსა!..
არ აჰყვება მოენებს,
არც კიკოებს, არც იმ ქალსა,
რომელიცა საქნიელზედ
მიმინოებს უქნევს თვალსა!..
როგორც მისი ჭკუა ურჩევს,
ისე აჩენს სამართალსა!..
მართის სიტყვით, სულ არა ჰგავს
თურმე იმ ძველ ბატონს მთვრალსა!
ხალხიც მისგან სამკურნალოდ
მიტომ ელის დღეს წამალსა,
რომ აწ წყლოული მოუშუშოს
მართულსა და შესაბრალსა
და ჩვენც ვფიქრობთ, რომ ამ იმედს
აგვისრულებს ვითა ვალსა.

მაგრამ უნდა გაეხსენოთ
ჯერ რუსთაელის ნაუბარი:
„მას მკურნალმა ვითა არგოს,
მინც არ სთქვასო სატყვიარი?“
და თვითონ ჩვენ უნდა ვუთხრათ
ჩვენი წყლული-საჩივარი,
თუ ვით დღემდის მარიალს სიტყვას
დახურული ჰქონდა კარი,
და მძარცველებს ჰქონდათ ხელში
ბურთ-მოედან-მთა და ბარი...
ღროა, იმათ ბნელ საქმეებს
მიენათოს დღეს ლამპარი,
რომ გამოჩნდეს ნათლად და მთლად
საქმე მათი შესაზარი,
და შენც, ჩვენო ახალ-კოჩო,
სმენად ყური მოგვაპყარი!...

--

რა გამრავლდენ ტურა, მელა
და ძაღლები შინაური,
ბაწყვა ჩვენში საქონელი,
ძათამი და ინდაური;
სულ საპნობით მიდის ღვინო
და ტომრებით მისდევს პური!..
ბატონ მელებს გაუმარჯოსთ!
მოგეწონს მათი სამსახური,
ქუდის ქნევა, ფეხის სლაქვა
და ცქვიტინა მათი ყური:

არც იქით მხრით, არც აქეთ მხრით
არაეინ ჰყავსთ უმადური:
აზნაურსა გლეხი ჰნატრის,
ბლევს შენატრის აზნაური
და ერთად კი ორივესა
აქვს მადლარი ძაღლის შური! .

ამ ჩიტების გუნდში ვიცნობთ
ჩვენ მხოლოდ სამს შუამავალს,
რომელნიცა საზოგადოდ
ჯერ არ შესდგომიან სხვის კვალს:
ხელქვეითებს ტყავს არ ხდიან,
არ აგლეჯენ რბილსა და ძვალს
და მით ახალ ქურქს არ ჰკერვენ,
სჯერდებიან გამონაცვალს!..

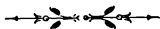
შვიდი მგელი კიდევ სხვა გვყავს,
თითო თითოს მაზრებშია,
შველა ერთად ბოდის იხდის
ჭკუასა და აზრებშია!..
მათი ნაშრომ-ნაღვაწევი
ბევრჯელ ვნახეთ ბაზრებშია,
ერთი მათშიც ურევია
ძარგი, როგორც ფაზრებშია!..

ბაეჩუმდებით, არას ვიტყვით
იმ ერთს დათვის ნახლებზედა,

რომელსაც იმედი აქვს
ღღესაც კარის ძაღლებზედა
და უძახის: „გეში! გეში!“
თიის უშვერს მათ სახლებზედა
და ძველებთან გადასული
აბილს იღესავს ახლებზედა!

—

მართაც არის... მაგრამ არა,
სჯობს, იმაზედ არა ვსთქვათ რა,
თორემ ვიცი არ დაგვზოგავს.
ბიჟია და მეტიჩარა...
ცულლოუტი და გაიძვერა
დატრიალობს, როგორც ჯარა,
ვინც რომ კი დაუკვირდება,
უჩემოდაც იცნობს ჩქარა!..
და ეს ჩემი მესტირობაც,
მე მგონია, აწ კი კმარა!
ბოდის ვიხდი მკითხველებთან,
ბავჩემდებით სწორედ, თვარა
სტვირის გუდა დაიჩუტა,
ქელში სული გაეპარა!.
პიპუ! პიპუ! პუუუ!

ქართული «ან-ბანი».

მაწვილო, თუ გსურს გიყვარდეს,
შენი სამშობლო ძალიან,
ჯერ წიგნი უნდა ისწავლო...
პირველი ასო არის: ა.

—

თუ სწავლით თვით ვერ ამალღდი,
მამულს ჩირქს ისე ვერ მოჰბან,
ჩირქს, მოდებულსა მტრისაგან...
მაგრამ იკითხე ჯერ ეს: ბ.

—

სამშობლო შვილსა ერთგულსა
ითხოვს ყოველთვის, ყოველგან
და ნუ უმტყუნებ შენს მშობელს...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: გ.

—

შენს ვაოსა აასრულებდე,
მართულად, რაჲც კი მოგანდონი!
ნუ შეგაშინებს სიკვდილი. .
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: დ.

—

პირადი სარგებლობისა,
იკოდე, ძებნას დაეხსენ!
იყავ შენ მუჴა ქვეყნისა...
მაგრამ იკითხე ჯერ ეს: ე.

თავ-განწირულსა მუშასა
ვერ შეაშინებს ვერაინ,
ვერც ცეცხლი, წყალი, ვერც ტყვია...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ბ.

—
ვით პაღლით ჩაგონებული,
საქმეს რომ მისდგე, აღეგზენ,
რომ ნაშრომს დასდო ბეკედი ..
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ლ.

—
სხვებიცა შენის მიხედვით
ბ:მრავლდებიან თანდათან
მამულის წყლულის რკურნალად ..
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: თ.

—
მიჰბაძე იმას, ვისაცა
თავს ედგა ეკლის გვირგვინი,
გვირგვინი ახლის აღთქმისა..
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ყ.

—
წინ სწორედ წადი, რომ კვალი
მრუდედ არ დარჩეს შენს უკან! .
მაშ გახდი ჯერ სწორ-მხედველი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: გ.

—
მკადე სოფლის ბრუნვამა
მკ შენი გული არ მოჰკლას!..

ზამაგრდი, როგორც სამსონი...

მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ლ.

რომ ველარ შესძლოს მტარვლობა

სუსტის მზაგვრელმა ძალამან,

შესძარი სვეტი ბომონის...

მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: მ.

პით ლიოგენი, კეთილ კაცს,

მძებდე, გეპყრას ფარანი,

რა ნახო, დაემობილე...

მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ნ.

რომ შენით შენმა მოძმებმა

ცოტა რამ შეება იპოვონ;

სხვას რაღას ეძებ ამ ქვეყნულ...

მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ო.

ღა მაშინ შენი სახელი

იბრწყინებს, ვითა ლამპარი,

მარადის გაუქრობელი...

მაგრამ ისწავლე ჯერ: პ.

ზღაპრად ხომ იცი, მტრის ღალატს

არ შეუშინდა არც ბეჟან,

თუ შეგზვდეს, ნურც შენ შეკრთები...

მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ჟ.

ჭირში და ლხინში ყოველთვის
შენს მოძმეებზედ იფიქრე,
რომ არ გიკვირდეს არც ერთი...
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: რ.

რა სჯობს, რომ შენსა ნაღვაწსა
ჩანგზედ დამღერდეს მგოსანი
და იმ ხმით სძგერდენ გულები...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: ს.

ვისაც ეს წილად რგებია,
ბედისგან ის არს ნეტარი,
სახარბი, სამაგალითო...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: ტ.

და „ვაი“ კაცსა ურგებსა:
მას ბნელი ადევს უკუნი
და წყევა საშვილიშვილო...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: უ.

მას ველარ იხსნის წყევისგან
ვერცა დიპლომი, ვერც ფარი,
ვერც მოკედლილი საყელო...
მაგრამ ისწავლე ჯერ: ფ.

ხალხის მართლ-განჩინებასა
ხელს ვერ შეუშლის მანქანი,

მანქანი ხრიკით ნაჭედი. .
მაგრამ ისწავლე ჯერ: ქ.

ნუ დაივიწყებ ნურც იმას,
რაც ზემოდ გითხარ მე წელან!
თავიდან გაიმეორე ..
მაგრამ ისწავლე ჯერ ეს: ღ.

რაც წაიკითხო, იფიქრე,
ბეჯითად გული მიაპყარ
და მერე კიდევ განვაგრძოთ...
შემდეგი ასო არის: ყ

თუ დაილაღე, მითხარი,
ხელამდინ გაგიშვებ შენ შინ
და ხვალ რომ მოხვალ, შეიტყობ,
რომ ყარის შემდეგ არის: შ.

რა ამდენს ასოს ისწავლი,
მერე არ გინდა ჩიჩინი:
შენ უჩემოდაც მიხედები,
თუ რა ასოა ის: ჩ.

ხომ ხედავ, გაგიადვილდა,
ჩინი უჩემოდ გამოსცან!
თუ სცანი, კიდევ მოშორდი
და ვაიკვეთე ეხლა: ც.

შენს გაზდას, თუ მოკეწყინოს,
ან როგვიდეს აწ ძილი,
ძიობეა სვალამდე გადავსდოთ:
მაშინ ვისწავლოთ ეს: მ.

მაგრამ არ გირჩევ, რადგანაც
მცირელა დაგვრჩა ნაწილი
ამ ჩვენის „ანა-ბანისა“...
მაშ წაიკითხე ან: წ.

ბამოიფხიზლე, აღუღდი,
ბაცხარდი, როგორც მაჰარი,
და უფრო მკვირცხლად ისწავლი,
თუ რა ასოა ეს: ჭ

თუ დაილაღე, მითხარი,
სჯობს შეისვენო ხან-და-ხან,
რომ მერე შესვენებულზედ
უფრო გამოსცნო შენ ეს: ხ.

ხვალ ამოსაღებს დაიწყებ,
რადგან გემატა დღეს ჯანი
მთლად „ანა-ბანის“ დასწავლით,
მაგრამ, ოჰ, დაგვრჩა ეს: ჟ.

და ვინც სულ არასა სწავლობს,
მათ უნდა ეუთხრათ ხომ „ჰაი,“
რადგანაც გამოუცნობი
ღარჩებათ იმათ ეს: ლ.

კატრიოტის აღსარება. *)

ოლო-ბუზო! კიანკველო!
მუდ-მოხდილო! ფეხ-შიშველო!
შენს თავს რომ შენ ვერ არგიხარ,
როგორ გინდა სხვებს უშველო!

მე ბზული შესაზარი
პრავისთვის აღარ არი!

კატრიოტის აღსარება.

*) 1870 წელს ჩამობრძანდა ხელმწიფე საქართველოში, ხალხს უნდა მიერ.თმია აღრესი და გაეცხადებია სათხოვარიც თუ რამ ექნებოდა.—აირჩიეს კომისია აღრესის შესადგენად რვა კაცი; ოთხი ახალთაობიდან: ილია შავჭავაძე, თარხნიშვილი (მერე აკადემიკოსი), ბესარიონ ლოლობერიძე და ნ. ნიკოლაძე. ოთხი ძველიდან: ბ. ორბელიანი, მ. ჭართველიჩი თუმანიშვილი, დიმიტრი ჯორჯაძე და რევზ პნდრონიკაშვილი

მართი სიო სულ გაგუანტაესთ,
ზღვაში ჩაგყრისთ ზენა ქარი!

აბა სად გაქვს, გვითხარ, ღონე,
რომ დაჰფრინავ თავ მომწონე!
ბულით გირჩევ, შენცა ჩემებრ
სდუმენ, ძალას დაემონე!

ღაგარიგებ შესაბრალსა,
მით ვასრულებ ჩემსა ვალსა
ღამიჯერე, არ გატყუებ
მიმავალი მომავალსა!

(მარშალი). ახალ-თაობა ქვეყნის სურვილისამებრ ითხოვდა უნივერსიტეტს, ან სხვა რამ მაღალ-სასწავლებელს, მაგრამ რადგანც ამის წინააღმდეგი იყო ბარონ ნიკოლაი, ძველები შეჩერდნენ კადეტის კორპუსზე, რომელიც მაინც უნდა გახსნილიყო. ახალთაობასა და ქვეყნის სურვილმა ხმის უმეტესობით გაიძარჯვა და ადრესში იყო ნათხოვი უმაღლესი სასწავლებელი. მაგრამ თავმჯდომარემ და ძველებმა, რადგანც იმათ ბესარიონ ლოლობერიძეც მიუდგა გადაასხვაფერეს ადრესი, სასწავლებლის მაგიერ სრულიად უმნიშვნელო საგანი ითხოვეს და ისე მიართვეს ხელმწიფეს. ამან გამოიწვია უსიამობა ძველის და ახალთაობის შუა. ილია ჭავჭავაძემ დასწერა

თვარა, ჩემო კიანჭველო,
ძედ მოხდილო, ფეხ-შიშველო!
შენ თავს შენ რომ ვერ არჩეობარ,
ვით გინდა, რომ სხვებს უშველო!?

კოლო-ბუზების პასუხი.

მიმავალო, მშვიდობით!
აწ დრო არის, მოგვშორდე,
ძველ დროს გამოეთხოვო,
ახალ დროს გაუსწორდე!

—

ლექსი, სადაც მოიხსენია ძველები. დასტალულათ ამბობდა: „ქვეყანა და ქვეყნის საქმე ამას ფეხებზე ჰკიდიაო!“ ამ ლექსს უპასუხა ზრიგოლ ორბელიანმა: „კოლო-ბუზებო? ლიბერალებო!“ და სხვანი. იქ მეტად გალანძღული და შერასხული იყო ახალთაობა. სხვათა შორის, (თუმცა მე არაფერ შუაში ვყოფილვარ,) მეც ვიყავი მოხსენებელი: „ბაკაიები, ბაკაიები“ და სხვანი, და მეც ახალთაობის სახედით დავსწერე: „ღენერანალი ხარაბუზა“ და გაიმართა უცენზურო მპერლობა. უცენზურო მიტომ, რომ დიდ-კაცებს ეხებოდა. პი ეს ალევგორიებიც: „პატრიოტის აღსარება“ (ვითომ ძველების მხრით). „ძოღო ბუზების“ პასუხი და ღაცით ორბელიანი მაშინ დაიწერა.

თუ რომ გული წმინდა გაქვს,
თუ რომ არ გრძნობ რაღაც შიშს
მომავალთან, ვინა გთხოვს
ან რჩევას, ან ანგარიშს!

შენ რომ გზა გაგივლია,
ის ჩვენ აღარ გვარგია;
და ის ჩვენთვის ცუდია,
რაც რომ თქვენთვის კარგია!

ძოლო ვართ, თქვენ ბობოლა! .
მაშ ჩვენ ვინ გაგვატოლა?
ჩვენ ბზული შეგვეშენის...
თქვენ გვერღზე წამოწოლა.

თქვენ სხვა ხართ და ჩვენ სულ სხვა,
არა გვაქვს-რა საერთო,
მის მეტი რომ ჩვენს კენესას
თქვენგან ცილიც დაერთო!

თქვენი გზა თუ კარგია,
ღმერთმა თქვენ მოგახმაროს
და ჩვენ კი იმავ გზისგან,
საწყლები, დაგვიფაროს!

ჩვენ. ქედ-მოხდილ, ფეხ-შიშვლებს,
არ გვიღრკება გულები,

სანამ თვალ წინ გვიდგიან
პირველ მოციქულები!

თქვენ კი ფრთხილად იყავით,
მიჰბადეთ ფარისევლებს,
დაგვქოლეთ და დასცინეთ
ბაუსხლეტელს ჩვენს ცრემლებს.

ზღაპრად თქმულა, რომ დიდ ლომს
ქოლო არ შეუშინდა
და კიდევ დაამარცხა,
ცხვირში რომ შეუფრინდა!

და ბობოლას ომი კი
არვის გაუგონია!...
ის სხვას უქსოვს სამოსელს
და მით თავ-მომწონია!

ჩვენ ბუზები გახლავართ,
თქვენ ბობოლა ბრძანდებით!
მაგრამ რად იგვიანებთ,
რატომ არ წაბძანდებო!

მიმავალნო, მშვიდობით!
ზხა გვიტყით მომავალს!...
რად სწუხდებით რჩევისთვის?
ჩვენ ვპოვებ ჩვენს გზა და კვალს...

სიმღერა

უღბული ვარდს მაშინ დაჰყევს,
როცა ეშხით მთვრალია!
მერცხლის ტკბილი ჭიკჭიკიცა
ბაზაფხულის ბრალია!..

—
თუ მე გიმღერ, მშვენიერო,
მს სულ შენი ბრალია;
და ის სცდება, ვინც რომ ჩემზედ
ამ მღერისთვის მწყრალია.

—
არ დაჰკნება მითი ვარდი,
რომ დააფრთხო ბუღბული,
მერცხალი რომ კიდევ მოჰკლა,
მაინც მოვა ზაფხული!

—
მე რომ კიდევ გამაჩუქოთ,
მთი შენ რა გაკლდება:
ჩემს ადგილზედ სხვა მღერალი
ათასი სხვა გაჩნდება...

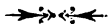
—
მსურს, მოვფინო, მშვენიერო,
შენი ქება ცის კიდეს!..
მკიცავ, ლხინად მიმაჩნია
ჭირი შენს გადამკიდეს!..

რომ დამიბან კიდეც ენა,
ბუღს ხომ მაინც ვიძგერებ!
ტურთავ, შენის გულისათვის,
ჰვეყანას დავიმტერებ.

ნათესავებს და მეგობრებს
შენთვის ყველას ვიყრები!
უსასყიდლოდ გმსახურებ და
მძიმე ტვირთს ქვეშ ვიხრები!

და თუ ბედმა უნებურად
მომაშორა ეგ სახე,
მაშინ. ტურთავ, შორს მყოფიცა
მართულ მონად დამსახე

თვითონაც ვკრძნობ, რომ ეს ჟინი,
ტურთავ, შენი ბრალია,
და ბრიყვი კი უსამართლოდ
დღეს ჩემზედ გამწყრალია!

I

ხალგაზდა ქალი ბროლობს და
ლალობს,
სიბერეში დამაქანლობს, დალალობს,

სუყოველდღე ჩამოივლის დუქნებსა,
მით იქარვებს სიყმაწვილის ბუქნებსა!

რომ შეხედება ახალგაზდა ქალ-ვაჟსა,
ბულში ამბობს: „ვინა მთხოვდა მე ბაჟსა!
სხვისი რჩევა რისთვის დავიჯერეო
და ტრფიალით გული არ ვიჯერეო?“

ბულ-დაწყვეტით ამას ამბობს ბებერი;
მელარ შველის უმარილი და ფერი,
მერ იბრუნებს დაკარგულს დროს
აღრინდელს,
რალა რჩება? — მაქანკლობას ჰკიდებს ხელს,

და იმისთვის, ვინცა ბროლობს ტლალობს
სიხარულით დამაქანკლობს, დალალობს,
ბულ-მოდვინქნ ჩამოივლის დუქნებსა
და იქარვებს სიყმაწვილის ბუქნებსა!.

II

სილამაზით პეპელა ხარ ხატი'ა,
მიხვრა მოხვრა და ქცევა გაქვს კატ'სა;
ღღეში ასჯერ შეიცვლები მარტივით,
მისთვის გეტრფის გული ანდამატი'ა!

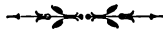
რადგანაც ხარ შენ ნარნარი ქმნილება,
„პოეოლუსტა“ მისთვის გეადვილება;
არ შეგშვენის შობლიური არა რა;
„მოდნა“ არის ეგ სხვა გვარი ცვლილება!

„მოდნებს“ დასდევ, იმაში ხარ გართული,
წერა-კითხვა გეზარება ქართული;
მართის სიტყვით, რომ უნდათ, ისეთი ხარ,
მისთვის გეტრფის ეშხით სავსე აწ გული!

მე თვალები ეშხის ცეცხლით მწველია,
მე ტუჩები ტკბილად საკოცნელია,
შეხებამდე სატრფიალო რამა ხარ
და დათმობა შენი მიტომ ძნელია!

შენ მიმხედარხარ, თუ რად ხარ გაჩენილი:
რომ შეგშვენის უსაქმობა და ძილი!
შრომის ნაცვლად და კეთილის საქმისა
მხოლოდ ლხინში აგიღია შენ წილი!

სილამაზით პეპელა ხარ ხატისა,
მიხვრა მოხვრა და ქცევა გაქვს კატისა;
ღღეში ასჯერ შეიცვლები მარტივით,
მისთვის გეტრფის გული ანდამატისა!

*
* *

რულ იყოს მისი სახელი,
მინც მთა გასცვალოს ბარზედა!
თვის ტომის დამწუნებელსა
ჭირი მიუვა კარზედა!

ნურავინ ისხავს სხვის ქურქსა
და ნუ სცვლის თავის ენასა,
თორემ ბოლოს დროს მოიმკის
შსუსტარ ცრემლთა დენასა!

ზადაგვარების მოსურნე
ბუნებისგან კრულია,
მისი პირადი ღირსება
შოველგან დაჩაგრულია!

ძველ ტომში გამოსხლეტილსა
არ მოუშლიან კბენასა
და ახალ ტომშიც გაჰკიცხვენ:
დაუწუნებენ ფრენასა.

ძრულია მისი ხსენება,
მინც დაჰგმობს დედა ენასა;
თვის ტომს ჰღალატობს და მითი
თვით ჰფიქრობს მაღლა ფრენასა!

ლემენდიდან — «ვარდი და ეკალი»

საფლავის ქვაზე

ით ამ წყვილია და ბნელსა ღამეს
ანათებს მთვარე, სხივ-ზომფინარე,
ისე აბრწყენდა ქველ-მოქმედებით
ცხოვრების ბნელ გზას აქა მდებარე.

ვით ლაქვარდოვან ცაზედ კაშკაშით
ჩნდება თანდათან ვარსკვლავთა კრება,
ისე ბრწყინავდა მისი აზრები,
ვინც ამ ბნელ საფლავ ქვეშ იფარება;

და ვით ეს ვარდი, ნორჩი, კოკობი
ამო საქვრეტი, წმინდა, სუნნელი,
ისე რჩეული იყო მის გრძობა,
ვისაც აქ იცავს საფლავი ბნელი;

ვითა შუღბული სრვენს მრავალ-გვარად
და შორს გაისმის მისი გალობა,
ისე უმღერებს ჩანგ მომარავითა
ამ გვარ კაცებსა ჩამომავლობა!

მეორე ქვაზე

ველ-ბაყაყის ბუდე იყო
სიცოცხლეში მისი გული,
ში.ი.ც გვამი დაწყველილი
ღღეს აქ არის დამარხული.

ჭერივ ობლების დამჩაგვრელმა
არ იცოდა ქვეყნად მადლი
და სამშობლოს ისე ჰხრავდა,
ვით საფლავის მას ჰხრავს მატლი.

აზრებით მტრელს, ძმის დამჩაგვრელს
მრუდე ჰქონდა გზა და კვალი
და, რაც სთესა სიცოცხლეში,
ამოვიდა ვით ეკალი.

და ვაი მას, ვინც ამ გვარად
საუკუნოდ დაიძინა:
მის საფლავში გველ-ბაყაყებს
და მატლებს აქვთ მხოლოდ ბინა!

იმას დაჰგმობს შემდეგი დგმა,
შეაჩვენებს და დასცინებს,
და სახსოვრად საუკუნოდ
მას ბაყაყი უყიყინებს!..

ლეგენდიდან — «გოგია მჩანებურე»

ქემს სამშობლოსა ღალატი

შავ ნისლივით ჩამოაწვა:

ძმამ ძმას საფრთხე გაუთხარა,

შვილმა მამა ჯვარზედ აცვა!..

—

ისარგებლა მით სტუმარმა,

ჩემგანავე მოწვეულმა,

და სტუმრობა არ იკმარა:

მასპინძლობა უთხრა გულმა.

—

მაგრამ იმის მასპინძლობას

ჩვენ ქვეყნისთვის არ აქვს წადლი:

უცხო სენი თვალთ-მაქცურნი

ბულ-ღვიძლს უხრავს, ვითა მატლი!

—

და მის შემდეგ ჩემს სამშობლოს

თვისი ფერი შეეცვალა,

და ნაყოფის მოცემაში

დაეკარგა ძველი ძალა!

—

შარდი ეკლად შეიცვალა,

საპატიო გახდა ანწლი

და პურის წილ ითვისება
მგორვალა და მანე ღვარძლი!..

—

მაგრამ, ძმებო, ნუ შევკრთებით!
სასხლავს მივჰყოთ ყველამ ხელი;
ქალს ძირი ამოუგდოთ,
სისხლით ვღებოთ მთა და ველი!..

- მკლნარშია მწარ სიცოცხლეს
მარდნარშია სჯობს სიკვდალი!..
ამ აზრით უნდა იმსჯელოდეს
მამულისა ვარგი შვილი!..

—

შსამართლო ძლიერებას
საუკუნო არ აქვს ძალი!..
შძლეველი საბოლოოდ
არის მხოლოდ სამართალი.

—

და მაშ, ძმებო, დრო ძვირად ღირს...
ნუ დავჰკარგავთ, დავეშუროთ
და ჩვენისა თავ-გაწირვით
შვილებს ქუდი დავახუროთ,

—

რომ ჩვენისა თავ-შეწირვით
აღარ ექმნესთ მონებით წვა,
და აღარც სთქვან, რომ ღალატი
მათაც უღლად ზე დაწვა!

დედის სიმღერა.

ხრა თვეს მუცლით გატარებდი
„მაით“ გზობზე, „უით“ გზარდე,
და რად გიკვირს, ყოველს ქალზედ
შფრო დედას რომ უყვარდე?

ძალი ბაჰას ქმარში გასცვლის,
ცოლი ქერივი სხვას წაჰყვება;
მაგრამ დედას შვილის ტრფობა
სამარეში თან ჩაჰყვება!

ახლოს გული მისთვის უძგერს,
შორს მყოფს ფიქრით თავს ევლება:
შფიქრელად თავს შესწირავს!
დედა თვის შვილს ენაცვლება!..

მაგრამ შვილი ხშირად დედას
ბასცვლის ხოლმე საყვარელში!..
არ იცის, რომ მოტყუებულს
სხვისი სატრფო რჩება ხელში!..

მაგრამ ნება ბუნებისა
მს არის და ასე იყოს:
დედამ უნდა შვილისათვის
თავის თავი დაივიწყოს!..

რა მოგშორდი, შეილო, შემდეგ
შავი ფიქრი გულს მიბრუნავს...
მაჰ, თუ გშია! ან გწყურია!
ან გცივა და არა გხურავს!

მგებ გდიხარ ბრძოლის ველზედ,
ბულს გასვია მტრის ისარი
და, რომ წყლული შეგიხვიოს,
დედა შენი არსად არი!..

შაი, თუ შენს ლამაზს თვალებს
შვავი ჰკორტნის და ყორანი;
და უნაგრით უპატრონოდ
დაგხვიხვინებს თავს მერანი!...

მაჰ, თუ შენსა ხუკუკ თმასა
ჩიტი ბუდეს შიგ უფენდეს?
მაშინ დედა შენიც ჩიტად
ბადაიქცეს, შენსკენ ჰფრენდეს!...

ღის სიმღერა.

მა კარგი და რივიანი
ღისთვის არის საქებარი,

თუ მასთანაც იმავე დროს
არის მისი მეგობარი.

—

მეგობრობა არის გრძნობის
და აზრების შეთანხმება,
თვარა უამათოდ არის
ანგარიში, და გაქრება!...

—

მე გოგია მისთვის მიყვარს,
რომ ძმა და მეგობარი;
და მისთვის მსურს მისი ხილვა,
მასთან ხშირი საუბარი,

—

რომ თავიდან ფეხებამდე
ის მამულის-შვილი არი!...
თვის მარჯვენას მისთვის ხმარობს
და მისთვის ჟღერს მისი ქნარი.

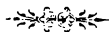
—

ღმერთო, მიეც გამარჯვება,
ბანსაცდლისგან დაიხსენი!
დაგვიბრუნე შინ მშვიდობით,
ბცვედრები მონა 'მენი!

—

და თუ მოკედეს ბრძოლის ველზედ,
ბაემსქვალოთ ისრით გული,
მაშინ ჩიტად გადაქმენი!
მსურს, შევიქნე მე ბუღბული,

რომ მის საკლავს მარტოხელსა
მე ვუსტვენდე გრძნობა-მტკბარი,
და იმ ხმასაც ყურს უგდებდენ
არე მარე, მთა და ბარი...

ცოლის სიძღვრა.

ითხარით, ლამაზ ცოლისთვის
ნეტა რა არის ქმარიო?

აღვილად გამოსაცვალი
ვერცხლისა რამ ქმარიო!

ღღეს ერთს მოირტყავს, მეორით
ხვალ დაიშვენებს წეოსაო;
თუ დაეკარგა, იტირებს,
მაგრამ გაუძღვებს სენსაო!

ლამაზი ქერივი ცრემლებსა
დაშვენებისთვის დაჰღვრისო,
და რომ შენიშნავს ლამაზს ვაჟს,
ქეკლუცად თავს ძირს დაჰხრისო.

და ქვეშ-ქვეშ იწყებს ქვრეტასა,
მორცხვობით თვალებს ნაბავსო;

მაგრამ ამ ხერხით საქმროსა
უცბად მახეში აბამსო!

—

მრთხელ ნაცადი ცოლობის
ხელში დაიჭერს ქმარსაო
და, თუ არ იქმნა მოჩილი,
ცხვირიდან ადენს ძმარსაო!

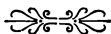
ბაბატონდება ოჯახში,
ბანზედ გაიჩენს კუროსო,
და ქმარი ვერას გააწყობს,
ბევრიც რომ იფხაკუროსო!..

—

ჭკვიან ქალს ვერ შეაშინებს
ძვრივობა, ქმრის სიკვდილიო:
შავს იცვამს, მაგრამ იმედი
ბულში უჩნდება ტკბილიო!

—

მითხარით, ლამაზ ცოლისთვის
აბა რა არის ქმარიო,
თუ არ ადვილად საცვალი
შბრალო რამ ქამარიო?!

* *
* *

აღელიან გულისა ვნებამ
დამაწყევლა შავ-ბელი!
ფრთებ-დაკვეცილმა ოცნებამ
მთლად წამიწყმიდა იმელი!

--

სიკოცხლე-გამწარებულსა
მით შემეცვალა გუნება:
ნდობა აღარ აქვს გლახ გულსა,
სულმაც დაჰკარგა რწმუნება!...

—

და ასე ამბობს გონება:
„დაცხრე გულის ვნებაო!
სიკოცხლე არის მონება,
სიკვდილი — განსვენებაო!“

.. * —

* *
* *

ღმართ-აღმართ მიედიოდი მენელა,
სერზედ შევდეგ, კმუნვის აღი
მენელა;
მზემან სხივი ჰომათინა მაშინა,
სიკოცხლე ვგრძენ, სიკვდილმა ვერ მაშინა.

შემიღუღდა მაშინ სული და გული;
იმ ნადულში თვით მე ვიყავ დაგული.
ბულმა ძგერა, სულმა შფოთვა დამიწყო,
ხმა სიმართლის შეუპოვრად გაისმა,
(აწ იგი ხმა ვერ ისმინოს გაისმა).
ცის მახლობლად ფეხ ქვეშ ვივრძენ მიწა მე,
ვსთქვი: „ცხოვრებავ, მეც ერთ კაცად
მიწამე!“

და ვიფიქრე: „ჩემი სატრფო სად არი?
ნისლი ჰბურავს, თუ დღე უდგას სადარი?“
ბადვიხედე, ვნახე, რომ სხვას ჰმონობდა!
ბამიკვირდა! ვსთქვი: „მტერს როგორ
მონებდა?“

მოხიბლულა, შემცდარია, ის არი...
აღერსით მთვრალს ვერ უხილავს ისარი!“
მივაძახე: „ქინქარში ნუ ვარდები...
ნუ გგონია იქ ია და ვარდები
შეიბრაღე თავი შენი, იცოდე!
მაგ შარბათში საწამლავს სვამ, იცოდე!“
არ მისმინა მწუხარებით დანაგულს
და დამასო საუკუნოდ დანა გულს!
აღმართ-აღმართ მივდიოდი ნეტა რად,
თუ ამ სერზედ თავს ვერ ვგრძნობდი
ნეტარად?

ჩემო თავო! ველარ გკურნვენ წამალით!
დაღმართ-დაღმართ დაუყევი, წა მალით!

იქ ჩაბძანდი, სად გელიან ლოდებით!
ბარით, ნიჩბით, კუბოთი და ლოდებით!
ღაივიწყე, ვინც გახსოვდა მარად ის,
ხელ-დაკრებით განისვენე მარადის!

*
* ❖

მერთმა მტერსაც ააშოროს
მეგობარი შენისთანა:

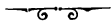
ღილას სხვა ხარ, საღამოს სხვა,
აჲ კარგობის გამოცანა.

—

შენს მეგობარს, ტკბილ-მოუბარს
მითი უბნევ გზა და კვალსა,
რომ ხან მასთან გულს იყინვებ,
ხან იკიდებ ტრფობის აღსა;

—

ხან სიცოცხლეს სრულად სწირავ,
ხან უდგები გან-და-განა;
მაგრამ რადგანც პოეტი ხარ,
შნდა იყო გამოცანა!

იმერული ლექსი.

პატარა საყვარელო,
რისთვის მომიკალ გული?
ბალიაში გაგზარდე,
ვით მაისის ბულბული.

შაქრით მყავდი გაზრდილი,
შენთვის ვლე კიდის კიდე!
პატარა საყვარელო,
ცეცხლი რად მომიკიდე?

ბული შენ მოგიძღვენი,
სულიც ხომ შემოგწირე!
პატარა საყვარელო,
შენ რალად დამამცირე?

რომ დამგმე უმიზეზოდ
და გამცვალე სხვაშია;
მიჯობს, დამწვა ცეცხლითა,
ან ჩამაგდო ზღვაშია!

პატარა საყვარელო,
ჩემო მკვლელი უგულო,
ბალიაში გაზრდილო,
ბაზაფხულის ბულბულო!

მუხამბაზი.

ომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიცები, ტურფავ, შეგიყვარ-
დები!

ცაზედ მზეა, ქვეყანაზედ შენა ხარ!
შეცდომით ძირს ჩამოსული ზენა ხარ.
შაქრის გულო, ბულბულისა ენა ხარ!
სიხარულო, ჩემის ცრემლის დენა ხარ!
მკლით ნუ მჩხვლეტ... დამიბრუნე ვარდები!
რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიცები, ისევ შეგიყვარდები!

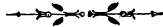
სიყვარული ისა სჯობს, რაც ძველია:
საუკუნო მეგობრობის მცველია!
ახალი კი დროებითად მწველია
და ყმაწვილთა მხოლოდ სანატრელია.
შენ ერიდე!.. მოიფარე ფარდები!
რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიცები, ქალო, შეგიყვარდები!

ჩემსავით რომ შეგიყვაროს, ვინ არი?
ვინ გაღმერთოს ციურად მომცინარი,
თუ არ მევე?.. გინდა ვიყო მძინარი,

შენი სახე მაინც ჩემ თვალთ წინ არი;
თუ გამიქრა, კლდეზედ გადავარდები!

რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიციები, ისევ შეგიყვარდები!
აწ რალა ვარ შენგან ტრფობას ჩვეული?
მეხეტები გზა და კვალ დაბნეული! ·
ლხინს ვშორდები, ჰირისაგან წვეული!..
ბაყრის წაში ჩვენი იყოს წყეული!..
სჯობს, შევრიგდეთ!... ფეხთ-ქვეშ დაგი-
ვარდები!

რომ იცოდე ჩემი გულის დარდები,
ბეფიციები, ისევ შეგიყვარდები!

საწყალი და დარბაისელი.

ინც ტიკივით იბერება,
ისე დადის ამ სოფელში,
იმას რჩება მოედანი,
ბურთიცი მას უქორავს ხელში.

თორემ ამისთანა საწყალს
ვინ მიაქცევს ყურადღებას?
უპირ-ბალო მაწანწალა
თავს აძლევს თვით დავიწყებას.

ვინცა მხოლოდ გარეგნობით
თავს იწონებს ხალხის თვალში,
ის მოსწონთ და მის ზნეობას
არვინ ჩაუდგება კვალში!

თორემ ამისთანა ვინმე,
ბინდა იყოს კაცი სრული,
ბარეგანის უხერხობით
აქვს ღირსება დაფარული!..

ჯამჭრიახი ჩვენი ხალხი
თვალს იხუჭავს სიმართლეზედ:
ღიღებულს ქურდს ვერას ჰკადრებს,
მართალ საწყალს იჭერს თხლეზედ!

მაგალითად, ეს საწყალი
ამ დიდ-კაცსა შევადაროთ,
ავწონოთ და დავაფასოთ,
ისე, მხოლოდ სამასხაროდ!

ღიღი კაცი მსუქანია,
თავ-მსხვილი და მუცელ-დიდა;

და თუ კარგის ზნის არ იყოს,
პოლოტივით რა გაზრდიდა?

—

მს საბრალო კატის შიშის ჰგავს,
ძლივს დალოღავს ცოცხალ-მკვდარი;
და თუ არ უზნეურობით,
რისგან არი მაშ გამზდარი?

—

ღიღი კაცი მდიდარია,
საწყალი კი დღიურ მუშა,
და თუ ეს ჭკვიანი იყოს,
ამის საქმე რამ დაფუშა?

—

ღიღი კაცი ანგარიშით
იცინის და იქყანება:
შიგნით სხვაა, გარეთ სულ სხვა,
ზაწვრთნილი აქვს გულის ნება!...

—

საწყალს კი ეს ანგარიში
პროდეს არ ეყურება:
სიცილის დროს სულ ხარხარობს
და ტირის, თუ ეტირება!

—

ღიდ-კაცი იქ იტყვის „ღიახ“,
სადაც „არ“ არ შეიძლება,
და ამისთვის ასი რომ სთქვას,
მართხელაც არ შეეშლება.

საწყალი კი სულ ტიკტიკობს,
საეჟოც კი, ჰსურს, რომ ახსნას
და ამ გვარად ასხედ ათჯერ
რომ არ შესცდეს, რა უნდა ქნას!

—
აი დიდ კაცს ზნეობითი
ამაღლება რით ატყვია!
მაგრამ ამ ჩვენს დღიურ გუშას
საწყალს ჯერ ვერ შეუტყვია,

—
რომ, ვინც მხოლოდ იბერება
ქოლოტივით ამ სოფელში,
იპას რჩება მოედანი
და ბურთიცა მას აქვს ხელში!

გაზაფხულის სიმღერა.

ზის სხივებით შემოსილი
მევენად მოვალ პატარძალი;
ბუნებაო, კმარა ძილი,
შენთვის მომაქვს ჩემი ძალი!

—
აჰყავდი და აბიბინდი,
ძალა შენი თვით იჩინე;

მთლად გაჰფანტე შენი ბინდი,
ბარს ნათელი მოიფინე.

—
შეიმოსე საქორწინოდ,
მომეგებე მომავალსა
და მერმისთვის მეც სალხინოდ
შენზედ დავსდებ ჩემსა კვალსა.

—
ქვალს კეთილს და ნაყოფიერს,
საბოლოოდ მოსამკელსა,
და მისათვის ვიცვლი მე ფერს,
ბაცმევ მდიდრულ სამოსელსა.

—
შვის სხივებით შემოსილი
ქვეყნად მოველ პატარძალი,
და, ბუნებაე, შენ ქორწილი
ბამიმართე მე ახალი!...

ზაფხულის სიმღერა.

ვირთი ბოლოს სასარგებლო
მძიმეც მჩატედ გვეჩვენება!...

ვისაც მწარე უჭამია,
იცის სიტკბოს გემოვნება!

მს სიცხე და მხურვალემა
ჩემს ტვირთს ზდის და ამაკრებსა!...
ვისაც ჭირით არ უთესავს,
ის ლხინით რას მოიკრებსა?

—

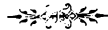
ბულ-გახსნილი, სიცხიანი
ვემონები დღეს ჩემს ბედსა
და მძიმე ტვირთს სიხარულით
ვითმენ, როგორც დიდს იმედსა.

—

ბუნებაე, შენცა წამბაძე,
მე ამიღე მაგალითად
და ნაყოფი ქვეყნის საზრდო
აიკიდე ზურგზედ ტვირთად.

—

მზის სხივი და მხურვალემა
ტვირთს ზდის და თანც ამაკრებსა;
ვისაც ოფლით არ უთესავს,
ის ვერაფერს მოიკრებსა.

შამოღოშის სიმღერა.

უძუ მევესება ტკბილის რძით,
და შენც კი გშიან განაო?

მოსწოვე, შენი სარჩოა,
შვილო! ნანინა-ნანაო!

მხოლოდ ძუძუთ იზრდება
ბევრი სხვაც შენისთანაო;
სანამ არ გაძლე, ეს ძუძუ
სულ პირში გედვას!.. ნანაო!

თან სწოვე, თანაც იზარდე,
რომ ქვეყნის გამოცანაო
მართს დროში შენვე გაიგო,
ნანია ნანა-ნანაო!

რომ რძე დაგაკლდეს, მაშინ ხომ
სჯობს გაგიყარო დანაო;
მაგრამ ეს ღმერთმა გვაშოროს,
ნანინა, ნანა-ნანაო!

ამ თვეებს მისაბაძევი
არვინ ჰყავს ჩემისთანაო;
ძვეყნას ძუძუ აწოვეთ,
შმახეთ: „ნანი-ნანაო!“

ძუძუს მოადგა ტკბილი რძე,
აწვება თანდათანაო,
შვილო, მიშველე, მოწოვე!..
ნანინა, ნანა-ნანაო!

ზამთრის სიმღერა.

ოვლით, წვიმით და ქარიშხლით
მოვალ, ყივნაც თან დამყვება!
ჩემის სუსხით დამსჭვალული
საქონელიც ხშირად სწყყება...

ძვრივ-ობლისა და ღარიბის
მე არა მაქვს სიბრალული!
ვაი, ვინც არ დამიხვდება
თიფილს ოთახში!.. ქურკ-მოსხმული!

ბოქაულად შევეუგზავნი
ანთებაებს, სურდოს და მკვალს,
და თუ მარჯვედ არ დამიხვდა,
საუკუნოდ დახუჭავს თვალს.

არე-მარეს გავაბრუებ,
წყლებსაც შეუყენებ დენას,
ძვე-წარმაველს გავაშეშებ
და ავუბამ ფრინველს ენას.

ხმელ შეშას ფასს მოვუმატებ,
ცეცხლსაც გავავგმრიელებ:
შველას დავაძახებ: „მოკივა!“
არვის მოვამადლიერებ!

თოვლით, წვიმით და ქარიშხლით
მოვალ, სუსხიც თან მეხლევა
და ვაი მას, ვისაც ჩემი
მისარი გულს მიეხლევა!

* * *)

ქვენ უნდა იქნეთ სწორედ
ჩვენი თავს-მჯდომარეო,
რადგანაც გაგიცვნიათ
მარსკვლავი და მთვარეო!

*) ქუთაისში სათავად-აზნაურო ბანკის გახსნამ იმ წესებით, რომელიც არსებობს დღეს, ორად გაპყო ახალ-თაობა. უკმაყოფილო დარჩენ „დროების“ თანამშრომლები და გამართა წერა. მრთელ მოწინააღმდეგეები შეიყარენ და რჩევა შექმნეს: „ჩვენც ახალი გაზეთი გავიჩინოთ და ისე ეუპასუხოთ ხოლმე. საქმე ისე გამწვავდ, რომ პირადობაზე მიდგა. მართი მეორეს აღარ ზოგავდა: ოპოზიციაში ცოტანი იყვენ: **ბ. წერეთელი, ი. მესხი, ნ. ნიკოლაძე, ა. ლორთქიფანიძე** და სხვანი. ეს ლექსები: „თქვენ უნდა იქმნეთ“ და „თაგვების ლათია“ იმ ხანებშია დაწერილი — „კატად“ ნიკოლაძე მოხსენებული და „ვირთავგად“ მერე მხარის ბანკის მომხრის მეთაური.

ისევ თქვენ უნდა იქნეთ
ჩვენი თავს-მჯდომარეო,
რადგანაც გვეხვეწებით
ჩუმაღ: „მოგვეხმარეო!“

თქვენ შეტი არეინ გვინდა,
სწორედ, თავს-მჯდომარეო,
რადგანაც ბებერი ხართ
და გელისთ სამარეო!*

მს უნდა ავირჩიოთ
ბანკის დირექტორადო,
რადგანაც მაგის ქება
თქვენგან გვესმის ჰორადო!

შეორედ ესა გვეყავდეს
ბანკის დირექტორადო,
რადგანაც ბანკის ფულებს
მოგვცემს ერთი-ორადო.

და ან ეს უნდა იყოს
ბანკის დირექტორადო,
რადგანაც ჩვენი კენჭი
მივჭყიდეთ ერთ ლორადო!

აი, ეს უნდა იქნეს
ბანკის ზედ-დამხედველი,

რადგანც მაგის წყალობით
„ღამფასებლობას“ ველი.

სწორედ ეგ უნდა იქნეს
ბანკის ზედა მხედველი,
რადგანც თავში ბაყაყი
და გულშიდა ჰყავს გველი!

და ან ეს უნდა იქნეს
ბანკის ზედა-მხედველი,
რადგანც სიბერით ყრუა
და თვალით ვერ-მხედველი.

თაგვების ლათაია.

„დავკარგე ფერის“ ხმაზედ.

მეყრილან თაგვები
რჩევა ჰქონიათ,
როცა კატის ხმა
ბაუგონიათ.

შთქვამს ვირ-თაგვას
შკუდოს და ხმელს:

„რატომ ერთმანეთს“
ჩვენ არ მივსცემთ ხელს?

—

ნუ თუ არ გესმით
ძატის ქყივილი,
რომლისგანაც გვაქვს
ზურგის ქაილი?

—

თქვენ ჯერ არა ხართ
ბამოცდილები
და მე კი მახსოვს
მათ ბრკალ-კბილები!

—

თუ არ გსმენიათ,
აწ მომისმინეთ,
თუ მე რა მიყვებს
სამის წლის წინეთ:

—

ბამინავარდეს,
წინ გამიხტუნეს,
საქმე და ქცევა
რომ დამიწუნეს.

—

ბრკალები გამკრეს,
ამაწრობინეს;
მაგრამ ხელი ვერ
„ამაღებინეს.

იმ თაროზედა,
სითყენც მე მარად
მივიპაროდი
ჩუმაღ, მშიშარად!

—

ახლა მე იქ ვარ
სრული პატრონი
და იმედის მაქვს
მომეცხოს ქონი,

—

თუ ეს კატები
არ იქნებიან:
თორემ, იცოდეთ,
აღრე თუ გვიან.

—

თქვენ არ დაგზოგვენ
ბაუტანლები!
მე კარვად ვიცი
მათი ბრკყალები!"

—

მათს რიცხვში თურმე
იყო თრიითნა;
რომ გაიგონა
ეს, გაიციანა.

—

აღვა და უთხრა
ზოგ-ზოგ თავგებსა:

„თქვენ ვერ მოარტყამთ
იმ კატებს ქვებსა.

—
თქვენგანი ექვანს
ვერვინ შეაბამს!
და რასაც ჰფიქრობო,
ის დაგიშაბამს.

—
ღაღონდა ამით
ჩვენი ვირ-თაგვა;
სევდა მოედვა,
აქვს წვა და დაგვა!

—
და აღარ იცის,
ვის მიეკედლოს?
სიყვითლეს კიდევ
როგორ გაუძლოს!

*
* *

იღ ხანს ვსძებნე იდეალი,
მაგრამ არსად მოინახა!
ღღეს ავადე ყველას თვალი
და ჭიკანი: ხა, ხა, ხა, ხა!

ჩვენი ცხოვრების სარკეში
თვალთ მაქცობა ჩაისაა!
რა იმედი! რის ნუგეში!
მეცინება: ხა, ხა, ხა, ხა!

--

ბევრი ვნახე ჩამოსული,
ჩვენში ბრძოლა განეზრახა,
მაგრამ გადუბრუნდათ გული
სასაცილოდ: ხა, ხა, ხა, ხა.

—

მოიშალა რა ფაფხური,
ცხოვრებით რა შეილახა,
მტერს დაუწყუო სამსახური
და შესცინის: ხა, ხა, ხა, ხა!

—

ადრე დასცინოდა ტუზებს,
ღღეს თვით დაულია ხახა
და უსაქმოდ ჰყლაპავს ბუზებს,
და იცინის: ხა, ხა, ხა, ხა!

—

ქაცი იყოს, გინდა ქალი
ჩვენში ყველა არის გლახა;
და რად ვსძებნოთ იდეალი?
სჯობს, ვიცინოთ: ხა, ხა, ხა, ხა!

*
* *

აბრწყინდი, ჩემო კანდელო,
მინათლე ბნელი ღამისა!..
მინათლე, რადგანც დაგიჩა
სინათლე მცირეს ჟამისა!..

ჩემი სიცოცხლევ შენსავით
იწვის და თანდათან სდნება;
წარსული აღარას მარგებს,
მოშავალი მენანება!

ღა მაშ შენც, ჩემო სიცოცხლევ,
რადგანც მშორდები ხვალისად,
ღღეის დღე მაინც მიღხინე,
რომ დრო ვატარო ხალისად.

*
* *

ირადღად ხმას არვის გავსცემ,
ბანდა მლანძლოს, გინდა მაქოს!
უსამართლოდ თუ რამე სთქვეს,
მე გავავლებ ზაშინ მაქოს!

რომ მეტყვიან: „ჰა ვკეთდებით,
ჩვენი ბანკი გაუხსნიათ!“
მე გავაგდებ მაშინ მაქოს,
მიტყვი: „ჯერ ვერ შეუტყვიათ!“

რომ მეტყვიან: „იმ კაცებსა
ქარგი საქმე დაუწყიათ!“
მე გავაგდებ ჩემსა მაქოს,
მიტყვი: „ჯერ ვერ შეუტყვიათ!“

რასაც კი რომ გავიგონებ
ჭკუაში არ მოსასვლელსა,
მიტყვი: „ჯერ ვერ შეუტყვიათ!“
და ჩემს მაქოს ვსტაცებ ხელსა.

მაგრამ, როცა გაიგებენ
და მოხედებათ გულში ტყვიათ,
მაშინ მაქოს გამოვაგდებ,
მიტყვი: „ახლა შეუტყვიათ!“

ფარეშების სიმღერა.

მან ეს სთქვა!... იმან ის სთქვა!
მს ეს არი!... ის ის არი!
ამას ეს ქვა!... იმას ის ქვა!
მს ისარი!... ის ისარი!

მცოთ, გვითხრეს სხვებმა სხვისი,
რომ უქმნია ვინცლას რაცლა!...
ზაჩნდეს კბენა!... ნძგა, მაგას. . სსსი!
მიავ! მიავ! აცხა! აცხა!...

--

ძალოი კატას ემუქრება,
ჰატა მტრულად ძალოს უყურებს!
მოედანი კი ვირს რჩება...
მღერის, აპანტურებს ყურებს!

ამან ეს სთქვა!... იმან ის სთქვა
შს ეს არი!... ის ის არი!
ამას ეს ქვა!... იმას ის ქვა!
შს ისარი! .. ის ისარი!

თვალის ახილვა.

აღლობა ღმერთს, აღარა მაქვს!
სიკბუკის აწ სათვალე!
რაც მე იმან შემაცდინა,
ის, მკითხველო, შენ დათვალე!

—

სადაც მივიხ-მოვიხედე,
მომეჩვენა ია-ვარდი,
და მოკრება რომ მინდოდა,
შიგ ჰინქარში გადავვარდი!

ღაეიშუმზე და მკურნალად
ზამოცებენე მეგობარი,
მაგრამ წყლულზედ გადამავლო
იმ წყეულმა ცხარე ძმარი.

—
ამ უგულო გამეტებამ
წყლული უფრო გამიმწარა;
ზაქირვების ტალ-კვესზედა
საყვარლისკენ გამაჩქარა.

—
სატრფო დამხვდა უსიამოდ,
ზამილესა მე ნალველი;
თქით ფერხულში გაერია,
ზადახვია მან სზვას ხელი...

—
ზულში ცეცხლი მომეკიდა...
ვაი ჩემს თავს, ამის მნახველს!
ნათესავებს მივაშურე,
ვსთქვი: „საშველად მომცემენ ზელს!“

—
მაგრამ სახლში რომ მივედი,
ქარი დამხვდა დაკეტილი
ზარახუნე... ხმაც არ გამცეს;
მოიგონეს, თურმე, ძილი!

—
ზულ-მოკლული გამოვბრუნდი,
მსაჯულს ვსთხოვე სამართალი,

მაგრამ საწყლად რომ წავდები,
ამარიდა მანცა თვალი!..

—

ზნობითად დაჩაგრულსა
მომავონდა მე მოძღვარი;
მიველ... ისიც მომეგება,
ზადამსახა ლოცვით ჯვარი.

—

ჩემი ტანჯვა მოისმინა,
აუჩჩვილდა მასაც გული,
მკითხა: „შვილო, დაცემის დროს
ხომ არ დაგკარგვია ფული?“

—

მოვახსენე: „როგორ არა!..
ღამეკარგა... თანც სათვალე...“
არ იამა... ზე წამოდგა
ღა მიჩვენა კარი მალე...

—

მაშინ მივხვდი, რომ წაქცევამ
საქმე მიყო მეგობრული!..
სოფელს თავი დავანებე,
ტყე-ტყე ვიწყე სიარული.

—

ჩემი ჩანგიც თან წავიღე,
მით ვიქარვებ გულის ვნებას
ღა მხეცებს რომ შევეყრები,
წმინდის გულით ვამკობ ქებას:

დიდო მგელო, შენ სჯობიხარ
ნათესავს და მეგობარსა:
შენ, თუ გშიან, მოიტაცებ
მთელ ჯოგიდან ერთსა ცხვარსა;

ისინი კი გამაძღრებიც
არ დაზოგვენ არცა ერთსა!..
თვალთ-მაქცობით ატყუებენ
ღაბლა კაცს და მალლა ღმერთსა!

სჯობს მსაჯულის განაჩენსა,
ღათვო, შენი სამართალი:
ისე შენი არ იზნევა,
როგორც მისი გზა და კვალი!

მსუქნებს სტყავებს სიცოცხლითვე,
ხელს არ ჰკიდებს მკლეს და მძორსა
და, მერწმუნე, ბევრად მეტობს
მისი ტორი შენსა ტორსა.

მოძღვრები და სულის კაცი
ბაეციანი სოფლად ყველა...
სიწმიდით და უმანკობით
შენ სჯობიხარ იმათ, მელა:

შენ იპარავ: ქათმებს, ბატებს,
იხვებსა და ინდაურებს...

ისინი კი ყველაფერზედ
თვალს ჰყეტენ და ცქვეტენ ყურებს...

—

ჰბილ-ბასრო და ბრჰყალ-მახვილო
ზარეულო კატუნია!..
ჰინც რომ შენ არ გამჯობინებს
საყვარელსა... ვერ უცენია!

შენ არავის მიიკარებ
არც რისხვით და არცა თნევით,
ის კი აცდენს მამა-კაცსა
ჰრუტუნით და კულის ჰნევით!

—

მხეცებო და პირუტყვებო!
ზაგიცანით ყველა კარგა...
და ღმერთს ვმადლობ, რომ მაცდური
მე სათვალე დამეკარგა!

სხვადასხვა მრი. *)

ალალმა ღმერთმა ხელახლა
ქაცს დაუბრუნა ედემი,
სადაც სცხოვრობდა ცოდვამდის
პირველი მამა ადამი.

—
შოვლის მხრიდამ მოატყდა
ადამის ტომი სამოთხეს!
ზაიყვეს, გაინაწილეს,
დასახლდენ თავ-თავის კუთხეს.

—
და მაშინ ბრძანა უფალმა:
„თქვენია მთლად ეს ქონება!..
მე ხელს არ გიშლით... იხმარეთ!
ზამოიჩინეთ გონება!..“

—
ის ანგელოზიც გაფრინდა,
ქარზედ რომ იდგა მცველად,

*) „სხვადასხვა მრი“. აქ ბევრი სხვა ერებიც იყვენ მოხსენებული მაგალითად: ისპანიელები, მათრები, სომხები, რუსები და სხვანი. მაგრამ ცენზურამ არ გაუშვა დაიკირა და მე კი აღდგენა აქ ვეღარ მოვახერხე. ზანსაკუთრებით სასაცილო იყო სომხები და რუსები.

დახილულ იქმნა სამოთხე
ისევე, როგორც ძველადა.

ჰოველმა ერპა თვის კუთხე
უნდა სდვას კილო და კვალი,
და ვინც აჯობებს იმათში,
იმას აკურთხებს უფალი.

ინგლისელები.

ინგლისელებმა შევნებას
არ მიაქციეს იქ ყური!..
აჰკაფეს ვარდი და ია,
ნაცვლად ღათესეს ზედ პური.

მთები გახვრიტეს, კლდე აპეს,
ზღვა ზღვას შეურთეს არხითა
და ააბრუნეს ქარხნები
სხვადასხვა გვარის ჩარხითა

ამართეს დროშა მუდამი,
ზედ ეს დასწერეს სიტყვები:
„მხოლოდ შრომა და ვაჭრობა,
სხვას ჭვეყნად არას მიეყვები!“

და თავ-მომწონედ, ამაყად
ის დროშა ხელში იჭირეს;

სხვის თვალში ბეწვსა სწუნობენ,
თვისაში იქებენ ღირეს.

ნემცები.

მეორე დროშა ამართეს
ნემცებმა; ზედ ეს ეწერა:
„ჩვენი თავი და ოჯახი,
ამ ქვეყნად სხვა არ-რა გვეჯერა!

სანამ გვექნება სიგარი,
ქუპატი, ლუდი, პურიო,
არას დავეძებთ!.. ჩვენ სხვების
არ გვმართებს სამსახურიო!“

ამ განზრახვითა შეუდგნენ
მეცნიერება-სწავლასა
და ერთნაირად იკვლევენ
ღარბაზებსა და თავლასა.

საპირის-გემო ქარხნები
ააგეს ფერად-ფერადი
და ზედაც დალი დაასვეს
სასაკუთრო და პირადი.

მერე დაიწყეს ოცნება,
როგორც მაძღარის წესია,

და იქ ჰფიქრობენ მოიძკონ,
სადაც მათ არ უთესია.

იტალიელები.

იტალიელთა რომ ნახეს
ის მშვენიერი ბუნება,
აიგზნეს სიყვარულითა,
ბაუორკეცდათ გუნება.

—
დროშაზედ ასე მოქარგეს:
„მს არის ჩვენი მცნებაო:
სიყვარული და ოცნება,
სხვადასხვა ხელოვნებაო!“

—
ჭხატვენ, უკვრენ და მღერიან,
ბუნებას ეჯიბრებიან;
სხვებს მაგალითებს აძლევენ,
ჭვეყანას ემოძღვრებიან.

—
თვალს სდევენ, გულსა ჰყვებიან,
კუქს ივიწყებენ ხშირადა,
და მის ბრალია, თუ ზოგჯერ
თავი უჯდებათ ძვირადა.

ზრანგები.

ზრანგებმა თავის წილ ხვედრი
სხვადასხვა რიგად ვამართეს;
ბევრიც იშფოთეს და შემდეგ
წითელი დროშა ამართეს...

დასწერეს: „თავისუფლება,
ძმობა და სიყვარულიო
მისაც არ ჰსურდეს ქვეყნისთვის,
ღვთისაგან იყოს კრულიო!“

სწავლა და ხელოვანება,
სიბრძნე და მეცნიერება
მისათვის უნდათ, რომ სხვებსაც
მისცენ მით ბედნიერება!

ზრომობენ შესანიშნავად,
ბულ-გახსნით, პირ-მომცინარად
და ჯერ არავის უნახავს
უსაქმურად და მძინარად.

ჭირში და ლხინში ერთგვარად
მაღალ-სულობით ქებულან;
ბევრჯერც ჰქონიათ შავი დღე,
მაგრამ არ შეშინებულან!

სიუკენაც უნდა ისროლოთ,
მით კატა, ფეხზედ სდგებიან!..
რა ქირიც უნდა მიადგესთ,
სხვის შემწედ ემზადებიან.

ძისრულიც ბევრჯერ უქნიაო,
არ დამტვრევიათ ფეხები...
და სჩანს, რომ ვერას დააკლებს
მათ, გინდ აწვიმოს მეხები.

ქართველები.

ქართველნი როცა შევიდენ,
და თავის კუთხე მონახეს,
ქურთ-მაჯა მალლა შეიგდეს
და აღტაცებით დასძახეს:

„შენი გამჩენის ქირიმე!..
ცხონება ეს ყოფილაო:
ზაფხულში საამოდ გრილა,
ზამთარში კარგად თბილაო.

რასაც კი თვალი ისურვეს,
ან გული მოინატრებსო,
სულ აქ ყოფილა; ღეთის მადლით
სრულად ვერავინ აკრებსო!...

ღა რალა უნდა ამ ქვეყნად
ადამის შვილსა მეტიო?
ვინც ამას არ დასჯერდება,
ბიჟი იქნება, რეტიო!

—

ამა სამოთხის კუნჭულსა
რალა აკლია ერთიო?!.
ღაეჯდეთ და ლხინი გავწიოთ,
მახსენოთ მალლა ღმერთიო! 4

—

ღაჰკრეს ზურნა და ნალარა,
ღასძახეს „ჰარი ჰარალი!“
წითელ ნუნუას ეწაფნენ,
სთქვეს: „კუპრიელსო ზარალი!“

—

ამართეს დროშა მალალი,
მქრო ბკედითა ნაკერი!
ბამოეხატათ ზედ ჯვარი
ღა ქვეშ ეს იყო ნაწერი:

„მნა და სარწმუნოება,
ზნეობა საამურიო;
ამ ქვეყნად ყველას პატივი,
მალლა—ღვთის სამსახურიო!

—

მოყვრისთვის თავის გაწირვა
ღა მეგობრული ვალიო!

მტრისათვის მოსაგერებლად
ბასრი შიშველი ხმალიო!..“

—

აჲ დასწერეს, მაგრამ კი
ისინი ძილმა წაიღო,
და მათი კარგი ყოველი
ჩხიკემა და ყვავემა გაიყო!

—

ჯერ ცული სანახავია
იმათი მხარე მძინარი;
მაგრამ თუ გამოიღვიძეს,
ბედი იმათი წინ არი...

ბერძენები.

წინდახედულად, ხერხითა,
საწყლად შევიდა ბერძენი,
მოდესმე გამოჩენილი,
ძვეყნისთვის ბევრის შემძენი.

—

შეხედა სხვების შენობას,
ბულ-და-გულ ათვალიერა;
მერე დროშაზედ ქარაგმით
ტკბილის იმედით დასწერა:

—

„სჯობს მაშინ ხერხი ვიხმარო,
როცა აღარ სჭრის ხმალიო,

და ვიეშმაკო იქ. სადაც
არ გადის სამართალიო,

—

რომ დავიბრუნო ოდესმე
ჩემი დიდება ძველიო!..
და ნურვინ სცდილობს უბრალოდ
შემაშლევინოს ხელიო!

—

არ ვკითხავ სლოვიანებსა,
ღედას ვუტირებ თათრებსო,
და ინგლისელებს—მათ მომხრებს—
დავაკარგვინებ დავთრებსო!“

—

მდემში სხვებზე შევიდენ,
მაგრამ არ მოვიხსენიებთ,
რადგანც მიდგომით ვერ ვაქებთ
და მართლით კი ვაწყენიებთ...

—

როცა ყველანი დასახლდენ,
მობრძანდა მალლით უფალი
და გადაავლო ედემსა
მამობრივ-წყალობის თვალი.

—

ბრძანა: „მსურს ყველას ვუჩვენო
მე ორი მაგალითიო
და ერთს კარგზედ და ერთს ცუდზედ
მათ მივეუშვირო თითიო!“

ჰერ ფრანცუზებზედ უჩვენა:
„მისდიეთ იმათ კვალსაო,
და მაშინ მალლით ვაკურთხებ
თქვენს ბედს და მომავალსაო!“

—

მერე სკვითებსაც შეხედა:
„ამას ხომ ხედავთ თქვენაო?
არ მიჰყევით მაგის გზა და კვალს,
არ გაირისხოთ ზენაო!“

—

ბრძანა და ნათლით ამაღლდა
ზეცასვე ღმერთი უფალი...
და, ვისაც არ სწამს ღვთის სიტყვა,
დაუბნელდება მას თვალი!..

— 6 —

უცხო მხარე.

აგალ, სადაც სიღარიბეს
ბოროტებად არა სთვლიან,
სადაც პირად ღირსებაებს
ნაბოძვარში არა სცვლიან!

—

სადაც ყველა თანსწორია,
მართს მეორის არ აქვს შიში,
სადაც მოსპო ქრისტეს მცნებამ
ფარისევლის ანგარიში!

ამისთანა უცხო მხარე
შიცი მხოლოდ ერთად-ერთი:
მცნებისა სამთავროში, —
იმას ჰქვია... სიზმარეთი!

სიმღერა.

სუშინ ღამ მთვარე
სხივ-მომფინარე
მნახე ლურჯ ცაზედ მონარნარებდა;
მუხით მგზნებარე,
ის შევადარე
ჩემს საყვარელსა... გული ხარობდა!

ღიდ ხანს და დიდ ხანს
იმ ნათელ საგანს
მე შევეყურებდი სულ-განაბული;
ამ სულს და ამ ტანს
შრეოლის თან ამტანს
ათამაშებდა ძგერითა გული...

ზრძნობით გამსქვალულს,
ფიქრით მოხიბლულს,
არ მეტყობოდა ქვეყნიურება;
შკვდავსა და სრულს
ვგრძნობდი სიყვარულს,
ზეშმარიტებად მჩნდა მაცდურება!

მაგრამ ბოლოს უამს,
სიტკბოების წამს
იგივე მნათობი მენაღველ-ძმარა:
სულს აწვევებს შხამს
და გულს მით მიწვამს,
რომ ჩემგან მარად აწ მიეფარა.

ბანქრა ოცნება,
აშხამდა ვნება,
სიკოცხლეც გაჭრეს!.. რაღას მოველი,
თუ მოსვენება
ალარ მექნება,
შიგნივ და გარყდ მედება ბნელი!..

დედა და შვილები.

ქვრივ ოხრობის განაცადმა,
სიმწრის ლუკმით გამოზდილებს,
ცოტა იმედ-მოცემულმა,
მრთხელ დედამ უთხრა შვილებს:

სხვის ეზოში მელა არის,
ჩვენსაში კი დიდი მგელი
და, შვილებო, მასახელეთ:
თოფ-იარაღს სტაცეთ ხელი!“

შეკრობა სთქვა: „მე რას დავდე?
რისთვის უნდა ვიჩერჩეტო,
რომ მივიღე და შავება?!
თავი როგორ გავიმეტო?“

მეორემ სთქვა: „მეზობლისას
ბეიჯობს თავი მოვიყაროთ:
მოვკლათ მელა და ისინიც
მერე მგელზედ მოვიხმაროთ!“

შეკრობა სთქვა: „აჰ! მეზობლის
მონმარება ველარ გვარგებს:
სანამ თქვენ აქ მოხვიდოდეთ,
მგელი სრულად ამოგვაგდებს!“

ვერ დათანხმდენ კერპობითა,
მოუვიდათ დიდი ჩხუბი!..
სასიკვდილოდ მოუღირეს
მართმანეთსა ძმებმა შუბი!..

სანამ უგნურ მაჩხუბრებსა
ვაი ჰქონდათ და ვაგლახი,
ღიღმა მგელმა შეუპოვრად
ამოაგდო მთლად ოჯახი.

ჭერივ-ოხრობის განაცადმა,
ღედამ რომ ეს დაინახა,

ცხელი ცრემლი გადმოღვარა...
მწუხარებით დაიძახა:

„ღმერთო ჩემო! რადგან ბედმა
მე შეიღებში მომატყუა,
შვილის-შვილებს მაინც მიეც
შეძლება და მეტი კკუა!“

კითხვა მიზეზა.

კითხვა.

მემს ძარღვებში სისხლი ჰბრუნავს
პილპილითა შეკაზმული;
ხან ჯოჯოხეთს, ხან სამოთხეს
წამ-და-უწუმ იცვლის გული.

ზოგჯერ ჩემს ბედს არვინ ღირხა,
ზოგჯერ ვრჩები შესაბრალი;
ხან კოლო ვარ სისუსტითა,
ხან გულში მაქვს ლომის ძალი.

მს შარბათი, მე რომა ვსვამ,
ხან მწარეა და ხან ტკბილი,
და არ ვიცი—რა ვარჩიო
მე: სიცოცხლე, თუ სიკვდილი?

პასუხი.

თუ მაგ შენის გრძნობის ცვლისა
ბრალი იყო ტურფა ქალი,
ტკბილ შარბათსა დაეწაფე,
მწარეს აარიდე თვალი!

სადაც ვარდი აკოკრდება,
იქ ეკალიც ხომ იჩენს პირს;
მაგრამ ბრძენი მხოლოდ ვარდს კრეფს,
მკალზედ კი არ ახვეს ცხვირს.

ქალიც ვარდის ჯაგი არის:
მკალთან აქვს ყვავილები!...
მღრში ერთი აირჩიე,—
თვითონ ჯაგს თავს რად ევლები?!

— . —

სიხვარული.

ინდა რომ ვსთქვა...

მაგრამ თევზი მაგონდება მის
ანდაზით

და რა გითხრა გაცხადებით
შენ ვათქმულო სილამაზით?

„პირველ ყოვლის მოგაგონებ
შენს ცხოვრებას წმინდას, წასულს...“

არ დაეფარავ!... დაგაღონებ
და ვაშფოთებ ამით შენს გულს!

ზახსოვს, ოდეს ცხრა კლიტულში
შენ სცხოვრობდი დედოფლურად?...
სიმხნე გედვა მაგ კლდე გულში
და ვერ გპოვეს მათ უძლურად?...

იმ დროებში შენი შოვნა
ბევრს უნდოდა ანგარიშით,
მაგრამ ვერვინ დაგიმონა
ვერც შეცდენით, ვერცა შიშით!

სხვადასხვა ტომის პირებსა
არ ჩაუგდე თავი ხელში,
ბულით მტრედს და სულით ბრძენსა
ვინ გჩაგრავედა ამ სოფელში?!..

თავ-შეხვეულს შენ მოტრფიალს
შეზაენიდი ხშირ შერცხვენას,
არ დასდევი შენ მისსა გულს
და არცა რას იმის წყენას!...

მხოლოდ ერთი მე გიყვარდი!..
ჩემიც გასურდა სიყვარული!..
შენ ჰყვარდი, ვითა ვარდი,
მეც გეტრფოდი, ვით ბულბული!..

მაგრამ ბოლოს მილალატე
შლოდნელად, დიაცურად!..
ბულში ცეცხლი მომიმატე,
ბამაშმაგე არ კაცურად!..

მოხიბლულმა, ვითა ჩერო,
მე დამაგდე ცოცხალ-მკვდარი
და ხომ გახსოვს, მშვენიერო,
თუ მე მაშინ რა გითხარი?

„ნუ სტყუედები, თავის მტერო!...
მე მაგდებ და სხვასთან მიხვალ?
მაგრამ დღეს კი, ბედნიერო,
რად არ ჰფიქრობ, რა გელის ხვალ?!

მონის ფასად დაგიჯდება
ღღევანდელი ეგ ალერსი!..
ხასისათვის ვინ გიჟდება? ..
რად არ იცი უნ ეგ წესი?!..

ბევრის აღთქმით, დიდის ხერხით
რომ ჩავითრევს და შეგაცდენს,
მერე ზედ შედგება ფეხით,
ღავიმონებს, ცრემლებს გადენს!..

ლეჩიქს მოგხდის, გაგაშიშვლებს,
ბანგს შეგასმევს, დაგაძინებს,

ბამოგიზრდის მონად შვილებს
და თვითონვე შენ დაგცინებს!

ამ თავითვე იქცვიანე!
ნუ ენდობი გარყენილს, მაგ ავს!
და მაშინ მეც, გეთაყვანე,
მსხვერპლად შემოგწირავ ჩემ თავს!..

მაგრამ, ვაი, ყურს არ მიგდებ,
მაცდურისკენ თვალს იშტერებ!..
მისთვის გულში მწველ ცეცხლს იღებ!..
მისთვის მხოლოდ გულს აძგერებ!..

მიკვირს, მიკვირს, რად არ
გრცხვენის?
ჰხედავ, როგორ გიშვერენ თითს?!..
და „იედითის ონოფრესთან“
რად არ ჰბაძავ შენც მაგალითს?.

მს გითხარი, მაგრამ შენ კი
ჩემი აღარ დაიჯერე:
შეიყვარე ის გულ-მანკი,
ბულიც მისთვის აიძგერე!..

აიძგერე და ახლა კი,
რაც გირჩიე მაშინ, ყველა

მაგონდება, ვით არაკი,
და აღარ გაქვს მაინც შეველა!...

—

მაგრამ იცი, მე რას გირჩევ,
ვით სნეულსა და ავადმყოფს?
თუ ორს ჭირში ერთს აირჩევ, —
გარყენას ისევ სიკვდილი სჯობს!...

—

სხვასაც გირჩევ, მაგრამ თევზი
მაგონდება მის ანდაზით
და სიტყვებსა ეს მიზეზი
ბულში მიკლავს უხმოდ ბრაზით!“...

— ❦ —

მზრუნველებს.

ამის სული გაუშვიათ,
პაპისას კი იგონებენ;
ღედას დედი-ნაცვალზედა
სცვლიან და თავს იწონებენ!

—

ნუ თუ შინ ვერ მოუნახავსთ
ვერც ცოცხალი, ვერცა მკვდარი
ღირსი მათის ყურადღების,
სახსოვი და საქებარი?

თუ არ ყოფილა ზნეობით
მაგლახად შელახულიო.

ღა გვამიც რაც უნდა დასუსტდეს,
მაინც ძლიერობს სულიო,
როგორც ძველ, ნახმარ ჭურჭელში
ძახური შენახულიო,“ —

თურმე მართალი ყოფილა!..
მაგალითს ვხედავ შენითა:
სული და გული მრთელი გაქვს,
ხორცი თუმც გქვალავეს სენითა!

მაგრამ შენ შენთვის არ ფიქრობ:
ჭირი რომ გადგას კარზედა,
შენ მაშინ სტირი და ჩივი
სამშობლოს სატკივარზედა...

ამით ირისხებ უფროსებს,
იმდურებ ამხანაგებსა .
წრთხილად!.. ერიდე ხაფანგსა,
შოველის კუთხით ნაგებსა! .

თავს ნუ იმეჯებ, სანამდი
შენს სამშობლოსა არგინარ
ღა სანამ თითონ არ იგრძნო,
რომ ქვეყნის ურგო ბარგი ხარ!

ვინც რა უნდა სთქვას, ნუ დასდევ!
შენვე ხარ შენი მსაჯული!
ღა მაგალითად ის გყავდეს,
ვინც ზვენთვის იყო ტანჯული.

ბ . . . . . ს

ხალ-თაობის კაცია
ღა გულით კარგი სწადია,
მაგრამ, ბევრისა ვერ შემძლე,
ტრიალობს, როგორც გადია,

რომელსაც უნდა გულითა
თვით გამოზარდოს ყოველი:
ბატონის-შვილი, სხვის შვილი,
ღა მრავალ-გვარი ცხოველი!

ხან ცხვრებსა დასდევს მინდვრებში.
ხან მივარდება წიწილებს;
ძროხებსაც სწველის, ხბოს უელის,
ღორს სდევნის, გოჭებს აჭყივლებს.

რა საქმეც უნდა გამოჩნდეს,
სუყველას ეპოტინება

და, თუ სხვა ნახა უსაქმოდ,
იცის პირ-და-პირ გინება.

—

ხან-და-ხან კიდევ დასწყევლის,
მაგრამ უგულოდ... ენითა!...
ღმერთმან ხომ იცის, არ შერება
ამას ის თავის ჩენითა?!

—

ხედავს, რომ თავს ვერ გაართმევს
მარტო ის ამდენ საქმეებს
და, ვინც ზარმაცობს ოჯახში,
მის გამო უღრენს და უყუფს.

—

მაგრამ ამ გვარად მშრომელი
და გადამხდელი ომისა,
ბოლოს სიძულვილს მოიმკის
ნაყოფად თვისის შრომისა.

—

და გაკიცხულსა, საბრალოს
თუმცა ხელს კი ვერ ახებენ,
მაგრამ გახეთქენ გულზედა...
მიწაში ჩაუძახებენ!...

ნ ა ტ ვ რ ა .

ნეტავი ჩიტი ვიყო, ჩიტუნია პატარა,
ტყბილის ხმით მოკიკჭიკე, სიამით მონავარდე,
რომ გავგოგდე... ავფრინდე... ფრთები გავშალო ჩქარა
და ცისკენ თავისუფლად ისარივით ავეარდე!

მიეფრინდები იმ არეს, სად ვარსკვლავნი კრთებიან,
სადაც ხშირად კაშკაში გააქვს მოწმენდილ მთვარეს;
იქ, სადაც მტრის ისრები მე ველარ მომწვდებიან,
იქიდან გადმოვხედავ ჩემსა სამშობლო მხარეს.

მხარეს, მაგრამ რა მხარეს? ოდესმე ბედნიერსა
ლღეს კი კირში ჩავარდნილს, ღღეს კი ცოცხალ-
მკვლარ მხარეს,
სადაც ის აღარ არის რაც რომ ძველად ყავდა!
სადაც ძმა ძმასვე მხოლოდ უთხრის სამარეს.

ვნახავ იმ ბრძოლის ველებს, სადაც ბედი სწყდებოდა,
მტერი, მგონი, შემუსვრის ანგარიშში სტდებოდა,
რადგანც ქართველს იმა დროს თავი ავიწყდებოდა...
ბრძოლა!... სჯული და ენა კა მითი მტკიცდებოდა.

ღავეცემი გულ-მკერდით... იმ ველზედ დავეშვები,
ნისკარტით ვუაზბორებ წმინდას სახსოვარს მიწას!

წინა-პრების სახსოვრად კენესით ჭიკჭიკს მოვჰყვები:
ძვეყანას შევაბრალებ... შევავედრებ მათ ზეცას.

—

მაგრამ ვით გავარჩიო ჩენნი მკედარი და მტერი?
ხომ სულ ერთად ჰყრიან არეულ-დარეული?
წმინდა ბრე წინაპრების და მტრების ზილწი მტვერი
რატომ არ არის ნეტავ გარჩეულ-გასაზღვრული?

—

არ დავსდევთ, მაგრამ ის კი თვით ბუნებამ გასაზღვრა:
იქ ეკალი ამოდის, სადაც მტერი მარხია
და სადაც ჩენმა ძველმა წმინდა სისხლი დაჰღვარა,
იქ მოდის ყვავილები და ზოგანც ვარდის ხეა.

--

მკალს და ბალახ-ბულახს, მტრის გუოზედ ამოსულსა,
მივანებებ ბაყაყებს... დეე, მათ უყიყინონ!
მე ვარდის ყვავილებზედ ავიღეღვებ ამ გულსა,
ჭიკჭიკიკებ... და მკედრებმა საუკუნოდ იძინონ.

—

ნეტავი ჩიტი ვიყო, ჩიტუნია პატარა,
რომ ჭიკჭიკით გამოვსთქვა ვნება ჩემის გულისა!
მნახო ჩემი სამშობლოს ბედნიერება ჩქარა
და ვიმღერო სიმღერა შორის გაზაფხულისა.

უ ს.

აბრალო არის დატვირთული უზომოდ ვირი.
ფეხებ არევით, თავ-ქინდრული მოღის თავ-
დაღმა;
ველარ ახერხებს საყოფინოდ გააღოს პირი
და უწყებლოდაც აღარ ესმის აღარც „აცის“ ხმა.

მაგრამ იგივე რომ ავკიდოთ ტვირთი, ბედაურს,
არად შეიმჩნევს. ვითომ ვერც გრძნობს: არა თუ არა?
კუნტრუმ-ხეიხინით მონაწირობს, წაიცქვეტს რა
ყურს,
და ვირის საველელ გზას გაივლის თორმეტჯერ ჩქარა.

ვირს კი ჰგონია, თუ მშრომელი მხოლოდ ის არი
და, ვინც მისსავით არ იტანჯვის ტვირთ-მოდებული,
არ ეკადრება მის ვირობას! არ არს სადარი!..
და ვირულ-სიბრძნით იბერება შეფერებული.

საბრალო ვირო! ჭკუა ძვირო! ვინ გააკვირო?
შურ-პანტურობა და ყროყინი შენი წესია!..
მაგით, ნუ ფიქრობ, ბედაური გააშავებო!
შველა მას მომკის, რაც რომ თითონ დაუთესია!

და თუ ვერ მიხვდი უბრალო აზრს მაგ დიდის თავით,
რატომ არ გესმის, აბა რად გაქვს დიდი ყურები?
„ვირები რა გინდ ტვირთ-ქვეშ მოჰყვდენ, ისრისონ
მაინც არ ეთქმისთ უბედურებს ბედაურები!“ | ზეკავით,

---

6 . . . . ს.

ხალ თაობას ჩემულობს
და ვითომც კარგი სწადია,—
და რომ საქმესაც არიგებს,
ვით მოურავი!... ცხადია!...

ის მოურავი, რომელიც
დარბაისლურად ირჯება
და ორ-გულს ნახავს თუ ერო-გულს,
მრთ გვარად გაეკრიჭება...

ვაჟბატონს ქალებს ურიგებს,
ძალ-ბატონს მოჰვერის კუროსა,
არც ბატონის-შვილს დაადებს
შერთგულ-უმსახუროსა.

პირში ყველასთვის ვარდია!..
თაყვანს სცემს უმეტესობა,
მაგრამ ზურგს უკან კი ყველას
ის ეკალივით ესობა!

თუ არჩევანშიც ჩავარდა,
არჩევა არ აშორდება!..
ვაი ხალხს მისგან მოხიბლულს,
რა სასაცილოდ ღორდება!...

— — —

მისტვირული.

ქრელდა ჩენი ქვეყანა
ხალხიც აირ-დაირია:

მათი საქმე და ხელობა
სულ სხვადასხვა ნაირა!
მართალ-მტყუანის გარჩევა
სწორედ რომ ვასაქორია:
ვის თვალშიც ბეწვი არა ძეკს,
მისაში თურმე დვირია;
ვინც რომ სპეტაკად მიგვაჩნდა,
ის თურმე სულ შავ-პირია.
ზურგს უკან ყველა ღაღადებს,
პირში კი მთქმელი ძვირია;
მაგრამ მე ვბერავ გულსა,
ხელში ავიღე სტვირია,
მსურს, ყველა ღირსად შევამკო,
მათ ვუთხრა ეგ შაირია;
ვინც უნდა იყოს, რა მგამა,
ზინდ დიდი, გინდა მცირია;
ბამოჩნდეს, ვინც კი დასჩაგრა
ძვრივ ობოლი და მწირია,
ბავსინჯოთ მათნი საქმენი,
ბამოუჩხრიკოთ ძირია
და შეუმუროთ საქვეყნოდ
იმათ ცხვირი და პირია;

მაგრამ ჯერ ქებით დავიწყოლ,
თუმც კი ნაქები ძვირია.
პიპუ! პიპუ! პიპუ! პიპუუუ!...

—

ახალ-წელიწადს გილოცავ,
ჩვენო კარგო ღიმიტრიო.
ძველებში შენ რჩეული ხარ,
ვერავის ვერ შეგადრიო.
დაგვიბერდი, მაგრამ მაინც
შრომობ, ჩუმად ოფლსა ჰღვრიო!
ლხინში მალლა თავს არ იღებ,
ჭირში დაბლა არა ჰხრიო;
შენს სახსოვარს ხალხის გულში
ვით ბეჭედსა ამოსჭრიო,
მაგრამ რმ ერთ ბატონივით
ბოლოს კი არ აურიო,
შენი წმინდა საქმეები
შეცრად არ აიმღვრიო.
თორემ შენსა სიყვარულსა
ჩვენ გულიდამ ამოფხვრიო.
ამ შაირით თუ გაწყინეთ,
მოგვიტყვეთ მამობრიო!
პიპუ! პიპუ! პიპუ! პიპუუუ!

—

ქოსტანტინეს თუმც არა აქვს
ნიჭიერებთან ცილობა,
მაგრამ მამულის საქმეში

შველგან აქვს მონაწილობა;
მით ქართველობა ეტყობა,
შვენის მამულის შვილობა,
მაგრამ რას იზამს აღმართში
მისი გულ-კეთილობა?
სხვის გულ გრილობას რომ ხედავს,
მისგან აქვს გულში კრილობა!
ღმერთმა აკურთხოს ჩვენ შორის
ეს ტკბილი მამა-შვილობა!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

საჯირითო მოედანზედ
ნიკო პირველი რაშია!
ზინდათ გითხრათ, რასა შერება
და ან საქები რაშია?
შორს გამქვრეტელი, მამაცი,
წინ-დახედული ვაჟია;
სადაც კი ქვია არ გადის
იქ ცეტი და გიჟმაჟია.
ხანდახან მტყიცე კაჟია...
მისგან ბევრს რამეს მოველით,
თუ არ გარდახდა ბაჟია!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!..

მართხმად აქებენ ყველანი:
ქარგი არის ლევანო,
ძართული ყურძნის ვაზია...

სანაქებო მტყენიო;
მხოლოდ იმას აშორდება
ქვირე-ობლების წყევანიო,
თვით ბრძენია, რაღად უნდა
იმას ჩვენი რჩევანიო?...

. . . . .
. . . . .

პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

ივანე ბევრს კარგს გვპირდება,
თუ რომ არ მოაქორაო;
ამბობენ, სიბერის დროს მან
საქმე სულ გაასწორაო;
თავს სდებს, თუ ქართველს სომეხი
როგორმე მოაშორაო;
ჩვენ სასიკეთოდ გამართა
მრთი რაღაც კანტორაო;
ღმერთმა ხელი მოუმართოს,
თუ ბოლოს არ დაგეტორაო!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

აწ ახლებზედ გადავიდეთ,
ვახსენოთ ჩვენი ილია;
იმისი გემო ხომ ვნახეთ,
ცოტა მოძველოო ხილია!
ქვეყნის ერთ-გული, გულ-წრფელი,
ქარგი მამულის-შვილია;

ზულშია მეტად გულადი,
სიტყვით კი ცოტა ფრთხილია!
მე ვფიქრობ, ეს მისგან არის,
რომ დარბაისლად ზრდილია;
ცოტა უდროოდ გასუქდა
და ბედით კმაყოფილია
და არას აწყენს, ხანდახან
რომ მას დავუფთხოთ ძილია!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

—
ზიორგი ჩვენში ყველაზე
უფრო შრომის მოყვარია,
მაგრამ მისი ნაწერები
სხვადასხვაა, ორ გვარია:
ერთი ნიჭიერი არის,
მეორე კი ზღაპარია!
მგონია, თუ იმ ერთს კაცსა
მორი თავი აბარია,
როცა ერთი გამოჩნდება,
მეორე ჩრდილს აფარია,
საზოგადოდ კი ის კაცი
ჩვენში კარგი ლამპარია.
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

—
ახლა შენთან ალლა-ვერდი,
ქარგო მუშა ჩვენო სერგო,
„ივერის“ და „დროების“

შემაერთებლო გვერგვო!
შმაღური ჯაფა. შრომა
არჩევანში წილად გერგო
და დრო არ გაქვს ხელოვნურად
რომ ჩვენ რამე დავგინერგო.
პიპუ! პიპუ! პიპუ! პიპუუუ!

—

პეტრეზედაც ცოტა რამ ესტქვათ,
მაგრამ კარგად მოვიხსენოთ;
ჩვენ უმისოდ არ ვარგივართ
და არც ვარგა ის უჩვენოთ.
ახლოს კარგ სახმარია,
შორს არ უნდა გავაქენოთ;
უნდა ერთი თვე ვაშრომოთ
და თერთმეტი მოვასვენოთ.
პიპუ! პიპუ! პიპუ! პიპუუუ!

—

სათვალაფში, რა თქმა უნდა,
რომ ნიკოც არ მავიწყდება.
მაგრამ რა ექნა, რომ იმაზედ
ამ ბოლოს დროს გული მწყდება:
შინაურებს წიხლებს ესერის,
გარეულებს ველარ სწვდება,
აქაც ფეხი აუსხლტება,
ჩქ ყინულზედ გაცურდება;
ცოტა გვიან კი მოუვა, .

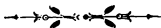
მაგრამ მაშინ გაოცდება!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!

—

ღათიკო კარგად დასტოვა
სახელ-განთქმულმა მამამა;
შვილსაც კი ერგო ის ქება,
ცოტა მან გაათამამა;
ამ ბოლოს კი გაგვი!უქდა,
აწყინა მუქთად ქამამა
ღა ეპ, ვითა ჰქნას ვარდობა
ასკილმა ანუ კამამა!
პიიპუ! პიპუ! პიპუ! პიიპუუუ!...

—

მცო წელი შეუსრულდა,
რაც რომ მწერლობს აკაკიო,
ბევრი გვითხრა შაირები,
ზღაპრები და არაკიო
ღა ძალიან კარგს იზამდა,
რომ დაგვეხსნას ახლა კიო...

ი ა ვ ნ ა ნ ა .

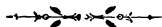
ავ-ნანა, ვარლო-ნანა, ავე-ნანინაო!
ბათურჩქნულო ახალ-ნორჩო, შენ პაწაწინაო!
აგრე ტკბილად, უდარდელად რამ დაგაძინაო?
ღედის მკერდში მიგიგნია შენ ტკბილი ბინაო?
ღაიძინე, იავ-ნანა, ვარლო-ნანინაო!
იავ-ნანა, ვარლო-ნანა, იავ-ნანინაო!

ღაიძინე, გენაცვალოს შენი მშობელიო;
ძუძუებში ჩაგივლია პაწაწა ხელიო;
შენს ვაჟკაცობას მომასწრებს მე ღეთის მშობელიო.
აგცილდეს სხვისა მონობა დამამხობელიო!
თავისუფლების სხივები გულს მოგეფინაო!
იავ-ნანა, ვარლო ნანა, იავ ნანინაო!

ზაივსე და გაიზარდე. პატარა მთვარეო;
შეისწავლე და შეიტკბე სამშობლო მხარეო!
ანუგეშე, სადაც ნახო, მოძმე მწუხარეო!
შვილო, მამულის გულისთვის სისხლიც დაღვარეო!
ჩვენ ძველებმაც მაგვვარადა მტერი აშინაო.
იავ-ნანა, ვარლო-ნანა, იავ-ნანინაო!

პაწაწინა იადონო და ვარდის კონაო,
ჟური უგდე, დაისწავლე ჩემი ნანინაო,

თვალ-ხილულად დააკვირდი, იცან ქვეყანაო,
რომ გაიგო ამ სოფლისა ცრუ გაჰოცანაო...
მაგრამ ჯერ კი დაიძინე, აღრეა განაო?
იავ-ნანა, ვარდო ნანა, იავ-ნანანაო!

„დედო და შვილი.“

„აეით, მისილოსა დედასა
შენიშნა მწარე ლიბლი
და ტიტინფთა მივარდა
პატარა იმისი შვილი:“

— „დედილო, რას მოგწყენია?
რად დაგწყენინ თავიო?
ქვრივო არა ხარ, რას ეძებ,
და რად ვაცვია შავიო?“

ბევრჯელ მინახავს კურცხალი
წამწამზედ მოდებულო.
და, გულში ჩაკრულს, მსმენია,
რომ სხვებ გიძგერდა გულიო.

და ეგ ღიმილი რას ნიშნავს,
ან ეგ ამოხვრა მწარო,

ან წამწამებზედ კურცხალი,
ან გულის ძგერა ჩქარო?

—

შენსა პატარა ბიორგის
მითხარი. ნულარ ჰმალამო...
რომ მოგიძებნო როდისმე
მაგ წყლულის გულის მალამო!“..

—

— „შვილო, შენ კი გენაცვალოს
საბრალო დედა შენო!
ნუ ჰფიქრობ, მარტო განკურნო
ჩემი მტანჯავი სენიო!..“

—

ქურცხალი, უცებ ამოხვრა
და ეს ღიმილი წყნარო
სულ ყველა იმ დიდ-მიზეზის
ნაწარმოები არიო!

—

ეს არის, შვილო, მიზეზი
იმ ჩემის გულის ძგერისო,
და ნუ გშურს მუშა შეიქმნე
ჩვენის საბრალო ერისო!“

—

— „ღედილო, მომეც თარ ხმალი,
რომ ავისრულო ვალიო!“..
— „აღრეა, შვილო, ჯერ კიდევ
წიგნია შენი ხრმალიო!“

მ უ შ ე ბ ს .

უშებო, თქვენი მარჯვენა
იკურთხოს ოფლით ნაბანი!
მიწაა თქვენი ლოგინი
და ლაქვარდი ცა საბანი!

უდროვოდ გცივათ და გცხელათ,
ბევრჯელაც რჩებით მშიერი;
მაგრამ ყველაფერს აიტანს
თქვენი ბუნება ძლიერი?

მიმხედარი არის ეკ თქვენი
შეუბლალავი გონება,
რომ პირუტყსავეთ არ შვენის
მშრომელ კაცს სხვისი მონება!

მაგრამ კირს ჰფარავთ საოცრად
და დახვალთ უსაყვედურო!
არ გინდათ, რომ სხვამ შევნიშნოსთ
და გითხრასთ: „თქვე უბედურო!“

ამ გვარი ამპარტავნება
ძლიერებაა სულისა,
დიდება კაცად-კაცადის,
დამატკობელი გულისა

იმ უკვდავების წყაროთი,
რომელსაც ჰქვია იმედი
და რომლის მოლოდინშია
ქაცს ვერ ერევა შავ ბედი!

ღიად!.. იმედი გირჩევს თქვენ:
ჯერ გქონდესთ მოთმინებაო
და, როს საერთოდ, თანსწორად
სურვილი აღიგზნებაო,

ნუ გამოიღვეთ მაგ იმედს,
მე იყოს თქვენი საგანი...
მუშებო, თქვენი მარჯვენა
იკურთხოს ოფლით ნაბანი!...

რთი ქალისას ამბობდენ,
მშენიერება არიო!..

ნეტავ მას, ვინც კი გახდება
იმისი მეგობარი!..

—
ამ დროში საქართველოში
არაეინა ჰყავს ტოლიო,
მაგრამ ენ ღირსა, რომ ჰყავდეს
მისებრ ლამაზი ცოლიო?..

—
ტადარი არის ტრფობისა
მისი უმანკო გულიო;
ბევრი ქაბუკი გვინახავს
მის გამო გალახულიო!

—
ვითა ბუღბული კოკობ ვარდს,
დასტრფიან ყმაწვილებიო;
მხეტქებიან ერთმანეთს
უსაქმო ცულლუტებიო!

—
მაგრამ ამ ლამაზ ქმნილებას
სხვა მხრით უჭირავს თვალიო...
მოდით და ნახეთ საქები
ჩვენი ქართველი ქალიო!

—
წაველ და ვნახე ლამაზი:
მართლა რომ მოსაწონია!
მაგრამ შემცდარი ბრძანდება,
ვისაც ქართველი ჰგონია!

სახელად ერქვა მაშინკა;
ვსთქვი: თუ რა არის მოდა-თქო?
ძველი დრო რომ ყოფილიყო,
მარიამ ერქმეოდა-თქო!

თავ-მოხდილს, საკუთარ თმებში
სხვებისაც ჰქონდა ჩართული!
სხვა ენით ამიჯღერტულდა,
მზარებოდა ქართული!

ამბობდა: „როგორ ვიკადრებ
ქართულად ჩაცმა-ხურვასო!“
ნახევრად იყო ტიტველი..
თითქო აპირობს ცურვასო!

ძაქვაქივითა მეტყველი,
ღახტოდა, როგორც კალია,
ის ტუტუცების დამწველი
და მათი გულის-კალია.

მხოლოდ ეს იხატებოდა
იმის ჟუჟუნა თვალებში:
„მე ჩემი დღე და სოფელი
უნდა დავლიო ბალებში!“

და ეს სიტყვები ეწერა
იმის მშვენიერ სახესა:

„სხვა საქმე არ მაქვს, მე მხოლოდ
აშვიებს ვუგებ მახესა.

მომწონს კალია, მალინა,
მძულს ვარდები და იაო!
სამშობლო რასა მიქვიან,
მეწყერსაც წაუღიაო!“

გამოცვლილი დრო.

ამოიცვალა ქვეყანა,
ჩარხი ჟკულმა ტრიალებს:
მირი კოკობ ვარდს დაჰგალობს,
ბულბული ვირებრ ჰღრიალებს!

ზამთარში სიცხე გვაწუხებს,
საფხულში დგება ზამთარი;
სომეხმა ზრმალი აიღო,
ქართველმა სომხის დავთარი!

ჭურღები სკრიან სამართალს,
მართლებს უყრიან ბორკილსა,
და ქვეყნის მტერი იულა
დასკინის მამულის შვილსა.

ბრიყვი და უსწავლელები
თავში უდგია კვიანებს...
ბაჰქრეს ეს უამი ბარემლა,
ნეტავი რას იგვიანებს!.

ახალი გზა.

უიფოქრებ, დაგაყვედრო,
შე მაცდურო ჩემო მუზა,
იმისთვის, რომ შენის რჩევით
მკლიანი შემხვდა მე გზა!

გმადლობ კიდევ მისთვის, რომ 'შენ
ამიხილე ბრმასა თვალი,
თუმც კი ჩვენში ცხოვრებისთვის
მწარე არის ეგ წამალი:

სად ვერც იტყვი, ვერცა ისმენ,
ვერც რას ნახავ საამურსა,
იქ რად უნდა ბაგეთ სიტყვა,
თვალო ხილვა და სმენა ყურსა?!

ჩემს სამშობლოს კარგად ვიცნობ,
მომივლია კილით-კიდე;
მართლის თქმით და გულ-წრფელობით
ჭირი ქირზედ გადვიკიდე!

აქ მონება ჭკუა არის,
მრპიროზა სიბრძნე დიდი,
და მას რჩება მოედანი,
ვინც კი არის მეტად ფლიდი!

ცოტა მაღლა ასასვლელად
ძმა ძმას იხდის კიბე-ხიდად,
მშობელს შვილი, შვილს მშობელი,
ძმარს ცოლი ჰსურს გასასყიდად.

აქ თვით სჯული ფარისევლებს
ხელთ უპყრიათ ბადე-ქსელად
ძლიერების საპირ-ფეროდ,
შძლურების მოსაწველად!

მხოლოდ საწყალ მიწის მუშას
არაფინ ჰყავს გამკითხავი,

მისის ოფლით თავს იკვებენ,
ქურქად შიდის მისი ტყავი!

მაგრამ ვინ რას გვათქმევინებს,
ჩემო მუზავ, ტყვილა ელი!..
ღროა, სიტყვა უკუ-ვაგდოთ,
სხვებ მოვკიდოთ: საქმეს ხელი.

თორემ ისე ჩვენი შრომა
ემსგავსება ბებრის ბუქნას!
რაც ყოფილა, დღეს არ არის,
რაც დღეს არის, ხვალ ნულა ჰქნას!

ქარიბო და განწირულო,
ნუ შეკრთები, ჩემო მუზა!
სანამ კიდევ ძალ ღონეს ვგრძნობთ,
ვერ დაგვაფრთხობს ახალი გზა!

მეზობარს.

აუქმებული, პირ-უმთნეველი
ქვალად ავიღე ხელში კალამი,
მხოლოდ მისთვის, რომ სიმდაბლით
წრფელი
ბულით მოგიძღვნო, ძმაო, სალამი!

აბა გვაცნობე, გასაჯე თავი:
როგორ მშვიდობით ხარ, მეგობარო,
ისე გვწყურია შენი ამბავი,
როგორც დაკოდილს ირემსა წყარო!

შინდა ვიკოდეთ (ხარ მეგობარი):
მით შეეთვისე მაგ უცხო მხარეს,
სადაც სიბნელე სხვადასხვა გვარი
სქლად მოსდებია გულ-ბნელსა მხარეს;

შეხორცებია ჯაქვსა მონების,
სულსა აშფოთებს, გულსაც აბნელებს
და მით სიკოცხლეს ჭკუა-გონების
სიკოცხალ-მკვდრებს, ისე აძნელებს!

ხომ არ შეგიფრთხა, ჩემო ბიორგი,
მით ეგ უმანკო ქაბუკი გული
და შევაპარა მან შიგ ალმბორგი
სისუსტის თესლი, ცრუ სინანული.

შენის წარსულის წინა ცხოვრების,
იმ საქებისა და უცოდველის,
რომელიც თვისის ნამდვილ ღირსების
მართლ-დაფასებას ბოლოს მოეღის?

მკებ შეწყუბდი, ვითა გულ-ჩჩვილი,
და სისუსტისგან თავსაც დაბლა ჰხრი,

როს გაგონდება ბუნებით ტკბილი
ტკბილ მოლიმარი შავი ზღვის პირი?

—
თუ, ვით მამაცი, გამოცდით ბრძენი,
ბულ-კლდოვანი და შეურყეველი,
შენს ბედის დევნას შენვე დასცინი
და მოთმინებით სულ სხვა ბედს ელი?

—
ბაგონდებიან, როს გული გიწუხს,
შენი აქ მყოფი შენ მეგობრები
და ოცნებითა შენს გულის პასუხს
იმათ უმელავენებ, ესაუბრები?

—
და მითი უფრო მოუსვენერად
შენი სურვილი გულში მწიფდება,
და იმ ნეტარს დღეს მოელი მარად,
როს ჩვენი აზრიც გახელმწიფდება.

—
მაშინ ჩვენც, ძმაო, რომ დავინახავთ
შენის ვარსკვლავის საამო კაშკაშს,
ბედნიერებად ჩვენს თავს დავსახავთ
და აღტაცებით დავჰკრავთ ხმოვანს ტაშს.

—
ქმარა, რაც დღემდის ახლად ღებველად
ზადავებდომია დიდი საბრიყვო;
აწ კი დრო არი, რომ დროს შემცვლელად
მოგვესმას ჩვენში ერთი: „ყიყლიყო!“

ბ ა გ რ ა ტ - ლ ი ლ ი .

ისტორიული პოემა.

კარი პირველი.

მეჩაესვენა ბრწყინვალე ქართლის
და მან დაჩრდილა მით არე-მარე;
და ბნელდა... მაგრამ მაინც მის ბედზედ
ბოლოს გამოჩნდა შუქ-მფენი მთვარე,

—

ლაქვარდ ცაზედა წყნარად მცურავი,
პირ-ბადრი, ნაზი, პირ-მომცინარე,
და მას თან ახლდა მისი თან-მსრბოლი
ერთი ვარსკვლავი მოსხივ-ცისკარე.

—

მაგრამ ამ დროსაც მოულოდნელად
აღმოტყდა სუსხით რისხვის გრიგალი
და აღმოსავლით გადმოიტანა
შავი ღრუბელი დიდი, დიდ ძალი.

—

ცა მოწმენდილი, ლაქვარდოვანი
დაიფარა და დაბნელდა არე!
ვით გველვე შაჰმა მზეთუნახავი,
ისე ჩაყლაპა ღრუბელმა მთვარე.

—

აი სურათი ქართლის ბედისა,
როდესაც განქრა მისი თამარი,

სანამ ზაგრატი მის ძით ზიორგით
არ გაუბრწყინდა შეუპოვარი!

მაგრამ სრულიად განკურნვა წყლულის
ძართლისა ბედმა აღარ აცალა,
როცა მოჰფინა ვითა კალია,
მძვინვარე, მხეც-მქნილ მონგოლთა ძალა!

ლენგ-თემურს თვისის კოკლობისათვის
ჰსურს მთელის ქვეყნის შურის-ძიება,
რომ დააკოკლოს ყოველი ტომი,
რომელზედაც კი ჰსმენია ქება.

ღა რადგანც მაშინ ქართველთა ტომი
ბანთქმულობითა იხსენებოდა,
ქოკლ-თემურსაცა მისის შურიითა
სიამით აღარ ეძინებოდა!

იმას ეგონა, თუ ქართველ ხალხსაც
ღაიმონებდა როგორც სხვა ტომებს,
ღა რომ ნახავდენ მის ურიცხვს ძალას,
ვერ გაბედავდენ ძლიერთან ომებს!

მაგრამ მოსტყუვდა!... საქმემ უჩვენა,
რომ ქართველთ გულში არ ედოთ შიში!..
ბევრჯერ გაბალთეს მონგოლთა რაზმი,
ქენესით აძახეს: „ვაი“ და „ვიში!“

უფრო-და-უფრო განძინებულსა,
ზული უძგერდა თემურსა რისხვით
და რომ სიმხნითა ვერა გააწყო,
მან მოინდომა, რომ სძლიოს რიცხვითა.

„ას-ასს მონგოლს ვცვლი თითო
ქართველში,
მღონდ კი ვსძლიო!“ დაიღრიალა,
და ბოლოს, მართლაც, როდესაც მოსწყდა
მეომართ მხედართ საქები ძალა,

ზულადი ბავრატ მცირისლა რაზმით
ღონე-მიხილი ტყვედ წაიყვანა;
მაგრამ დაპყრობა სრულად ქართლისა
ზიორგიმ მაინც დაუგვიანა.

მამისა კვალზედ მხურვალედ მსვლელი
მთებში შესულ ხალხს ის აღელვებდა
და ხან იქ, ხან აქ, მოულოდნელად,
მონგოლთა რაზმში გაიელვებდა.

მოსწყდა თან-და-თან ქრისტიანობა,
აოხრდა სრულად ნუხის მაზრები,
მაგრამ ჯერ მაინც კი არ დამცხრალან
მძვინვარე თემურ ლენგის აზრები:

ქიდევ სხვა მხარეს დაიბანაკა
მსხვერპლად აიღო რა ზაქათალა!

აქაც ჰსურს, თვისი რისხვა მოჰფინოს,
ბამოიჩინოს სასტიკი ძალა!...

ბასცა ბრძანება მან მთელს ბანაკში,
რომ შეისვენონ დაღლილთა ძალით,
იმატონ ღონე და მეტ მკაცრობით
ხალხი მოსრისონ, რა აღგენ დილით!

ვინ გაბედავდა იმის ურჩობას,
ბრძანება უჩნდათ, როგორც ღვთის ნება!
დაწვენენ მონგოლნი, მაგრამ ჭარველებს
არ აძინებდა გულისა ვნება!

კარი მეორე.

შუალამეა. ბნელი უკუნე
ზე დასწოლია ქართლისა არეს,
რომ ძილში მაინც მან შეუყენოს
ოხვრა და კენესა წყლულს და მწუხარეს.

ცა მშობლიური, ლაქვარდოვანი
პარსკვლავებით და მთვარით შემკული,
ვით გლოვიარე ძაძით მოსილი,
ნისლში იმარხვის ჩაშავებული.

ქვაველთა, თითქოს ნიშნად გლოვისა,
შეპყენებიათ სუნნელთა ფშვენა,

და ბუღბულიცა ჩვეულებრივად
ალარა სტვენენ... დაჰბმიათ ენა!...

მათნაცვლად მხოლოდ ამ ბნელსწყვიდიადში
ზამდგარა ლეშის სუნი საზარი
და მასთანც ისმის მგლისა ზული:
ძართვლის მძორს ეძებს გაუმაძღარი.

ამ დროს მოისმა აქ ორის კაცის
ახირებული რამ საუბარი:
მრთი ჰყვედრიდა მეორეს, მაგრამ
ბულ-მტკივნეულად, ვით მეგობარი;

და მეორე კი შეუპოვრობით
პასუხს აძლევდა ხმის კანკალითა
და მის პირისგან ყოველი სიტყვა
ზამოდიოდა რაღაც ძალითა.

პირველი ხმა.

„აოხრდა ქართლი, ქრისტიანობა
ჩვენის მოწმობით თან-და-თან სწყდება,
მაგრამ გმირული მისი სახელი
შკუნისამდე არ დავიწყდება!

ცოცხალ მონაზედ უმჯობესია
თავისუფლების ძებნაში მკვდარი!

იმისი საქმე შთამომავლობას
ბნელს გაუნათლებს, როგორც ლამპარი

დღემდის ყოველი მეფე ქართლისა
ამ აზრით იყო ხომ შემქველული?
და შენ კი, გმირო, რად გვიღალატე?
რამ შეგიცვალა ფოლადის გული?

ბვითხარ, რად დაგმე შენ ქრისტეს სჯული?
რად შეარცხვინე მით საქართველო?
სკიპტრა, გვირგვინი და შენი ქება
შენვე დააქცნე, ვით მწვანე მღელი!..

ქართველთა მეფე, დიდი ბაგრატი,
სახელგანთქმული, დღემდე სვიანი,
ისე დაეცა განა დღეს სულით,
რომ უნდა გახდეს მაჰმადიანი?

ოჰ, რა მაგალითს აძლევს ქართველებს,
ბანთქმულთ, წინაპართ საკვირველ შვილებს
ბანთქმული მეფე, მისის მიბადვით
სულით დაცემას მათ უადვილებს! .

თითქოს გიყვარდა შენი სამშობლო?!
მაგრამ არა, სჩანს, ჩვენ ესტყუვდებოდით.
შენ ის გიყვარდა შენ სადიდებლად,
შენ საპირადოდ!.. რას მივხვდებოდით?!

ღღეს კი შემთხვევამ ცხადად გვიჩვენა,
რაც გულში გქონდა შენ დაფარული;
შექმნილო კერძო ცხოვრებისათვის,
იყავ ამიერ შეჩვენებული!..“

ქოროე სმა.

„ხა! ხა! ხა! ხა! ხა, გხედავ მოხუცო
სიბერისაგან გამოყრუებულს?!..
აზრს ვეღარ იკრებ სასწორო-მხედველოდ
და ვერ იმაგრებ აღელვებულ გულს.

ნუ თუ გგონია, მოგ შეჩვენებით
ის შეაშფოთო და შეაშინო,
და მაგ მწარისა საყვედურებით
სინანულისა ცრემლი აღინო,—

შინცა თავისი სამოთხე ტკბილი
მწარ ჯოჯოხეთზედ მტკიცედ გასცვალა
და ამ ქვეყნადაც გულით ატარებს
იმავე ჯოჯოხეთს!.: სწვავს მისი ძალა?

მაგრამ გაბოდებს გულის ტკივილი,
ტყვე ტყვეს მამხილებ საყვედურითა
და გსურს, მოალობო ეს ჩემი გული,
ვითა ყმაწვილის, ცრემლების ღვრითა.

რაც უნდა მოთხრა, არ გაგცემ პასუხს!
რაც რომ ცხადია, რაღად დაფიქო?
მაგრამ ბაგრატის პირადობა კი,
არ შეგიძლია, რომ დაამტკიცო.

მრ გვარი არის ქეშმარიტება:
ნამდვილი და თანც მოჩვენებული;
მათი გარჩევა მეტად ძნელია,
ხშირად სტყუვდება საბრალო გული!

და რა იცი, რომ ქეშმარიტია,
რომელიც შენ გაქვს, ის საფუძველი
და, ვით აქამდე შენს `თვალში, აწცა
შენ სცდები “

პარგელი სმა.

„ვინა? განა მე ვსცდები?
შენ გინდა, ნათლად მიჩვენო ბნელი?
ნეტავი პართლა!... ოპ, რომ შეგეძლოს
და გამიქარვო ეს ცეცხლი მწველი!...“

მაგრამ ამაოდ! ვერ მოვსტყუვდები,
ცხადად ვუყურებ შენს მოქმედებას:
თუ ვითა სწირავ შენს პირადობას
ჩვენი სამშობლოს მალალ-დიდებას.

სანამ გვირგვინი თავს გედგა ქართლის,
მისთვის იყავი თავ-განწირული
და ღღეს, როდესაც ყველა დაჰკარგე,
ტყვემან იცვალე დროს შეცვლით გული.

მხოლოდ პირადის სარგებლობისთვის,
რომ დაიმოყვრო ლენგ-თემურ მხეცი,
მის წინ მლიქვნელობ და მაჰმადის სჯულს
მოწიწებითა თაყვანი ეცი!“

მეორე ხმა.

„მისთვის, რომ მიყვარს მე საქართველო!“

ზარეული ხმა.

„არა, ეგ რა სთქვი! ვინ იტყვის უარს
თვის საყვარელზედ და აიღებს ხელს?
სჩანს, ადრეც გძულდა და არც აწ გიყვარს.“

მეორე ხმა.

„შე იმან მითხრას, ვინც სამშობლოსი
ჩემზედ უმეტეს ნამსახურია
და ჩემზედ მეტი იმის გულისთვის
ოფლი და სისხლი ერთად უღვრია!

ჯერ დამიმტკიცე, აბა მიჩვენე
ბრწყინვალე ღვაწლი შენი წარსული
მამულისადმი, და ჩემს ღვაწლსაცა
შენ შეუწონე ის დაფარული,

რომ მით დამტკიცდეს, თუ ამ ჩვენ ორში
ვის უფრო უყვარს თვისი მამული
და საპირადოდ, კერძობითა
ვის უფრო უცემს ამაყი გული?
აბა მოჰყვევი!“

პირგელა სძა.

„შენც კარგად იცი,
ვის არ ჰსმენია ჩემი სახელი?!
სადაც იოსებ კი შევარდნილა,
ბამაგრებულა იქ ბრძოლის ველი.

სანამ სიბერემ არ დამასუსტა,
მტერზედ მახვილი არ გამცდენია
და თავ-განწირულს, შეუპოვარსა
სისხლზედა სისხლი დამიდენია!

მეთრბ ალარ მაქვს თავზედ იმდენი,
რამდენიც ტანზე მტრისგან კრილობა!
არ შემდრეკია აროდეს გული,
მით დავიმტკიცე ქართლის შვილობა.

ჩემი ცოლ-შვილი, ჩემი სახლ-კარი,
ამ ქვეყნიური მე ნეტარება,
შველა შევწირე ტკბილ სამშობლოსა,
მინდოდა მისი ბედნიერება!

მაგრამ სიბერით რომ მოვუძღურდი
და არ შემეძლო ხელის ხმარება,
ბერად შეესდები, და საქართველოს
ღმერთსა ვავედრებ! მდის მღულარება.

მეც უემომიჩნდა ლენგ-თემურ მხეცი,
რომ შემეცვალა ეს ჩემი სჯული,
მაგრამ უენსავით არ მოვხიბლულვარ,
არ გამყინვია მხურვალე გული!“

ქეორე ხმა.

„ქეთილი! მაგრამ ქართლისა ბედმა
სჯულის გამოცვლა რომ გთხოვოს მსხვერ-
პლად,
ამა სოფელზედ ხელ აღებულოი,
დასთმობ იმ სოფელსც შეუნანებლად?“

პირველი სპა.

„სჯული ქრისტესი?!.. ხომ არა ხუმრობ?
მე ჩემს განზრახვებს აღემატება:
მშმაკებისთვის სულის შეწირვის
მირონ-ცხებულსა არა აქვს ნება.“

მეორე სპა.

„მჯერა! ეგ არის შენი რწმუნება
შეუხებელი, შეურყეველი!
და მაშ ახლა მეც დამიგდე ყური,
და, რომ მომისმენ, პასუხს მოველი:

— .

ჭკუით სრულსა და გრძნობით აღესილ კაცს
მერ შეაშინებს უბედურება!..
რამდენიც უფრო ხელი ეშლება,
ის უფრო კერპად ემსახურება!

—

მისგან არჩეულ ცხოვრების საგანს
და სიკოცხლესთან შეკავშირებულს
მაშინ გასწყვეტს ის, როცა კუბოში
ჩასდებს ცივსა და უგრძნობელსა გულს.

—

ცოლის დამკარგვი სხვა ცოლს შეირთავს,
მკედარ შვილს უქარვებს მეორე შვილი,

მაგრამ მაგიერს კი ველარ ჰპოებს
ქაცი, თუ არ ჰყავს მას დედა ტკბილი.

—

რა გინდ ღირსებით შემკულიც იყოს,
ვერ იქმს დედობას დედი-ნაცვალი!
თუ შეიღზედ საშო თვით არ ასწვია,
ზანზედ უჭირავს ყოველთვის თვალი.

—

მეფე დამთმობი ერთხელ გვირგვინის,
ბევრჯერ მეორედ ისევ მიიღებს
და დაცემის დროს მიღებულსა წყლულს
ახალი ბედი სრულად ავიწყებს.

—

მაგრამ, ვინც ერთხელ სრულად დაკარგავს,
ზულით გასწირავს რა მისს სამშობლოს,
ის სანუგეშოდ უკუნისამდე
წულა მოელის კეთილსა ბოლოს.

—

არ ვგლოვ მე გვირგვინს და არც ჩემსსახელს,
ოდესმე განთქმულს და განბრწყინებულს;
პითლა მახსოვდეს ის მცირე რამე,
როდესაც ქართლს ვჭვრეტ მე აოხრებულს?

—

თვალ-წინ შიდგია ახლაც სურათი,
ის საზარელი დასანახავი,
როცა კალოზედ, ვით ბზე, მოლენწეს
ძუძუს-მწოვრები, უქკლიტეს თავი!...

მათი კვნესა და მათი ტირილი,
ღედების მოთქმით შეზავებული,
ღღესაც ყურებში მე მიწვივან,
ტვინი მეწვის და მეწამლის გული.

...

ზომ გახსოვს, ოდეს ქართველთ ქაბუკნი
ხელ-ფეხ შეკრულნი, დატიტვლებულნი
ველზედ ეყარნენ... და ზედ მონგოლნი
დაჯირითობდენ გამძვინვებულნი?...

—

ღა ან ის ქლექტა... მაგრამ, ეჰ, კმარა...
რომელი ერთი უნდა მოვსთვალო?!
შთვალავია ღღეს ქართლის ტანჯვა!
ბადმოიხილე ზეცით, უფალო!

—

სამშობლოს ტანჯვის უძლურ, მოწამეს
არ შემრჩებოდა აქამდე სული,
თუ რაღაც დიდსა უცნაურს ძალას
არ განემტკიცა კერპად ეს გული.

—

არც ეს ქვეყანა, არც ის ქვეყანა
მე აღარ მინდა, არცერთი არ მსურს...
სანამ ლენგ თემურს სამაგიეროს
არ გაღვუხდი და არ მივაგებ შურს...

—

მაგრამ რა გვარად? ტყვე ვარ უძლური!
მოსწყდა ქართველი მისი გმირობით!

და ძლიერ ხალხთან რაღას გავაწყობთ
ჩვეულებრივის პირ-და-პირობით.

—
თუ არ ხერხითა და ცბიერებით?
და განვიზრახე მე მოტყუება
ლენგ თემურისა სულის გაწირვით,
და აწ, უფალო, შენია ნება!

—
ლენგ-თემურ თუ არ მაჰმადიანსა
არ მიენდობა სრულისა გულით!...
და მაშ, მოხუცო, აჰა მიზეზი,
თუ რად მიყურებ შეცვლილსა სჯულით.

—
ჩემის სამშობლოს გამოხსნისათვის
უკანასკნელად ეს მოვიგონე
და საიქიოც რომ დავივიწყე,
სული ჯოჯოხეთს მით დავამონე.

—
მიცი, იქ ტანჯვა უკუნისამდე
არ მომეშლება, არ არს ადვილი!
მაგრამ ვინც მამულს სულსაც არ სწირავს,
იმას არ ჰქვიან მამულის-შვილი!..“

—
როცა შესწყვიტა ეს საუბარი,
მეორემ უთხრა: „მეც შენთან ვარო!“
და დაიყვირა: „უნდა უარ გყო
და ნუ შემერიხხავ შენ, მაცხოვარო!“

ამ დროს უეცრად ბნელი განათლდა,
 ცა გაიხსნა რა, გაიღო კარი
 და ორი კაცი გამოაჩინა:
 ბაგრატ და ისაკ, მისი მოძღვარი.

მუხლ-მოყრით მალა ხელ-აპყრობილნი
 უხმო-უსიტყვოდ ცას შეჰყურებდენ
 და საქართველოს ჭირისგან დახსნ
 უკანასკნელად მას ავედრებდენ.

კ ა რ ი მ ე ს ა მ ე .

ძილი გაუტყდა ერთხელ ლენგ თემურს,
 შეიხმო თვისთან ბაგრატი გმირი,
 დასხდენ კარავში მარტოკა ორნი
 და მეგობრული იწყეს თათბირი:

ლენგ-თემურა.

„სული სულს იცნობს, გულს უგრძნობს,
 გული,
 ზმირსა მიჰბადავს ქცევითა გმირი,
 და რომ თემური ბაგრატს უყვარდეს,
 ჩემთვის არ არის ეს გასაკვირი.

ძარგად თუ ავად, შემთხვევამ იცის,
მაგრამ მთლად შესცვლის კაცს სიყვარული,
რა ახალ აღთქმად ის გულში სჩდება,
მყისვე ირღვევა აქ ძველი სჯული.

--

მაგრამ ამასაც, როგორც ყველაფერს,
ღრო შეუბრალო ბოლოს მოუღებს
და, ერთხელ შმაგსა გულის ვნებითა,
სინანულითა მაშინ აწუხებს.

--

და ეგებ ბაგრატი შენც მეგობრობის
სიყვარილით ხარ დაბრმავებული,
და თუ ოდესმე გული შეგერყა,
სჯულზედაც დარჩე შენანებული?“

ბაგრატო.

„თუ არ რწმუნება შეურყეველი,
რა შეაცდუნებს, რომ გადაჰყვეს გულს,
ბუღსა შენახულს სოფლის ბრუნვისგან
და თავს ქალარით დაგვირგვინებულს?“

—

ჰფიცავ მე ზეცით გულთა მხილავსა
და მასთან ყოველთ წმინდათა ძალებს,
რომ დრო ვერ შემცვლის და ვერ გამიქრობს,
დღეს რომ გულში მწვავს, მე იმა ალებს!

—

რასაც დღესა ვგრძნობ, მე ის რწმუნება
ძუბოს კარამდე მიმყვება სჯულად!
არა, ძლიერო, მაგ ექვებითა,
ზეტყობა, მსახავ გულში ორგულად!“

— --
ოქტურა.

„მე? არაოდეს!.. მაგას ნუ ჰფიქრობ!..
ბანა არ ვიცი, რაა ქართველი?
მის შესადარი არსად მინახავს,
თუმც აზიისა ვარ მე მომღვლეი!“

— --
სულით მალალი და გულით მტკიცე
მისი განზრახვა უზაკველია,
და სანამ პირში სული უდგია,
მის დამონებაც— უფიქრელია.

— --
რომ მითხრას, ბაგრატს, ნუ ენდობიო,
თუ არ თვითონ შენ, ვინ გამიბედავს?
არა, ძმობილო, შენც კარგად იცი,
რომ თემურ-ლენგი ძლიერ შორს ჰხედავს.

— --
მაჰმადის სჯული რომ სჯობს ქრისტესას,
ამას ჰკვიანი ბაგრატ თვით მიხვდა;
მაგრამ ტყვედ ქმნილისა ამდენს ქართველსა
თავისი სჯული რად დაივიწყდა?“

ბაგრატი.

„**ძ**ართველებიდან მაგ გვარი ქცევა
სულაც არ არის გასაკვირვალი:
საითაც მათი მეფე გაიწევეს,
მათაც იქითკენ უქირავსთ თვალი.“

ძართველთ მეფეთა თავ-განწირულთა
მითი მიინდვეს ქვეშევრდომთ გული,
რომ არაოდეს არა ყოფილა
ხალხი იმათგან მოტყუებული.“

ოქმურა.

„**მ**აშ თუ მაგრეა, მთლად საქართველოც
შენს მაკალითსა მალე მიჰბაძავს?..
ღა მაშინ სჯულის ეკ შეთანხმება
ჩვენ ორ ტომს შუაც ჩამოაგდებს ზავს?“

ბაგრატი.

„**მ**ე არ იქნება. ამით არ მოშლის
ძართველთა ტომი ძრისტეს სამსახურს!
ის ჰბაძავს მხოლოდ ძლიერს მეფესა
ღა არა ტყვედ-ქმნილს, უტახტოს, უძღლოს.“

მკ, რომ მქონოდა მაშინ ეს აზრი,
როდესაც ვიყავ მეფე ძლიერი,

ღღეს მაჰმადის სჯულს აღიარებდა
ერთად ჩემთანა ქართლისა ერი!

მაგრამ რაღა დროს, გვიანღა არის
ამაზედ ფიქრი, მოთქმა, გოდება,
სინანულითა თვის ნეკზედ კბენა
ღა უნაყოფო ცეცხლთა მოდება!*

შურსა უგდებდა ამ სიტყვებს თემურ,
თითქოს ჰხერეტავედა ბაგრატსა თვალით;
ბოლოს მოსდო მას კისერზედ ხელი
ღა მოჰყვა ისიც ხმისა კანკალით:

თქმური.

„ბაგრატ, შენ გიციობ მხოლოდ მე კაცად
ღა მისთვის მიყვარს შენთან თათბირი,
რომ შენი სიტყვა სხვისას არა ჰგავს
ღა არ გატყდება ეგ შენი პირი.

შენც კარგად იცი, დედა-მიწაზედ
არავინა მყავს მე ჩემი ტოლი,
მაგრამ ვერავის ვერ მივდობივარ,
ბულით ურწმუნო, სულითა ობოლი.

ვის უნდა ვენდო? განა არ ვიცი,
თუ რას ჭფიქრობენ ჩემი სარდლები?

თუ მნახეს ერთი წაფორხებული,
ღამესევინა როგორც რომ მგლები.

—
თუ არ უიშითა, სხვა ვერაფრითა
მიიბირება იმათი გული!
მათ ზნეობიფი გრძნობა არა აქვთ,
ქართველს არა ჰგავს, ვხედავ, მონგოლი.

—
ამისთვის მსურს მე, რომ საქართველო
ხელში ჩავიგდო, ჩემსკენ მოვიმხრო
და სჯულით მათთან რა შევკავშირდე,
სხვა ხალხი მოვსრა და სისხლი ვღვარო.

—
შენ მეყოლები მარჯვენა ხელად,
ქართველთა რაზმსა ჩემთვის დააწყობ
და შინ ვით მეფეს და ერთგულ ძმასა
დაპყრობილ ხმელეთს შუა გაგიყოფ.

—
როცა ბაგრატი ზურგს გამიმაგრებს
და თან მეხლება ქართველთა ჯარი,
მაშინ ხმელეთზედ ჩემს სამეფოსა
აღარ ექნება არსად საზღვარი.

—
ახლა ხომ იცი ჩემი ზრახვანი,
რაც ვსთქვი, შენ ლომო, ხომ გაიგონე?
მაშ წაიყვანე ჩემი ჯარები
ხვალვე და ქართლს მთლად დაიბონე.“

ქ ა რ ი მ ე ო თ ხ ე .

შეჰკრეს ამ გვარად გმირთა პირობა,
ბამოემგზავრა ქართლისკენ ბაგრატი!..
და არ იცოდენ, რად მოდიოდა—
ქართლის სამოყვროდ, თუ მოსისხარ
მტრად?

ქახეთში მყოფსა მეფე ზიორგის
შიკრიკი აძლევს ბაგრატის წერილს,
რომლითაც მამა გამოჩენილი
ამას მიუწერს შესანიშნავს შვილს:

„შვილო ზიორგი! ჩემი სურვილი
ასრულდა, სცხრება გულისა ვნება:
ლენგ-თემურისა სასტიკ ხელიდამ
ჩემი გამოხსნა ღმერთმა ინება.

ამხედრდა ქართლის დასაპყრობელად
შინგოლთა ჯარი დიდი, დიდ-ძალი;
ღღეს გარეგნობით მაჰმადიანი,
მე ვარ იმათი დიდი სარდალი.

ბერდუჯის ახლოს ერთს ხეობაში
მე შემოვიყვან გზა-დაბნეულს ჯარს
და მაშინ, გმირო, აბა შენ იცი,
თუ როგორ დასცემ მძვინვარეთა ზარს“.

შითა მალამო წყლულს, სამკურნალო
ისე ესწრაფათ ეს ცნობა ივერთ
და ერთხელ კიდევ თავ-განწირვითა
მკვეთნენ გმირნი მოუსვენართ მტერთ.

არ დაუგდიათ აღარც მთხრობელი,
ხევი აავსეს მონგოლთა ლეშით;
და სხვა მტრებისა აღარ მლოდენი,
დარჩენ ქართველნი ტკბილის ნუგეშით.

ქვალად მიიღო რა თვის სამეფო,
ბაგრატმა ქართველთ დაუდგა გული
და იმერ-ამერთ შეერთებითა
ქვლავ განუკურნა სამშობლოს წყლული.

ასე იღვწოდა მამულისათვის
თავ-განწირული ის წინა-პარი
და, რომ მის ხსოვნას თაყვანი არ სცვის.
მისთანა ჩვენში აბა ვინ არი!?

ო.ჩი ქართველი.

ოთია მესხი და ადამ ბებურიშვილი

I.

აბერდა ჩვენი ზოგია,
ძველი ქართველი რაინდი:
სიცოცხლის დილას მოშორდა,
მოუახლოვდა მას ბინდი;

სიბერემ თავზედ დასთოვა,
ბაუქრო გულისა ალი;
ძარღვებმაც ერთად უსუსტეს,
მუხლებმა უწყეს კანკალი.

და გულ-დაწყვეტით იძახის:
„სად არის ძველი ჯანიო?
ხმალს რომ იქნევდა, დღეს იმ ხელს
მიმძიმებს ყავარჯანიო!..“

ჩიფჩიფით ამბობს ამ სიტყვებს,
ჩაცვინული აქვს კბილები,
და პირში სიცილს აყრიან
პატარა შვილის-შვილები:

— „პაპია, რაზედა ჯავრო?
ვის ემუქრები და რასო,

რომ ძლივს აბრუნებ მაგ ენას,
როგორც ბებია ჯარასო?..

—

იკმარე, რაც მოგივლია
შენს დღეში მთა და ბარიო!
ახლა დაჯექი და გვითხარ
შაირი, ან ზლაპარიო!“

—

— „ჭაი თქვე კუდიანებო...
თქვენ ეშმაკებო... თქვენაო!
შაირსაც გეტყვიო, ზლაპრებსაც,—
თქვენთვის არა მშურს ენაო;

—

მაგრამ ცელქობას არ მოჰყვით!
არ შემიშალოთ ხელიო,
თორემ იმ ტყიდან გამოვა
და ყველას შეგქამსო მგელიო!“

—

ჩეროში დაჯდა მოხუცი,
ბარს შემოუსხდენ ბავშვები;
მუბნებიან: „პაპია!
მოჰყევი ჩქარა!.. რას შვრები?“

—

ხმის გასაწმენდად პაპია
მოჰყვა ძალ-და-ძალ ხველასა;
მერე ახსენა უფალი
და ეს უამბო ყველასა:

— „**მსოფლიო ცხოვრებაშია**
ძართველსაც უძევს კვალიო:
შიგნივ — ოფლი და გუთანი,
ბაჩეთ — სისხლი და ხმალიო!

ღედა-ენა და ერობა
ძრისტეს სჯულს უკავშირაო,
მათ დასაცველად ოთხ-კუთხივ
ოქმები გაახშირაო!

არ შეუშინდა მონგოლებს,
სპარსალებს და არც თათრებსო;
ამბობდა: „ჩემი სამშობლო
მონებას არ იკადრებსო,

სანამდის შვილი შერჩება
უკანასკნელად ერთიო,
რომელიც ეტყვის ურჯულოს:
„მრწამს ჩემი ძრისტე ღმერთიო!“

ახსენებს წმინდა ბიორგის,
უშიშვლებს ქართულ ხმალსაო,
და გაჰკვეთს ბასრი მახვილი
ერთად რბილსა და ძვალსაო.

და მართლაც არწივ-ლომობდა
ძართველი მაშინდელიო!..

ღედაც სხვა იყო იმ დროში,
სხვა გვარი შეიღოს მზრდელიო!

—

მათი „ნანიანაც“ სხვა იყო;
არ ჰგავდა ახლანდელსაო,
მონურსა, გასაკიცხავსა,
სიყრმიოვე გასარყენელსაო.

—

მჯობნისა მჯობნე ამ ქვეყნად
აროდეს გამოლულა...
ბევრი ჩვენს რაინდებშიაც
გმირი რამ გამოჩენულა;

—

საშვილი-შვილოდ გამხდარა
მათი ქება და ხსენება!..
მამულის-შვილის ხსენება.
ამ ქვეყნად ღმერთმაც ინება!

—

ახლა ის არის ქებაში,
ვინც პლუტი, ანუ ლოთია;
მაშინ კი ბებურიშვილი
აღამი, ანუ მათია!

II

ახალ-ციხის სიახლოვეს
ერთი დიდი მინდორია,

მაღალ მთის ძირს გადაშლილი
სუფრასავით... სულ სწორია;

—

ზარს არტყია უტეხი ტყე
ამ ბუნებითს მოედანსა;
მრთს მუხლზედ ვერ გადაირბენ
ვერც მის სიგძეს და ვერც განსა.

—

მზის ჩასვლის დროს ამ მინდორზედ
ზამოგოგჯდა თეთრი ცხენი;
ზედ კაბუკი ვინმე იჯდა—
ცხენ უნაგრის დამამშვენნი.

—

სამამაცო იარაღით
ტურფად იყო შეკაზმული:
მტყობოდა მხარ-ბეჭიანს,
მკერდში ედვა რკინის გული.

—

ამაყურად მოიმზერდა,
აგელვებდა მის ტაიქსა;
ხან დეზს ჰკრავდა, ახტუნებდა,
ხან აძლევდა ნელსა ბიჯსა.

—

და ვინ იცის, იმ დროს მხედარს
რა ოცნება სად აფრენდა?!
აგონებდა სატრფოს კოცნას,
თუ მტრებზედა გულს უღრენდა?

ფიქრებისგან გამსკვალული,
შუა გზამდი რომ მივიდა,
შუბად ცხენი შეუჩერდა...
შრმაცა შეკრთა... გაუკვირდა.

—

ბულში ეს სთქვა: „ნათქვამია,
ცხენი გულთ-მისანიაო:
ამის ასე შეჩერება
ცული რამ ნიშანიაო!“

—

ბავაზივით გაიბერტყა,
იარალსა ხელი მიჰყო,
მათრახიცა წელში ირქო,
თოფი ბუდით გამოიღო.

—

ღა მიიხედ-მოიხედა
მთხსავ-კუთხეს ავლო თვალი,
მაგრამ ვერსად ვერ შენიშნა
ვერც მტერი, ვერც მისი კვალი!..

—

თეთრას დეზი გაუქანა,
ბუნებაში ჩაიცინა...
— „აჩუ!“ ცხენი არ ინძრევა...
აიპართა, იჭიხვინა!

—

მის კიხვინზედ მარცხნივ ტყეში
სხვა ცხენმაცა იხვიხვინა...

მხედარმა სთქვა:— „იქ ვისია?
„მოყვრისა, თუ მტრის ბინა?

—
მტერი ხარ, თუ მოყვარე ხარ,
ნუ იმაღვი!—მიაძახა—
მაყვაცია პირდაპირი,
იმაღება მხოლოდ გლახა!..“

—
ამ სიტყვებზედ ფინთიხივით
ბამოვარდა ტყიდან კაცი;
შავ მოსილი, შავის ცხენით,
ჰგვანდა, იყო ის მამაცი.

—
ჯერ ლეკურად იელურტულა,
ძართულიცა გაურია;
— „შეგანანებ მუქარასა!
შენი სისხლი მეც მწყურია!

—
არ იცი, ვის ემუქრები
და ვისთან ხარ გულადიო?
შენს წინა სდგას დალისტნელი
ლეკი ალლი-ფოლადიო!“

—
ჭაბუკმა უთხრა ღიმილით:
— „ძარგ ბიქსა გხედავ თვალადსა
და ვმადლობ ღმერთსა, თუ მართლა
შემყარა ალლი-ფოლადსა!

მე მის ძებნაში დალისტნის
მთა და ტყე გამოიღვია!
მსწუხი: ვერ შევხვდი და მისი
სისხლი არ დამიღვია!..

ლევო, შენც ჩემი სახელი
შთუოდ გაგეგონება,
ბეტყვი თუ არა, ვინა ვარ,
მთლად დაგებნევა გონება.

მგებ მრავალჯერ ჩემს სახელს
შენთვის დაეფრთხოს ტკბილ ძილი...
აღამ რომ გაგიგონია,
მე ვარ ის ბეპურიშვილი!

შენმა შეცრამან, ბელადო,
მე გული გამიხარაო,
მაგრამ შენთვის კი ის სჯობდა,
რომ მიწა გაგეთხარაო.“

მს რომ უთხრეს ალლი-ფოლადს,
თორნესავით ის აენტო...
— „ჰა ბურთი და მოედანი!
მობძანდი და გავსწორდეთო!“

ზამოვიდენ შუა ველზედ,
აღელვებდათ გულის ვნება;

ძნელი არის ორ ვაჟაკის
მართმანეთის შეტაკება.

—
თოფ დამბაჩა აიცილეს
მართავ, თავი დაიფარეს;
მაგრამ ერთმანეთზედ მისვლა
ხმალ-და-ხმალ არ დაიზარეს.

—
ბამეტებით ხმალს იქნევენ,
მართავ შევლისთ მათი ფარი,
ჯერ არც იქია და არც აქეთ
ბამარჯვება არსით არი!

—
შეერთა თეთრა კრილობისვან,
შეაჩერა პატრონი წამს,
აძით ლეკმა ისარგებლა,
მოუქნია ხმალი ადამს...

—
მაგრამ ტყვილა არ უქებდენ
ადამს ომში მარჯვე თვალსა:
ხმალსა ხმალი მიაგება,
არ ზოგავდა თვისსა ძალსა.

—
მარილივით გადაემტვრა
აღლი-ფოლადს მისი ხმალი;
მაშინ კი სთქვა:— „გაქცევაა
ჩემი მხოლოდ აწ წამალი!“

ღეზი ჰკრა და გამობრუნდა,
ზააკენა ბედაური;
ადამ აყრის კიეინასა:
— „ღამრჩი! შენ ხარ ჩემი პური!“

წინ ალლი და უკან ადამ
დადგომილან ტრიალ მინდორს,
და ჰა, შევმა ბედაურმა
მოიტოვა თეთრა ის შორს!

ადამ მწარე დეხებს იქნევს,
მტერი მიდის... გულს ასკდება,
მაგრამ ბევრიც რომ იჯავროს,
ამით აბა რას გახდება?

ამ დროს უტბად წინ შემოხვდათ
იმათ ერთი ვილაც მგზავრი:
ჯორზედ იჯდა, ლილინობდა,
პრაფრის არ ჰქონდა ჯავრი!

ბაქცეულს ლეკს რომ შეხვდა,
როგორც კურდღელს, უცაცხანა:
— „ჰოი! ჰოი! ველარ წახვალ!
ბევრი დამრჩა შენისთანა!“

წყნარად თავი დაუარა,
სვეტივითა წინ დაუხვდა

და ისეთი მიაყვია,
რომ ლეკს გული შეუწუხდა.

—

მოუქნია ხმალი; თავი
წააცალა, როგორც წიწილს;
მერე მიუბრუნდა, უთხრა.
მს სიტყვები ბებურიშვილს:

—

— „მე გაქცეულს არ მოვკლავდი,
მაგრამ იყო ხათრი შენი:
შეგატყვე, რომ შენ გინდოდა
დაგერჩინა მისი ცხენი.

—

„და ჰა, ღმერთმა მოგახმაროს
იარალი და ეს ცხენი!
შენ შეგმატოს, რაც დღეს ამას
შდროოდა აკლდეს დღენი!“

—

მს უთხრა და მიატოვა,
სიტყვა აღარ გაუგრძელა!
ჯორს დეზი ჰკრა, „ჩიშო!“ უთხრა,
გზას გაუდგა ნელა-ნელა...

—

თავ-ბრუ დაესხა ადამსა,
აღარ ეხსნება მას კრიჭი;
სირცხვილით ველარ გადადგა,
ველარც გადმოდგა წინ ბიჯი.

თითქოს გაქვავდა, ვერ უთხრა
ვერც მადლი, ვერც საყვედური!
სთქვა: „ღმერთო, რა გაწყენინე,
რად მრისხე მე უბედური?“

მერჩია, იმ ლეკს მოვეკალ,
მნებებია მაცხოვარს!..
სირცხვილი კი არ ექმია
ჩემთვის ამ ვილაც მათხოვარს!

ჯორის პატრონი ცხენს სწუნობს,
მკროთ მოქედელ ფარ-ხმალსა!
შველას მე მაძლევს საჩუქრად,
როგორც მდიდარი საწყალსა!..

ან არის სწორედ სალოსი,
ანუ ვილაცა ლოთია.”
და მიაძახა:--„ვინ ხარო?“
პასუხი ესმის:--„მთია!“

ამ სიტყვამ გამოაფხიზლა
ადამი დაღონებული
და ჯორისაკენ გაიქცა
სიამით აღელვებული.

— „მომიცადეო! — უძახის, —
ადამი გვედრებაო!“

ჰსურს, მიესალმოს **მ**თიას,
როგორც მას ეკადრებაო!

—

შენმა ქებამ და სახელმა
კახეთი შეაჯერაო!
შენის შეყრისთვის იკურთხოს
ღღეს ჩემი ბედის-წერაო.“

—

ძირს ჩამოვიდა **მ**თიაც,
წინ მიეგება ადამსა;
მართმანეთს მეტის ზრდილობით
ველარ უბედვენ სალამსა.

--

ადამი ამბობს — „**მ**თიავ!
ბრძანე სალამი, შენია!
მე რომ გავბედო... პირველად,
ჯერ ყმაწვილი ვარ, მრცხვენია!

—

მასთანაც შენი მეტია
შაყვაცობისა სახელი!
არა, ნუ გინდა იმერელს,
რომ გამაბრძვიო კახელი!..“

—

— „ბატონო, რისთვის მიწყრებით?
როგორ მიბრძანებთ მაგასო?!
მე რომ ვიფიქრო, ღირსი ვარ,
ღამაბან ვირის ბაგასო!

ვინ გაასწორა, ბატონო,
ნეტავი მთა და ბარიო!
მესხი ვარ აზნაუშვილი,
თქვენ დიდ თავადის გვარიო!..

უნდა მიბოძოთ სალამი,
როგორც თქვენს ერთგულ მონასა,
და მე მადლს ვიხდი გულითადს
ამ ჩემი თავის წონასა!“

მაგრამ აღამ მაინც ამბობს:
— „მოდო, აბა ასე ვქნათო,
რომ არ დაგვრჩეს ერთმანეთზედ
საწყენი და სამუნათო:

ძმებსავითა გადვეჭილოთ,
ზადავკოცნოთ ერთმანეთი;
და აქ მტკიცე მეგობრობას
ზაამტკიცებს მალლა ღმერთი!“

ესა სთქვეს და ერთმანეთსა
ზადააპკედეს ყელი ყელსა;
მერე დასხდენ სასაუბროდ
იქვე რბილს და მწვანე ველსა.

ოთიამ იწყო:— „კი გატყობ,
ზმვენის ბებურიშვილობა,

თკალ-ტანადობა, იერი,
ღარბაისლობა, ზრდილობა!

წელან კი ველარ შეგნიშნე
ვერც ერთი ეგე დიდება:
შაე-კაცს არ შვენის, თქვენც იცით,
მტრის უკან გამოკიდება.“

ადამმა უთხრა:—„მართალ ხარ!
არ ვიცი, ისე რად გავხდი!
ზადმიყოლია სურვილმა,
შაე-კაცის წესსა გადავხდი.“

შაგრამ მას სისხლი ემართა
ბევრ ქრისტიან კახელისა;
სხვა ლეკი იყო ის ლეკი,
სხვა ხმლისა და სხვა ხელისა!

აღლი-ფოლადსა ეძახდენ,
შენც გაგეგონოს ეგება,
მისთანა მტერი, ხომ იცი,
მტრის მახვილს ძნელად ეგება!“

მთიამ დასტური მისცა:
—„ზამიგონია მეცაო!
ჩვენშიაც ჩამოდიოდა
მე წუპაკი და ქეცაო!“

ძურღულად იპარებოდა
მე საძაგელი მყრალიო;
შევეროდი—არ გავკოცნიდი,
ცუდად ვიყავი მწყრალიო!“

—

ადამ ამბობს:— „ბედი ჰქონდა,
ტოლ-ვაჟკაცსა არ შეჰყრია;
თორემ მაგის ძებნაშია
ბევრი ოფლი დამიღვრია.

—

ღალისტანში გადავსულვარ,
მთები სრულად მოვიარე,
მაგრამ გული მიღრინავდა,
რომ ვერსად ვერ შევეყარე.

—

ღღეს წავაწყდი ულოდნელად,
ტყეში იყო ჩასაფრული,
მისმა ნახვამ ამაჟრჟოლა,
ამიჩქარა მეტად გული.

—

შეუტეიე... მომაშურა...
შევეტაკეთ ორთავ მტკიცეთ...
შსიკვდილოდ არ გაშვება
მართმანჯთის დავიფიცეთ!..

—

ხმალსა ხმალი შემოუკარ,
შუა გატყდა მისი ხმალი,

მაგრამ ცხენმა იპატივა:
სწრაფი იყო და თეხ-მალღი.

არ დაზნებდა და გამექცა,
მარდად ცხენი გააქენა
და უთუოდ წავიდოდა,
შევრცხვებოდი, თუ არ შენა!

მე კი შენი სიმარჯვითა
პირველ მითი დამაღონე,
რომ სხვად ვინმედ მომეჩვენე
და მითია არ მეგონე.

და ან როგორ ვიფიქრებდი?
ჯორზედ ზიხარ, თითქოს მღვდელი,
და მტერს ისე მივარდები,
როგორც ცოფიანი მგელი!

შინ ჯორი და ვინ მხედარი!..
ამის მეტი ვის უნახავს?!
იარაღიც ისეთი გაქვს,
ღედაკაციც კი დაგძრახავს.

ნუ თუ ვერსად გიშოვნია
ბედაური შესაფერი,
იარაღი მოქედელი
შევრცხლით, ოქროთ განაფერი?!“

მესხმა უთხრა: — „ბედაური
ვაუ-კაცს ნეტავ რად უნდაო!...
თვითონ მტერს არ გაექცევა,
არც გასდევს, თუ გაბრუნდაო!..

შეხალაგობ შესაბამელად
ჯორი აბა რას უშლისო?
საქმე მკლავით გადასწყდება,
თუ ხმალს მარჯვედ გაუშლისო!

მოკედლი იარაღი
მოატყუებს მხოლოდ თვალსა,
სააშიყოდ როცა წახვალ,
აჩქარებ კეკლუც ქალსა.

თორემ ვერცხლით თავს ვერ იხსნის,
ვისაც ადგას გასაჭირი,
ხმლის ქარქაში არაფრად ღირს,
უნდა სჭრიდეს მხოლოდ პირი.

ღა ეს ხმალიც ისეთია,
ღიდი ღავით წერეთლისა,
რკინეულებს, როგორც ყველსა,
ისე სჭრის და ისე სთლისა.

როცა ღავით ჰპატრონობდა,
ხუთჯერ იყო დამარხული

ას-ერთი კაცის მოკვლისთვის,
როგორც დიდი ქირ-ნახული.

საუნჯეა მამაციისთვის,
მეც კი ბევრჯელ დამიმარხავს;
და იცოდე, შემცდარია,
ვინც მე ამ ხმალს დამიძრახავს!..“

ბაუკვირდა აღამს მისი
მსჯელობა და ხასიათი,
და გაგრძელდა საუბარი
სულ ამგვარი მაშინ მათი.

ბულ-გახსნილად ისაუბრეს,
ვით წესია მეგობრისა;
ზოგი ეს სთქვეს, ზოგი ის სთქვეს,
ამ მთისა და იმ ბარისა.

როცა გაყრა დააპირეს,
სიტყვა მისცეს ერთმანეთსა:
ვინც გასტეხდა მათში სიტყვას,
შესცოდებდა მალლა ლმერთსა.

უნდა ორნივ იმავე ალაგს,
სადაც შეხვდენ მტერსა ავად,
ჰოველ წლობით მოსულიყვნენ
ერთმანეთის სანახავად.

მაგრამ დასდევს ძმობილობაც.
ბეგარა და სამახური,
რომ მიუძღვნან ერთმანეთსა
მათგან მოკლულ მტრისა ყური.

და ყოველ წლივ ასრულებდენ
მეგობრები ამ პირობას,
ას-ასობით სძღენიდენ ყურებს,
იმტკიცებდენ მით გმირობას.

როცა მოკვდენ ეს გმირები,
ბაეხარდათ მემკვიდრეებს...
შეყურებდენ დიდ სკივრებსა
და ამბობდენ: „გაგვამდიდრებს!“

მაგრამ კლიტე რომ გატეხეს,
ბააქნიეს სიმწრით თავი,
ოქრო-ვერცხლის ნაცვლად ნახეს
საარაკო სანახავი:

დაშაშხულის ყურებითა
ზანღუკები სავსე დახვდათ!
და რომ გაჰყვეს ის საუნჯე,
თითო-თითო ყველას გახვდათ!..“

მ ც ნ ე ბ ა .

ახეთი შემოვიარე,
აღაზნის პირი სრულადა;
ხალხი მოყვრულად დამიხვდა
და მიწა-წყალი — მტრულადა.

საამო ედემ ქვეყანას
და მის ატეხილ ქალებსა,
სიამოვნებით ავსილი,
მიმოვაეღებდი თვალებსა.

შამბობდი: ჰა სად ყოფილა
სწორ-უპოვარი ქვეყანა!..
ბევრგან ვყოფილვარ, მაგრამ ჯერ
სხვა არ მინახავს მისთანა.

მს დაცემული ვაკე რამ,
რომ მიბჯენია მაღალ მთებს!..
ღლისით მზე, ღამით მთვარეც კი
ზედ თავმომწონედ დახარცბს!

შევილოვანი ტყე-ველი
ბალებით, ვენახებითა.
თვალს ვერ ძღება ყურებით
და ენა მათის ქებითა.

ალაზანი და იორი
მართანეთს შეთანხმებთან
ღედის რძესავით მაღაძოდ
ქიდებებს შეერგებთან.

ქეთილად შეზავებულსა,
სულის ჩამდგმელსა ჰაერსა,
სად ნახავ, კახელების მეტს,
მინიჭებოდეს სხვა ერსა?

მაგრამ ამდენი სიკეთე,
ჩითაც ცხოვრება ტკბილა,
ველარ ახარებს დღეს ქახეთს
და რაღაც მოწყენილია.

ალაზანს ვკითხვე, მთის ცრემლებს:
ხომ საქართველოს შვილი ხარ?
ბუღ: ჩათხრობილი დუღუნში,
რად მაგრე მოწყენილი ხარ?

შენასისხლხორცი ქახეთის,
რამ გაგიტება ეგ გული?
აკი თავს სდებდა ის შენთვის
და შენც იყავი ერთგული?

შტყუვრად შენაკავშირი
მართად ქირით და ლხინითა,

ხან თავს იბანდით სისხლითა,
ხან იღებავდით ინითა?...

—

ღა ორივ არად მიგაჩნდათ,
ამბობდით: წამავალია!..
ზეირგვინი ეროვნობისა
ქეთილი მომავალია!!

—

სადღაა ახლა ეს თქვენი
ზმირული აღთქმა და მცნება?
ღა ასე სათვალ და თვალოდ
რამ შეგიცვალოთ გუნება?

—

მდინარეს, მთასა და ველსა,
ბატყვით მოწყენილობა!
ღა ნუ თუ არ გრძნობთ რომ ერის
ცუდია დაღრეჯილობა?

—

მდინარემ მითხრა ქვითინით;
სხვისა ჭირი ღობეს ჩხირი,
შენ რა იცი მომავალში
რა მოგველის გასაჭირი?

—

შენ რომ გვხედავ აღტაცებით
ღა მოგწონვართ ერთად ყველა,
საპატრონოდ სულ სხვის ხელში
ზადავდივართ ნელა-ნელა.

ჩვენ პატრონად და მპყრობელად
ვეღარ ვხედავთ ქართველ კაცებს,
„ძე“ და „შვილი“ განახვევრა
მრჩებით „ოვებს“ და „იანცებს“.

—

რა გვექნება ჩვენ საერთო,
მათთან ლხინში ანუ ქირში?
მართმანეთისათვის უცხო,
ჩავარდებით გასაკირში!

—

მაგრამ უცხო რას დაეძებს
ან სიავეს ან სიკარგეს?!
ვაი იმათ ვინც ჩვენ მხოლოდ,
მოგვიძულეს და დაგვკარგეს!

—

უცხოელი კი, მის რჯულზე
მოსაპნულ თავს, სხვა მხრით გვიკრავს,
სისხლს გამოგვწოვს წვეთა-წვეთად,
რბილს გაგვაცლის, ძვალს გამოგვხრავს.

—

და მშვიდობით მიწა-წყალო
მასთან ერთად ქართლის ერო,
ბულ-უხვო და ენა ტკბილო
ჩვენო „მრავალ ქამიერო“.

—

სულ უსისხლოდ მოვისპობით
აღარც კვლა და აღარც ქლევთა

საკლავ იარაღად მხოლოდ
ბამოდგება „მნოგი ლეტა!“

აი, თუ რამ დაგვადონა!
აკვირია გზა და კვალი
სასიკეთოს ქართველისთვის,
ვერ ამზადებს მომავალი!

მს მითხრა და დაექანა
ცრემლით ზღვაში ჩასანთქმელად
და ოცნება მეც ნათელი
ბადამექნა უჟსკრულ ბნელად!

როგორც დედა ვერ იმეტებს
სასიკვდილოდ ვერც ერთ შვილსა
და ოცნებას საიმედოს
მიეცემა, რალაც ტკბილსა.

ისე მეცა, რომ ქართველი
ბადარჯულოდეს, არა მჯერა!
სულ სხვა გვარად მეხატება
მომავალი ზედის წერა.

ბადამთიელს აქ რა უნდა?
რას მოიხმარს ჩვენს მიწა-წყალს?
წახდება და ჩვენც წაგვახდენს,
შეგვიფორხებს მით მომავალს.

მაგრამ მაინც საბოლოოდ
ის ჩვენსკენვე დაბრუნდება
წინააღმდეგ ბუნებისა,
არაფერი არ მოხდება!

ხეს ვერ დამყნი ისე ხეზე
თუ არ არის მისი გვარის
შეიძლება განა სადმე
ბასწორება „მთა და ბარის“?

არა! და შენც ალაზანო
ცრემლით ნუ რწყავ შენს ნაპირსა!
„ჭირსა შიგან გამაგრება
ასე უნდა, ვით ქვითკირსა“.

რაც რომ უნდა კირი ნახოს,
საქართველო არ გაქრება!
მოსული და მონაბერი
მას პატივად დაედება!

ზეხარდა ალაზანსა,
სანუგეშოდ ჩემგან თქმული;
ბადიყარა სევდის ქაფი
მოიბრუნა ისევ გული.

ჩვეულებრივ ამღერებდა
ქახურ „მრავალ ქამიერსა!“.
და მიმართა ისევ ქახეთს,
მშვენიერმა მშვენიერსა!...

— ✠ —

მინდა რამ ვსთქვა.

მინდა რამ ვსთქვა, მაგრამ რა ვსთქვა
შსამართლოდ ალაგმულმა?
ჩემი გრძნობა უნდა უხმოდ
შიგ ჩაიკლას წყლულმა გულმა!

მე ამ ლაგამს წავიძრობდი,
არ მაქვს უცხოს მორიდება;
მაგრამ რა ვქნა, რომ ხელ-მარჯვედ
ჩემივე ძმა მეჭიდება!

იმის აზრი სულ სხვა არის
და სულ სხვას გრძნობს ჩემი გული;
მე სხვა რამე მენატრება,—
მაგას ჯილდო, ანუ ფული!

მჰ, რა მეთქმის? მირჩევნია
უხმოდ მოგვკლა გრძნობა გულში

და არვის კი არ მივიცილო
არც ჯილდოში და არც ფულში!..

ღ ა მ უ რ ა .

(ზღაპარი.)

რთმა უგნურმა თავუნამ
იუკადრისა თავგობა;
დასწყევლა თვისი გაჩენა...
ბუნების იწყო მან გმობა:

— „იმ უსამართლო ბუნებამ
თავვად რად გამაჩინაო?
მე სხვაგან ყოფნა მინდოდა,
მან კერ-ქვეშ მომცა ბინაო!

მის ეკადრება თავგებთან
ქულის ბზეკა და ლხენაო?
მე შემშვენოდა ჩიტობა,
რომ მეწყო აღმა ფრენაო.

რომ ვინმე ჩიტად მაქცევდეს,
ბამომბამდეს ფრთებსაო,
ბავფრინდებოდი, ერთს წამსა
ბადავივლიდი მთებსაო!..“

რომ დაასრულა ეს ნატვრა,
ნახა, რომ ფრთები ესხმება
და მეტი სიხარულითა
საბრალოს თავ-ბრუ ესხმება...

ზიზლით შეხედა თვის ტოლებს,
დაუყონებლივ ავარდა,
ჩიტებში გამოფრია,
იმანაც გაინავარდა...

ჩიტებმა ახედ-დახედეს,
სთქვეს: — „ვინ მოსულა ესაო?
რა სჯული, ცხოველი არის?
ჩვენთან ვინ გააწესაო?“

თვალ-ტანადობა თავეს უგავს
ფრთები ასხია ჩვენით!
როგორღაც კეთილ სულს არ ჰგავს...
ჭირი არის და სენით!

მგება მტრებმა მოგზავნეს,
შემოჩენილიც იყოლო!
პრიქა ფრთხილად იყავით,
პრაფინ გაგვაბრიყვოსო!..“

დაჰყდივლეს, ჩაუნისკარტეს,
ბაჰკრეს-გამოჰკრეს ბრჰყალეები,

სისხლი ადინეს ღამურას,
ზამოუბნელეს თვალები!

—

ღალმა დაეშვა ღამურა,
მიმართა ისევ ძველ სადგურს...
მაგრამ იქ უფრო შავი ღღე
ღაუღდა მაშინ უბედურს:

—

თავებმა აითვალწუნეს,
აღარ მიიღეს, რომ ნახეს,
მივარდნენ ერთად საკბენად,
— „ჭკა მაგასაო!“ — დასძახეს...

—

მაშინ კი მიხვდა ღამურა,
რომ ანგარიში წაუხდა
ღა მისი ნატვრა უკნური
საჭირ ბოროტოდ აუხდა!

—

ზეიანლა იყო! გაფრინდა
ზაკიცხულ, თავ-ლათ დასხმული,
ერთ ძველ ნანგრევში შეფრინდა
ღა მოიბრუნა იქ გული.

—

მას შემდეგ ნანგრევში ბუდობს,
ღღე-ღღე ვერ ჩნდება სირცხვილით
ღა მუდამ ამას წრიპინობს
ქენესით და გულის ტკივილით:

— „ძრულ იყოს მისი სახელი,
 შინც მთა გასცვალოს ბარზედა!
 თვის ტომის დამწუნებელსა
 ჰირი მიუვა კარზედა!

—
 ნურავინ ისხამს სხვის ქურქსა
 და ნუ სცვლის თვისსა ენასა,
 თორემ ბოლოს დროს მოიშკის
 ჩემსავით ცრემლთა დენასა!

—
 ბადაგვარების მოსურნე
 ბუნებისაგან კრულია!
 მისი პირადი ღირსება
 შოველგან დაჩაგრულია!

—
 ძველ ტომში გამოსხლეტილსა
 არ მოუშლიან კბენასა
 და ახალ ტომშიც გაჰკიცხვენ:
 დაუწუნებენ ფრენასა!

—
 ძრულია მისი ხსენება,
 შინც დაჰგმობს დედა-ენასა,
 თვის ტომს ჰლაღატობს და მითი
 თვით ჰფიქრობს მალლა ფრენასა!..“

დიდი შინაში.

ზა მომეცი! ჩამოდეკი!..
ხომ ხედავ, არ გეხუმრები?
ჩემს მშობლის მკვლელსა ვახლავარ
და იმას ვემსახურები!..

მე კი სრულად გამაყეთებს,
მრთულად რომ დამისახავს;
და საბრალო ჩვენი ერიც,
დიდკაცად რომ დამინახავს,

მუხლს მომიყრის, თაყვანსა მცემს,
დამაფასებს ქვეყნის ცალად
და მომავალ თაობისთვის
გამომსახავს იდეალად!

მეც ის მინდა!.. მეც იქ შევალ,
სადაც ტკბილა, სადაც თბილა!
თორემ, თუ მე არ ვიქნები,
ძვა ქვაზედაც ნუ ყოფილა!

გზა მომეცი! ჩამოდღქი!
ბამოცქვიტე აწ ყურები!
ხომ შეიტყვეთ, ვის ვახლავარ
და ან ვის ვემსახურები!!

*
* * *

ვალს მიხვევენ ენას მგლეჯენ,
და მაგდებენ საკირეში!
ურცხვად შეიდ-შვიდ პარასკევსა
მითვლიან მე ერთ კვირეში.

მამა-პაპის სწორ გზაზედა
სიარულსაც კი მიშლიან,
მაგიერად მათ მრუდ გზაზედ
წიანდაზებს ფეხთ მიშლიან!

ვერ დავაგდებ ძველსა გზასა,
ბინდა იყოს ეკლიანი.
მციო, სხვებიც მომყვებიან
ჩემებრ შავ ბედ ეტლიანი!

და თუ ვინმემ გადუხვია
და გადასდგა მრუდედ ფეხი,
ბაუსქედს მას დედამიწა
და დაეცეს თავზედ მუხი!

ქართველი ქალი.

წუხარე და სევდიანი
სერზედ იდგა ერთი ქალი,
შერ მიხდილსა მღელვარებით
შორს ეჭირა გზისკენ თვალი.

მას უნდოდა, რომ შეეტყო
მისი ქვეყნის ბედის წერა;
შიკრიკს მოკრა შორით თვალი
და დაიწყო გულმა ძგერა.

მიამახა ახლოს მოსულს:
— „ნუ დაჰფარავ ნურაფერსო,
თორემ ბოლოს გაზღვევენებ,
ბეფიცები ზეციერსო!“

წინ წამოდგა მონამ ბიჯი,
ტირილითა მოახსენა:
— „შაი ჩემს თავს!.. სჯობს დამეზას
ცოდვილი და მწარე ენა!“

მხედავ, შენზედ უჩხავლია
შავ ბედიტსა ყორანს შავსო!
რალა გითხრა მე საბრალომ
შენ, შვილების დამკარგავსო?“

ქალმა უთხრა:—სუ!.. არ გკითხავ!
ჯერ მითხარი შენ ესაო:
თათრებს დარჩა გამარჯვება,
თუ ჩვენს ძლიერს მეფესაო?“

— „მე რა ბრძანეთ?!.. ქართველ ჯარსა
ზანა სძლევდა თათარიო?
თვით არ მივა და, მოსულ მტერს
რომ დაუხვდეს, მზად არიო!“

ზარი დასცეს სერაქსირსა,
არ მოსულა ჯერაც გონსა!
ქართველები ლმერთს მადლობენ,
ადიდებენ სოლომონსა!“

ქართლის ქალი პირჯვარს იწერს:
— „მადლი ზენა ქართველებსო!
აბა ახლა მომიყევი,
რაც გადახდა ჩემს შვილებსო.“

— „შენი პირშო აღარა გყავს:
აღექსანდრე მოგიკლესო;
შმცროსი ძმა მიეშველა,
იმასაც დღე უმოკლესო.“

თათრის ტყვიამ გაუხვრიტათ
მრთავ გულის ფიცარიო;

მოკვდენ, მაგრამ სახელი კი
ნახეს დაუვიწყარიო!...“

—
ღედას ცრემლი უნებურად
წამწამებზედ შეუჩერდა;
ნაცრის ფერი გადაედვა,
ბული ხშირად აუძგერდა.

—
მაგრამ ეს სთქვა:— „გამიზრდია
ძართველ ქალსა ძართლის შვილი!
მს ნაღველი დედისათვის
მწარე არის და თან ტკბილი!

—
მამულისთვის მიშობია,
მისი ქირის სანაცვლოთო;
ძართველ დედებს ვალად გვაძევს,
ამ ქირს უნდა გაუძლოთო.“

—
მსა სთქვა და ისევ ჰკითხა:
— „საშუაღმა რაღა ქნაო?
ამოიგო ძმების სისხლი?
თათრის მძორის დასდვა ძნაო?“

—
— „არა, ჩემო ქალბატონო,
ვერ გავბედავ ტყუილსაო;
მე სახელი არ უნახავს,
ძალაჩუნა თქვენს შვილსაო!

შფროსი და უმცროსი ძმა
მტრის რაზმში რომ გაჰყოდა,
საშუალო ტყეში იწვა:
ბულ-მუცელი ასტკიოდა.“

—

მს რომ ესმა, ჭართლის ქალი
შენაურად დაიდრიჯა,
ამოჰყარა ძუძუები,
მოთქმით თავი მოიგლიჯა:

—

— „შაი ლეჩაქს შერცხვენილსა,
ვაჰ ძუძუებს გაკიცხულსო,
მ.ი დედას, თითქმის პირ-შავს,
რა მახვილი მეცა გულსო!

—

არა ვსტირი იმ ორ შეილსა,
ო.მში მოკლულს გმირულადო,
ვიგლოვ ცოცხლად დარჩენილსა
შსახელოდ... ვირულადო!“

ახალი წელი.

ას უხაროდეს ახალი წელი,
მინც კი ცხოვრებით კმაყოფილია,
მისივე წარსული არ იყო მწველი
და მომავალი ვისიღ ტკბილია;

მინც შარშან გულით ვარდი ატარა
და წელსაც ჰუიქრობს, მომკის იასა,
და თვისი გული მან მით აღარა
სამოთხის კარსა შვებით ღიასა;

მინც ტრფობის ტახტად შეიმკო გული
და ზედ ხელმწიფედ დასვა იმედი;
და ვისაც ეშხით, ვითა ბულბული,
ბანუწყვეტლად უმღერდა ბედი!

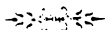
მას უხაროდეს... თორემ ნაღველი
მინც შესვა ჩემებრ ზ სცნო მწარ ძალა,
მას რაღად უნდა ახალი წელი?
მისთვის ერთია „დღესა“, თუ „ხვალა!“

სამივეც ერთად შეზავებული:
წარსული, აწმყო და მომავალი
ველარას არგებს! ბნელი უფსკრული
და საფლავია მისი წაქალი!

მაშ ნუ მილოცავთ მე ახალსა წელს!
ჩემთვის ერთია — „ახალი“, „ძველი!“
თუ შარშან ვსევამდი მწარესა ნაღველს,
ამ სასმელს წელსაც ველი და ველი!

პოეტის გული.

ოეტის გული
აღღვებული

ზღვისა დარია:
ზვირთებს აგორებს,
სდგამს ტალღის გორებს,
თუ აედარია!...

—
ღრიალ-გრიალით,
შენაურ ძალით
ცას ემუქრება,
და მაშინ ნავი
მაზედ მბრუნავი
მისგან გაქრება!...

—
მაშ ღვღვისა დროს,
სჯობს, მოერიდოს,
ინავთ-საყუდროს,
რომ გულის წყრომა
და ტკბილ დაცხრომა
მას დააცალოს;

—
და ისე მის გულს,
ტკბილ დამშვიდებულს,
შესკრულს და ფართოს,

ყუჩოსად, ნახად
და მოსაკაზმად
მუხით მიმართოს;

და ხელი ახოს,
და მუვილად ნახოს,
ვით მუვილი გვრიტი!...
ნახოს მის გულში,
დამუვილებულში,
მან მარგალიტი!...

გამოსალმება.

ავაგდე მხარე ფარისელების,
ის მზაკვარების უნივერსიტეტი,

მხარე შემკული ბუნებისაგან;
ხალხი ავსილი ნიკიერებით;
იქ, სწადაც ერთი უბედურია
მხოლოდ მეორის ბედნიერებით.

იქ ყველა შრომობს მოუსვენარად!
ბანა მიტომ, რომ თვით შეიძინოს?

არა! მისთვის, რომ სხვას რამ დააკლოს,
ის აატიროს და თვით იცინოს!

იქ სისხლ-ხორცობა, ძმობა, მოყვრობა,
სიყვარული და ამხანაგობა
იცინა მარტო სხვის საჩვენებლად,—
ნამდვილ კი მხოლოდ არს ვერაგობა!

შინც იმ ცუდებში უფრო ცუდია,
ის არის უფრო ძლიერ-ხმიანი
და ხუთს ვერ ნახავ ასს კაცში, რომ სთქვა:
„აქაც ყოფილა ადამიანი?“

ღავაგდე, ღავგმე მისი მყობადი,
მაგრამ ცრემლით კი ამევესო თვალი,
რადგანც მე იმ დროს მაგონდებოდა
მისი წარსული და მომავალი!

მუშებს	183 გვ.
* *	184
მამოცვლილი დრო .	187
ახალი გზა	187
მეგობარს	190
ბაგრატ დიდი (ისტორიული პოემა)	193
/(ორი ქართველი (მთია მესხი და ადამ ბებუ- რიშვილი)	216
მცნება	236
მინდა რამ ვსტკევა	242
/(ღამურა (ზღაპარი)	243
ღიღი ვინმე	247
* *	248
ქართველი ქალი	249
ახალი წელი.	259
პოეტის გული	254
მამოსალმება	

თაგეების ლათია „დავარგე ფერის ხმაზე“	130 გვ.
* *	133 „
* *	135 „
* *	135 „
ზარეშების ს. ჯღერა .	136 „
თელის ახილვა	137 „
სხვადასხვა ერი: ინგლისელები, ნემკები, იტა- ლიელები, ფრანგები, ქართველები, ბერ- ძნები	142 „
უცხო მარე	151 „
სიმღერა	152 „
ღედა და შვილები	153 „
კიოხვა მიგე'ა	155 „
სიყვარული	156 „
მზრუნველებს	160 „
ჩემს მეგობარს	161 „
გ . . . . . ს	163 „
ნაჯერა	165 „
უ . . . . . ს	167 „
ნ . . . . . ს	168 „
მესტირული	169 „
ივე-ნანა	176 „
ღედა და შვილი	177 „
ქინტოს სიმღერა	179 „
ქინტო	180 „
ბეადმყოფი	181 „

II

ძველი და ახალი წელი	85 გვ.
ქართული „ანბანი“	90
პატრიოტის აღსარება	96
ქოლოპუხის პასუხი	98
სიმღერა	101
I	102
II	103 „
* *	105
„ვენდოდან ვარდი და ეკალი“ (საფლავის ქვაზე)	106
მეორე ქვაზე	107
„ვენდოდან „ზოგია მეჩანგურე“	108
დედის სიმღერა	110
დას. სიმღერა	111
ცოლის სიმღერა .	113
* * *	115
	115
* *	117
იმერული ლექსი	118
მუხამბაზი	119
საწყალი და დარბაისელი	120 „
გაზაფხულის სიმღერა	123
ზაფხულის სიმღერა	124
შემოდგომის სიმღერა	125 „
ზამთრის სიმღერა	127
	128

აქაკის გეორგი წიგნის სარჩევი

საქართველოს დღევანდელი სახე	1 გვ.
გამზდელი (ნამდვილი ამბავი)	14 "
თამარ მეფე	35 "
ღვთისმეტყველები (ქართველ ებრაელთა ლეგენდა)	45 "
ფული	50 "
გაზაფხული	52 "
ქუჩანასკნელი ნატვრა	53 "
სასოწარკვეთილება	54 "
გამოფხიზლება	56 "
სცენიდან ნათქვამი	57 "
სიმღერა	58 "
სხვადასხვა გვარი სიყვარული	59 "
სხვადასხვაგვარი ტრფობა	61 "
გამოსაღმება	63 "
ჩემს მეგობარს	65 "
ძრწვევა ახალგაზდა მწერლებს	68 "
სიმღერა	72 "
გაუბედური სიყვარული	73 "
სიყვარული	75 "
სიკბუქე	76 "
მნების გასამართლება	78 "
. . . . .	83 "

